

ASUMISPREFERENSSIT OSANA SEUTUISTAVAA
MUUTTOLIIKETTÄ

Tampereen yliopisto
Aluetieteen ja
ympäristöpolitiikan laitos

Pro Gradu tutkielma
Syyskuu 2001

Sami Yli-Pihlaja

Tampereen yliopisto

Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos

YLI-PIHLAJA, SAMI: Asumispreferenssit osana seutuistavaa muuttoliikettä

Pro Gradu tutkielma, 108 s.

Aluetiede

Syyskuu 2001

Tutkielmassa muuttoliikettä käsitellään seutuistumisen osatekijänä. Muuttoliikkeen ja seutuistumisen välille on tarkoitus löytää kytkentöjä, jotta seutuistavan muuttoliikkeen mahdollisia ominaispiirteitä saadaan selville. Asumispreferenssit heijastuvat tässä muuttoliikkeessä erilaisina työntö- ja vetovoimatekijöinä.

Tutkielman teoreettisessa osiossa perehdytään kaupunki- ja aluerakenteen muutoksen historiaan. Yhdyskuntarakenne nähdään yhteiskunnan kulloisenkin kehitysvaiheen heijastumana. Viimeisimpään merkittävään yhdyskuntarakenteen muutostrendiin, seutuistumiseen, perehdytään tarkemmin alan kotimaista tuotantoa sisältävän kirjallisuuskatsauksen avulla.

Empiirinen osuus koostuu Kangasalan kuntaan vuonna 1999 muuttaneiden ihmisten taustatiedoista ja asumispreferensseistä, jotka kerättiin kyselylomakkeilla. Osiossa saadaan selvyttä siihen, millaisia ovat kaupunkiseudun sisäiseen ympäryskuntaan muuttaneet ihmiset ja mitä he arvostavat asuinympäristössään.

Tämän lisäksi muuttoliikettä tutkitaan kaupunkirakennetta seutuistavana tekijänä. Seudullisten muuttajien ominaispiirteitä pyritään kartoittamaan aikaisempien tutkimusten perusteella.

Lopuksi summataan empiriasta ja muista lähteistä löydetyt kaupunkiseudun reunalle muuttavien erityispiirteet ja pohditaan muuttoliikkeen roolia ylikunnallisen toiminnallisen yhdentymisen kentällä. Asumispreferenssit ilmaisevat sitä, millaisia arvoja seutuistavan muuttoliikkeen taustalla on. Tarpeiden ja mahdollisuuksien paineessa asumispreferenssien ohjailmana tapahtuva muutoliike havaitaan välineeksi ja seutuistuminen koko prosessin ilmentymäksi.

Sisällys:

1 Johdanto	4
1.1 Tutkimuksen tarve	4
1.2 Tutkimusongelmia	7
1.3 Tutkimuksen toteutus	9
1.4 Muita muuttoliiketutkimuksia	10
2 Kaupunki- ja aluerakenteen muutos	13
2.1 Yhdyskuntarakenteen muutos yhteiskunnan kehityksen osana	13
2.2 Seutuistumista koskeva kirjallisuuskatsaus	17
3 Vastaajien taustatiedot	21
3.1 Yleistä	21
3.2 Sukupuolijakauma	21
3.3 Ikäjäkauma	22
3.4 Perhesuhteet	22
3.5 Koulutusaste	23
3.6 Ammatit	25
3.7 Työtilanne	25
3.8 Tulojakauma	26
3.9 Autoistuminen	27
3.10 Tämänhetkinen asumismuoto	27
3.11 Mieluisin asumismuoto	28
3.12 Tämänhetkinen asunnon hallintaperuste	29
3.13 Mieluisin asunnon hallintaperuste	30
3.14 Päätelmiä	31
3.14.1 Yleisin vastaajaprofiili	30
3.14.2 Asumismuodosta	30
3.14.3 Hallintaperusteesta	33

4 Muuttoliike ja seutuistuminen	36
4.1 Muuttoliikkeestä	36
4.2 Muuttoliike seutuistavana tekijänä	38
4.3 Seudullisten muuttajien ominaispiirteitä	40
5 Asumispreferenssit	42
5.1 Hyvä asuinympäristö	42
5.2 Vastaajien asumispreferenssit	45
5.2.1 Preferensseistä asumispreferensseihin	45
5.2.2 Kodin lähipiiriin liittyvät asumispreferenssit	47
5.2.3 Vapaa-aikaan ja perheeseen liittyvät asumispreferenssit	56
5.2.4 Sijaintiin liittyvät asumispreferenssit	63
5.2.5 Esteettiset asumispreferenssit	78
5.2.6 Palveluihin liittyvät asumispreferenssit	83
5.3 Yhteenvetoa	89
6 Johtopäätökset	94
Lähteet	98
Liite 1 Kyselylomake	105

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tarve

Seutuistuminen on alituisessa muutoksessa oleva kaupunkirakennetta jäsentävä kehityskulku, joka on vahvasti sidoksissa yhteiskunnassa ajallisesti vallistuvaan kontekstiin. Alan pioneerien Järnegrenin ja Venturan (1977) mukaan seutuistuminen on prosessi, jossa yhdyskuntarakenne rakentuu suurista tai keskisuurista seudullisista kokonaisuuksista. Erityisesti suomalaisessa kontekstissa voidaan puhua seutuistuvasta yhdyskuntarakenteesta, jossa vallitseva tendenssi on kansallisen yhdyskuntajärjestelmän koostuminen tietoyhteiskunnan funktionaalisista kaupunkiseuduista ja niiden kasvusta (Vartiainen 1991). Tämän tyyppiselle yhdyskuntarakenteelle on ominaista se, että kansallisessa mittakaavassa voidaan seutujen katsoa edustavan hajakeskittymistä, kun taas seudullisessa mittakaavassa tyypillistä on kaupunkiseudun sisäinen hajautuminen.

Siirilä (1993) katsoo kaupunkiseudun olevan osa kansainvälistä, valtakunnallista ja maakunnallista järjestelmää. Hän jäsentää seutuistumista väestön ja työpaikkojen muutoksen perusteella, jolloin voidaan puhua keskuskaupungin (vähintään maakuntatason keskus) ympärillä olevasta kaupunkiseudun sisäkehästä ja tämän kehän ympärillä olevasta ulkokehästä. Siirilä määrittelee kehät pendelöinnin perusteella: sisäkehällä vähintään 40% työllisestä työvoimasta käy töissä keskuskaupungissa ja ulkokehällä 12-40 prosenttia.

Hajautumiskehityksessä siis väestö ja toiminnot hylkivät tungostuneita alueita sijoittumatta kuitenkaan välttämättä samoille alueille, jolloin asumisen ja työpaikkojen välittävänä tekijänä toimii pendelöinti (Ahonen 1997). Aaltosen (1991) mukaan seutuistumiskehityksen ajallinen ja rakenteellinen konteksti vaikuttavat pendelöinnin suuntautumiseen. Seutuistumiskehityksen edetessä myös seudun sisäinen, joka suuntaan tapahtuva pendelöinti lisääntyy (mm. Siirilä 1993).

Pendelöinnin, eli ylikunnallisen työmatkasukkuloinnin ja seutuistumisen yhteys onkin selvä. Monesti on kuitenkin parempi puhua verkostoituneista työmarkkinoista, koska pendelöinti on yhä useammin myös ympäryskuntien ja keskuskuntien välistä. Esimer-

kiksi Tampereen seudulta Helsingissä työskentelevien ja Helsingin seudulta Tampereella työtä tekevien määrät ovat kasvaneet selvästi vuosina 1996-1998 (Aamulehti 12.12.2000). Seutuistuminen liittyy kiinteästi työssäkäyntiin sekä asumiseen ja seudut ovat entistä enemmän verkostuneet toisiinsa.

Kaupunkiseudun määrittelyminen riippuu asiayhteydestä. Eri painotuksin siitä käytetään nimiä työssäkäyntialue ja päivittäisalue. Joskus siihen luetaan kuuluvan hallinnollisia kuntia, joskus sen katsotaan koostuvan paikallisyhdyskuntien ja kaupunginosien kokoisista yksiköistä. Joka tapauksessa Christallerin (1933) keskus ja vaikutusalue- jaottelu koetaan yleisesti vanhanaikaiseksi ja nykykontekstiin sopimattomaksi seudun määritelmäksi (mm. Vartiainen 1990), koska seutu ei jäsenny niinkään hierarkkisesti vaan pikemminkin verkostomaisesti. Myös perinteinen maaseudun ja kaupungin jaottelu on väistymässä. Rajanveto on mahdotonta, koska syvän maaseudun ja varsinaisen kaupungin väliin jää laaja vaikeasti määriteltävä vaihettumisvyöhyke "rural-urban fringe". Suomalaisessa yhteydessä voidaan käyttää termiä "kaupungin maaseutu", jolla tarkoitetaan kaupunkia ympäröiviä maaseutualueita, jotka ovat kuitenkin jollain tavalla sidoksissa kaupunkiin ts. keskuksen vaikutuspiirissä.

Seutuistuminen ilmenee myös perusyhdykskuntien (kaupunginosa, kylä) tasolla. Vartiainen (1991) käyttää jaottelussaan neljää ideaalityyppiä: etiöitymistä, jonoutumista, kyläistymistä ja sirottumista. Etiöllä hän tarkoittaa kaupunkialueen ulkopuolelle syntyntä pientalovaltaista sateliittitaajamaa. Jonoutumisella taas voidaan kuvata teiden varsille ja rannoille syntyvää nauhamaista asutusta. Kyläistymisen perustana ovat kaupungin läheisyydessä sijaitsevat maalaiskylät, jotka ilmentävät sekä maaseutu- maista että kaupunkimaista asumista. Sirottuminen on taas rinnastettavissa haja-asutuksen muodostumiseksi, sanan varsinaisessa merkityksessä.

Andersson (1994) taas näkee seutuistumisen kaupunkiseudun verkostoitumiskehityksenä ja antaa reunakaupungeille painoarvoa. Hänen mukaansa eurooppalaisille kaupunkiseuduille "reunakaupungit ovat merkinneet informaatiointensiivisten elinkeinon siirtymistä perinteisiltä sijaintialueilta uusille alueille ja tätä kautta entisten kilpailuasetelmien muuttumista". Oleellista seudullisessa ajattelussa on siis seudun keskuskaupungin ja reunakaupunkien väliset, yhä enemmän verkostuneet kuin hierarkiset, vuorovaikutukselliset suhteet.

Seutuistuminen voidaan toisaalta, maantieteellisen ja yhdyskuntarakenteellisen näkökulman sijasta, käsittää myös kuntien välisenä yhteistyönä. Rantahalvari (1992) näkee seutuistumisen olevan “kuntien yhteistyöhön perustuvaa alueellista institutionalisointumista”. Seudun toiminnallisen luonteen oivallus näyttää tutkimuksessa olevan hahmotettuna, mutta itse näen kuntien välisen seudullisen yhteistyön lähinnä toimintojen rationalisoinnina, joka on seurausta epäyhtenäisistä toiminnallisista ja hallinnollisista aluejaotuksista.

Tässä tutkimuksessa seutuistumista käsitellään muuttoliikkeen ja asumisen näkökulmasta (kuvio 1). Kaikki kolme osatekijää voidaan nähdä toisiinsa linkittyneiksi prosesseiksi, joissa tapahtuu yhdensuuntaisen lisäksi monensuuntaista vuorovaikutusta. Tapahtumakenttänä on Suomen toiseksi suurin kaupunkiseutu, johon Tampereen lisäksi voidaan laskea vahvoihin siteihin kuuluvan neljä kuntaa: Kangasala, Pirkkala, Ylöjärvi ja Lempäälä. Tampereen kaupunkiseutu ymmärretään sekä fyysisesti että toiminnalliseksi muodostuneeksi alueeksi, jonka sisemmällä ympäryskuntien kehällä, Tampereen itäpuolella, Kangasalan kunta sijaitsee.

Asumistarpeen muutos, asumispreferenssit →	Muuttoliike →	Seutuistuminen
---	---------------	----------------

Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehyksen kausaalikulku, seuraus on edeltäjän ilmentymä

Kangasalan väestö on kasvanut viime vuosina nopeasti ja kasvu on alkanut nopeutua jo 1950-luvulla. Työpaikkaomavaraisuus ei ole kuitenkaan pysynyt asukasluvun kasvun vauhdissa, vaikka Kangasala selvisikin teollisesta rakennemuutoksesta Tampereen imussa varsin hyvin (Wuori 1986). Pendelöinti on kuulunut aina tavalla tai toisella Kangasalan kunnan luonteeseen.

Kaupunkiseutuun kuuluvalla, ajan hermolla olevalle kunnalle onkin tarpeellista tietää millaisia ovat uudet kuntaan muuttaneet asukkaat. Millaisia taustatekijöitä muuttajiin liittyy, minkälaisia heidän perheasemansa ovat ja mitkä ovat heidän toiveensa asunnon tyypin ja asumismuodon suhteen. Ja mitä muuttajat arvostavatkaan asuinympäristössään, mitkä ominaisuudet koetaan muita halutummiksi. Tutkimuksen keinoin

saatuja tuloksia voidaankin käyttää hyväksi mm. kuntasuunnittelussa ja kunnan yleispiirteisessä kehittämisessä.

Kangasalan kunnan johtohenkilöillä ja virkamiehillä on mielikuvia ja jonkinlainen näppituntuma monista tutkimuksen teemoista. Asiaa ei olla kuitenkaan vielä todennettu kvantitatiivisen analyysin avulla. Tässä tutkimuksessa saadaan selville tilastollisia tosiasioita uusista asukkaista ja heidän perheistään ts. kartoitetaan, millaista on kuntaan muuttava väestöaines. Samoin selvitetään sitä, mitä kuntaan muuttavat ihmiset arvostavat asuinympäristössään.

Muuttajien taustatietomuuttujien ja asumispreferenssien ohessa tutkimuksessa selvitetiin myös vastanneiden muuttoon vaikuttaneita taloudellisia ja palveluihin liittyviä tekijöitä ja muuttajien arvostuksia ja mielikuvia Kangasalla/Tampereella asumisen suhteen. Niihin liittyvät tutkimustulokset selviävät kokonaisuudessaan Kangasalan kunnalle 5.12.2000 jätetystä tutkimusraportista.

1.2 Tutkimusongelmia

Seutuistuminen on siis voimakkain kaupunkirakennetta muokkaava trendi tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa. Seutuistumisessa on kyse väestön ja toimintojen seudullisesta uudelleenjärjestymisestä. Väestön uudelleenjärjestymisen prosessia voidaan kuvata hyvin muuttoliikkeen avulla.

Ympäristökuntaan kohdistuva muuttoliike on seutuistava kehityskulku. Suurten kaupunkien ympärillä sijaitsevat pienemmät kunnat toimivat usein mielellään asumisen kannalta edullina vaihtoehtoina, koska väestönlisäyksen suorat ja kerrannaisvaikutukset ovat kunnille eduksi (Haliseva-Soila 1986). Usein ympäriskunnat vielä suosivat pientaloasumista parhaimpien veronmaksajien toivossa. Tutkimalla kuntaan muuttaneiden ihmisten profiileja voidaan selvittää millaiset ihmiset muuttavat ympäriskuntiin ja toimivat näin seutuistavan muuttoliikkeen vetureina. Asuinympäristöön liittyvät asumispreferenssit taas indikoivat muuttajien mieltymyksiä tulevan asuinympäristönsä suhteen.

Itse tutkimusprosessi käynnistyi ongelmanasettelulla, kun tutkimuksen suorittajan sekä Kangasalan kunnan hallintojohtajan Teppo Kaivolan välisessä palaverissa nostettiin esiin kunnan päättäjiä sekä tutkimuksen suorittajaa askarruttavia kysymyksiä. Kunnan intressejä lähellä oli saada tietoa Kangasalle muuttavista ihmisistä. Tutkimuksen suorittajaa taas kiinnosti Kangasalan asema osana Tampereen kaupunkiseutua sekä asumispreferenssien sävyttämän muuttoliikkeen kytkentä tähän kontekstiin. Tutkimusongelma jäsennettiin ja luotiin kolme ongelmaa, joihin tutkimuksen keinoin yritettäisiin saada vastauksia.

Ensinnäkin tarkoitus on selvittää

1. miten muuttoliike on osa seutuistumista / ylikunnallista toiminnallista yhdentymistä.

Seutuistumisen aihepiiriä ja yhdyskuntarakenteen muutosta yhteiskunnan kehityksen osana valotetaan kirjallisuuden avulla luvussa 2. Muuttoliike seutuistavana tekijänä on tutkimuksen viitekehys. Tutkimuksellisenä lähtöoletuksena muuttoliikkeen ja seutuistumisen välinen yhteys on tavoitehakuisten muuttajien ja seudullisen yhteistyön vähyyden aiheuttamaa kaupunkiseudun sisäistä hajautumista.

Tutkimuksen empiirisessä osassa selvitetään lomaketutkimuksella kerätyn aineiston avulla

2. millaiset ihmiset ja taloudet muuttavat Kangasalle?

Vastaajien taustatiedot analysoidaan luvussa 3. Kahdentoista taustatietomuuttujan avulla saadaan selville kuntaan muuttavan väestön ominaisuuksia. Muuttujista viisi koskee vain perheen päähenkilöä, toiset viisi ainoastaan taloutta. Sopivinta asumismuotoa ja hallintaperustetta selvittävät muuttajat voidaan katsoa koskevan sekä vastaajaa itse, mutta myös koko taloutta. Etukäteen Kangasalan kunnassa oletettiin lapsiperheiden edustavan suurta osaa muuttajista.

Muuttajaprofiilien lisäksi empirian avulla on tarkoituksena kartoittaa

3. Kangasalle muuttaneiden ihmisten asumispreferenssejä.

Asumispreferenssien yhteydessä keskitytään asuinympäristöä sosiaalisessa, funktionaalisessa ja fyysisessä mielessä koskeviin mieltymyksiin. Myös asumismuotoon liittyvät ominaispiirteet kuuluvat tarkastelun piiriin toisin kuin asuntoon ja sen varusteluun kytkeytyneet ominaisuudet. Preferenssit ovat oletettavasti yhteneviä seudullisten muuttajien kesken, kun mm. Turun työssäkäyntialuetta voidaan käyttää vertailupohjana (Haliseva-Soila 1986).

Kun saatuja tutkimustuloksia eli muuttajaprofiileja ja muuttajien asumispreferenssejä tarkastellaan seutuistavan muuttoliikkeen näkökulmasta, saadaan tietoa siitä millaiset ihmiset ovat seutuistumisen takana. Kyse on toisaalta yhteiskunnan luomista mahdollisuuksista ja toisaalta yksilön valinnasta. Yksilön valintoja ohjailevat erilaiset arvotukset ja mieltymykset, joista asumispreferenssit ovat muuttoliikkeen kannalta tärkeässä asemassa. Seutuistumiseen johtavaa muuttoliikettä edesauttavien asumispreferenssien merkittävyyttä pyritään Kangasalan esimerkkitapauksen pohjalta valottamaan.

1.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusaineisto päätettiin kerätä kyselylomakkeilla. Kyselylomake lähetettiin viiteensataan talouteen tammikuussa 2000. Kirje sisälsi saatekirjeen, kyselylomakkeen (ks. liite 1), arvontalipukkeen sekä vastauskuoren. Kaikki kyselylomakkeen saaneet taloudet olivat vuosina 1998-1999 Kangasalan kuntaan muuttaneita talouksia. Vastajana toimi siis talouden päähenkilö tai toinen heistä, edustaen sekä itseään että koko taloutta.

Erillisiä vastauslomakkeiden karhukierroksia ei tehty ja kaikkiaan kyselyyn vastasi 217 taloutta. Vastausprosentiksi muodostui siis 43,4%, mitä voidaan postikyselyssä pitää kohtuullisena osuutena.

Lähes kaikki lomakkeet olivat huolellisesti täytettyjä; vain muutamissa oli jätetty vastaamatta joihinkin kysymyksiin. Joissain tapauksissa palautetuista lomakkeista löytyi parannusehdotuksia kunnan toimintaan ja terveisiä kunnan päättäjille sekä kyselyn suorittajalle.

Tutkimuksen suorittaja kokosi kerätystä tilastoaineistosta sekä saaduista tutkimustuloksista tutkimusraportin: “Kangasalan kuntaan vuosina 1998-1999 muuttaneiden asumispreferenssit sekä muuttoon vaikuttaneet taloudelliset sekä palveluihin liittyvät syyt”. Kunnan sisäiseen kehittämis- ja tutkimuskäyttöön jäi 106-sivuinen runsaasti taulukoita ja visuaalista esitystä sisältävä tutkimusraportti, jonka hyödyllisyydestä kunnan tulevan kehittämisen suhteen kunnan johtoryhmässä vallitsi yksimielisyys.

1.4 Muita muuttoliiketutkimuksia

Seuraavaksi tarkastellaan joitakin tämän tutkimuksen aihepiiriä sivuavia tutkimuksia. Jokaisessa tutkimuksessa on keskitytty selkeästi tiettyyn aihepiiriin. Yhtymäkohtana tähän tutkimukseen ovat muuttoliike (useissa tapauksissa vielä eritellymmmin kaupunkiseudun muuttoliike) sekä kyselylomakkein tapahtunut muuttajien taustatietojen keräys. Monissa tutkimuksissa on perehdytty myös seutuistumiseen ja asumispreferensseihin, jotka ovat tämän tutkimuksen teoreettiset ja empiiriset elementit. Muiden vastaaventyyppisten tutkimusten päälinjat on hyvä olla tiedossa; siitä on kiistatta hyötyä tämän tutkimusraportin ja tulosten käsittelyssä.

Ismo Söderling (1983) tutki siirtolaisuusinstituutin julkaisemassa tutkimuksessaan vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhteita. Tutkimus on kiinnostava käsilläolevan tutkimuksen puitteissa, koska 1970-luvun lopulla maaseudun merkitys vaihtoehtoisena muuttokohteena korostui selvästi. Tutkimuksessa keskitytään kuitenkin lähinnä maassamuuttaneiden tavoitteisiin, muuton motiiveihin sekä elinolosuhteisiin ennen muuttoa ja sen jälkeen. Kyseessä on silti ensimmäinen koko valtakuntaa koskeva maassamuuttoa selvittävä haastattelututkimus.

Hannu Kydön (1998) muuttajien motiiveja selvittävä tutkimus on yhdeksän kaupungin muuttoliikettä peilaava teos, jonka tutkimusaineisto on kerätty kolmessa otteessa

kymmenen vuoden aikana. Tutkimuksessa selvitetään laajasti muutoaikeiden ja hyvinvoinnin yhteyksiä hyvinvointiteoreettisesta näkökulmasta. Yhtäläisyyksiä käsillään olevaan tutkimukseen on monia: palvelujen, elämänvaiheen, ammattiaseman yms. vaikutukset muuttoliikkeeseen. Lähestymistapa on kuitenkin erilainen; Kydön tutkimus keskittyy muuton syihin, muuttoaikeisiin sekä muuttajien tyytyväisyyteen ja tyytymättömyyteen, minkä vuoksi muuttajien asumispreferenssejä ei suoranaisesti tarkastellakaan.

Mielenkiintoinen on myös Merja Haliseva-Soilan (1986) Turun kaupungista Turun työssäkäyntialueelle muuttaneita ihmisiä koskeva tutkimus. Puolet Turusta poismuuttavista ihmisistä muuttivat tutkimuksen tekohetkellä Turun välittömään läheisyyteen. Tutkimuksen johtoajatuksena onkin selvittää, mitkä olivat työssäkäyntialueelle muuttaneiden ihmisten muuttosyyt. Tutkimuksessa selvitettiin myös, joskin varsin suppeasti, mille asumiseen ja asuinympäristöön liittyville tekijöille muuttajat asettivat suurimman painoarvon. Näitä olivat mahdollisuus omistusasumiseen sekä väljä, puhdas ja rauhallinen asuinympäristö. Kangasalan tilanne Tampereen työssäkäyntialueen kuntana on vastaavan tyyppinen kuin Haliseva-Soilan tutkimuksen tulopaikoilla Turun työssäkäyntialueella.

Mikko Kumpulaisen (1993) maallemuuttoa syväluotaava tutkimus on lähellä edellisen tutkimuksen lähtötilannetta; kyseessä on tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista. Joensuun kaupunkiseutu koetaan maaseudeksi, mutta jossain määrin kyse on, ei suoranaisesti kaupunkiseudusta, ehkä pikemminkin työssäkäyntialueesta. Joensuun ympäristökuntiin muuttavalla ihmisellä asumiseen ja asuinympäristöön liittyvät preferenssit ovat monasti yhteneviä Kangasalle muuttavan ihmisen kanssa. Kumpulainen pohtii myös itse muuttoliiketutkimusta ja siinä käytettävää metodologiaa. Empiirisesti hän tarkastelee muuttoliikettä sekä virtoina että yksilötasolla, lukuisin sitaatein höystettynä. Muuttoprosessia valmistelevat ja sen laukaisevat motiivit saavat tutkimuksessa paljon huomiota, samoin kuin se, miten ihmiset kokevat asuinympäristönsä.

Jarmo Heiskanen (1989) on tutkinut Tampereen työssäkäyntialueen muuttoliikettä. Kyseessä on kuitenkin lähinnä tilastoaineistoon perustuva numeerinen tulkinta kau-

punkiseudun muuttovirroista ja sen profiilista. Maantieteellinen paikantaminen ja näkökulma on voimakas.

Johannes Tossavainen (1985) on puolestaan kartoittanut Nokian muuttoliikettä. Lomake ja tutkimusote on samansuuntainen kun käsilläolevassa tutkimuksessa. Tossavainen tarkastelee kuitenkin muuttoa lähinnä tulo- että lähtömuuttona eikä kiinnitä huomiota muuttajien asumispreferensseihin.

Raunion & Linnamaan (2000) innovatiivissa tai vaativissa johtotehtävissä toimivien osaajien preferenssejä kartoittaneessa tutkimuksessa havaittiin asuinalueen viihtyisyyden, turvallisuuden ja puhtauden & saasteettomuuden olevan tärkeimmät asumispreferenssit. Hieman yli kolmanneksessa tapauksista työhön ja uraan liittyvät syyt olivat sijoittumispäätöksessä tärkeimpiä. Taloudelliset sekä asuinympäristöön ja perheeseen liittyvät syyt olivat myös merkittävässä roolissa.

Tämän tutkimuksen lähin vastine on kuitenkin mitä ilmeisimmin Ylöjärven kunnassa vuonna 1999 toteutettu muuttajakysely, jossa selvitetään vuonna 1998 kuntaan ja kunnasta muuttaneiden taustatietoja sekä muuttopäätökseen vaikuttaneita seikkoja. Asumispreferenssit kytketään tutkimuksessa aina muuttopäätökseen eikä kirjoittajan tulkintaa ole taulukkojen siivittämässä raportissa kovinkaan paljon. Asetelma on joka tapauksessa mielenkiintoinen, koska Ylöjärven ja Kangasalan kuntien asemat ja koluokat Tampereen kaupunkiseudun kuntina ovat samankaltaiset.

2 Kaupunki- ja aluerakenteen muutos

2.1 Yhdyskuntarakenteen muutos yhteiskunnan kehityksen osana

Yhteiskunta ja kaupungin aluerakenne ovat jatkuvassa muutosprosessissa. Kaupungin toimintatapaan ja rakenteeseen vaikuttavat yhteiskunnan taloudellisten ja sosiaalisten suhteiden muutos sekä kulttuurin kehitys (Haliseva-Soila 1986). Vaikka yhteiskunta kehittyi usein vähitellen, voidaan monesti hahmottaa murroskohtia, joissa yhteiskunnan rakenteet ovat voimakkaan muutoksen kourissa (esim. öljykriisi, teollinen / tietoteollinen “vallankumous”). Usein yhteiskunnan muutosta peilaa jokin yhdyskunta-, kaupunki- tai aluerakenteellinen kehitysprosessi, jotka voidaan hyvin niputtaa keskenään (taulukko 2.1).

Taulukko 2.1 Yhteiskunnan kehitystä vastaava yhdyskuntarakenteellinen trendi

<i>Yhteiskunnan kehitysvaihe</i>	<i>Yhdyskuntarakenteen kehitystrendi</i>
Maatalousyhteiskunta	Kyläistyminen
Teollisuusyhteiskunta	Kaupungistuminen
Tietoyhteiskunta	Seutuistuminen

Vaikka yhteneväisyydet eivät ole tarkkoja ja monet prosessit tapahtuvat osittain samanaikaisesti, voidaan yleistäen löytää joitain yhteiskunnallisia kehitysvaiheita hallitsevia yhdyskuntarakenteellisia muutossuuntauksia.

Kaupunkirakenteen muutos

Kaupunkirakennetta ja sen muutosta on yritetty mallintaa ja hahmottaa erilaisin teorioin aina 1920-luvulta alkaen. Tätä huomattavasti aikaisemmin, jo vuonna 1903 Hurd esitti teorian kaupungin laajenemisesta liikenneväylien ja kuljetusreittien mukaisesti kaupungin liikekeskustasta pois päin (Rossi 1986). Joissakin yhdysvaltain kaupungeissa havaittiin tähdenmuotoinen rakenne, joka oli seurausta keskustasta säteittäin lähtevistä kuljetusväylistä.

Varhaisin ns. klassisista kaupunkirakenteen malleista on Burgessin vyöhykemalli vuodelta 1923 (Burgess 1961). Mallissa jäsennetään säteittäisesti kasvavan kaupungin sisäisen rakenteen restrukturaatiota. Mallissa huomioidaan kilpailun vaikutukset ja käsitellään kaupungin liikekeskustaa, CBD:iä kaupungin laajenemista osoittavien kehien ytimenä.

Vyöhykemallin rinnalle kehitettiin Homer Hoytin toimesta kaupungin rakennetta kuvaava sektorimalli vuonna 1939 (Hoyt 1939). Siinä maan hinta ja asuinalueiden eriytyminen vaikuttavat kaupunkirakenteeseen niin, että liikekeskustasta voidaan ajatella lähtevän eri tavoin profiloituneita asumisen, kaupan ja teollisuuden sektoreita. Mallissa voidaan havaita myös eräänlaista vyöhykkeisyyttä laajimpien sektoreiden kohdalla.

Vuonna 1945 kahden edelläesitetyn teorian seuraksi esitettiin Harrisin & Ullmanin moniydinmalli (Harris & Ullman 1945), jossa kaupungilla nähdään varsinaisen liikekeskustan ohella olevan useita osakeskuksia. Osakeskusten funktiot voivat olla hyvin erityyppisiä ja niiden merkitys on verrannollinen kaupungin suuruusluokkaan.

Vaikka klassiset kaupunkirakennetta kuvaavat teoriat ovat varsin iäkkäitä, niistä löytyy edelleen perusrakenteellisia yhtymäkohtia myös 2000-luvun suomalaisiin kaupunkeihin. Oulun kaupunkiseudun on havaittu laajenevan tähdenmuotoisesti Oulun keskustasta tärkeimpiä teitä pitkin aina ympäryskuntien keskuksiin asti (Yhdyskuntarakenne ja rakennettu ympäristö Pohjois-Pohjanmaalla 2001). Vyöhykkeisiä piirteitä edustavat kehätiet ja niiden mukaan jäsenyvä asutuksen laajeneminen kun maan hinta laskee keskustasta pois päin. Jotkut toiminnalliset alueet sekä asuinalueet muodostavat spesifejä kaupunkirakenteen sisäisiä saarekkeita, joissa on sektorimaisia piirteitä; varsinkin jos alueet sijaitsevat kahden keskukselta säteittäisesti lähtevän liikenneväylän välissä. Selvästi eniten yhtymäkohtia voidaan kuitenkin löytää suomalaisten nykykaupunkien ja moniydinteorian välillä. Liikkuvuuden paraneminen on mahdollistanut kaupunkien levittäytymisen ja tuonut näin osakeskukset tarpeellisiksi. Erityisesti seudullisessa ajattelutavassa moniydinteoria on edelleen ajankohtainen, koska seudun osakeskuksina toimivat toisiinsa verkostuneet lähiöt, kuntakeskukset sekä seudun keskuskaupungin ydinalueet.

Myös varsinaista kaupungin leviämisprosessia on yritetty mallintaa. Sargent Jr:n (1976) mukaan kaupungin levittäytyminen voi olla joko jatkuvaa, nauhamaista tai epäjatkuvaa. Jatkuvalla levittäytymisellä tarkoitetaan tiiviin kaupunkialueen laajenemista joka puolella, kun taas nauhamainen levittäytyminen tapahtuu kiilamaisena liikenneväylien suuntaisesti. Epäjatkuvaa kaupungin levittäytyminen tapahtuu hyppäyksittäin uusille alueille kaupunkirakenteen ulkopuolelle. Mallissa ei ole kuitenkaan kiinnitetty huomiota juurikaan siihen, että kaupunkirakenteen jatkuvan ja epäjatkuvan leviämisen yhdistelmä, nimitän sitä tässä etäisjatkuvaksi levittäytymiseksi, on kenties yleisin kaupunkirakenteen leviämisen muoto, ainakin 2000-luvun Suomessa. Etäisjatkuvalla levittäytymisellä tarkoitan sitä, että kaupunkirakenne voi levitä myös siten, että leviämisen ytimen muodostaa kaupunkirakenteen ulkopuolinen epäjatkuvan levittäytymisen synnyttämä osakeskus. Osakeskus jatkaa leviämistään levittäytymisen laadun ollessa jatkuvaa osakeskuksen ytimeä tarkasteltuna. Näin kaupunki laajenee myös sisäänpäin, kuten käy varsin usein täydennysrakentamisen yhteydessä.

Kaupungin leviämisen yhteydessä on varsin usein puhuttu myös vastakaupungistumisesta ja esikaupungistumisesta (mm. Vartiainen 1989, Kumpulainen 1993, Siirilä 1990; 1993). Vastakaupungistumisessa kaupungistumisen kehityskulku on päinvastainen, pienet yhdyskunnat kasvavat suuria nopeammin. Keskusasemaltaan vahvat yhdyskunnat saattavat myös menettää väestöään ja toimintojaan. Esikaupungistumisen yhteydessä taas suuren keskuksen ympärillä olevat osakeskukset kasvavat ja vahvistavat suhteellista asemaansa.

Vastakaupungistuminen ja osin esikaupungistuminenkin eivät kuvaa kuitenkaan Suomen tilannetta kovinkaan hyvin. Viime ajoille on ollut tyypillistä se, että muutamat kilpailukykyiset, tietoyhteiskuntaan sopeutuneet kaupungit seutuineen kasvavat. Näitä ovat mm. Helsingin, Tampereen ja Oulun kaupunkiseudut (mm. Helsingin Sanomat 24.7.2001 ja 28.7.2001). Seuduilla, joilla väestö ei kasva vaan pysyy ennallaan tai vähenee, voi tapahtua väestön uudelleenkeskittymistä seutuistumisen yleisimmän tapahtumakulun vastaisesti.

Seutuistuminen voidaan nähdä hyvin yhdyskuntarakennetta jäsentävänä kattokäsitteenä, joka sulkee sisäänsä useita samanaikaisesti tapahtuvia kaupunkirakennetta muokkaavia ilmiöitä, kuten vastakaupungistuminen, esikaupungistuminen sekä myös ilmi-

ön, joka johtaa kaupunkirakenteen täydentymiseen (vrt. Kumpulainen 1993, 29). Kaupunkiseudun nousu merkittäväksi yhdyskuntajärjestelmän jäsenyksiköksi on tapahtunut nimenomaan rationaalista tietä, käytännön sanelemana. Johtuen hallinnollisten ja toiminnallisten aluejakojen yhteensopimattomuudesta, suomalainen hallintokoneisto ei ole vielä täysin valmis seutuun pohjautuvaan ympäristön hahmottamiseen. Oulun kaupunki ja sen yhdeksän lähikuntaa tosin ottivat ison harppauksen eteenpäin sitoutuessaan laatimaan yhteisen yleiskaavaan ohjaamaan seudun maankäyttöä (Helsingin Sanomat 20.6.2001). Myös Tampere ja Lempäälä ovat sopineet yhteisestä kaavasta Vuoreksen lähiön mahdollisesti toteutuessa.

Pitkään on myös väännetty peistä siitä, miten aluerakennetta olisi parasta jäsentää: lääneillä, suurlääneillä vai maakunnilla. Seutu on käsitteenä vahvasti kytkeytynyt juuri toiminnallisuuteen, joten seudun voidaan katsoa olevan nykyisen toiminnallisen yhdyskuntajärjestelmän alueellinen muoto (Ahonen 1997).

Yhteiskunnan kehityspiirteitä

Suomalaisen yhteiskunnan teollistuminen, joka oli voimakkainta 1960-luvun aikana ja 1970-luvun alkupuolella, vaikutti suuresti alue- ja kaupunkirakenteeseen. Kaupungit tarjosivat agglomeraatioetuja, jotka houkuttelivat yritystoimintaa kaupunkeihin. Ihmiset seurasivat perässä ja seurauksena oli kaupunkeja koskeva väkevä väestön konsentraatio (Siirilä 1990.)

Yhteiskunnassa tapahtuva teknologinen kehitys on myös vaikuttanut kaupunkirakenteen muotoutumiseen. Teknologinen edistys tuottaa uudenlaisia tuotanto- ja kulutus-toimintoja ja parantaa liikkuvuutta ja kommunikaatiota. Esimerkiksi autoistumisella on vahva kausaalisuhte seutuistumiseen (Castells 1978). Myöhemmin tätä kaupunkirakennetta muovaavaa kehityskulkua ovat edelleen voimistaneet liikennetekniset innovaatiot: moottoritiet, kehäväylät ja raideliikennetkaisu (Schulman 1995). Kehitys on jatkunut ennenkaikkea tietoliikenneteknisten innovaatioiden muodossa, mutta myös fyysisen liikenteen sujuvoittaminen vaatii alati uusia visioita ja ratkaisuja.

Viimeisin tapahtunut merkittävä suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen liittyvä muutos on ollut siirtyminen teollisesta yhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan. Yhteiskun-

nan rakenteiden uudelleenjärjestymisen myötä hahmottuva tietoyhteiskunta on 1960-luvun lopulla määritelty käsitteeksi, joka tarkoittaa tilannetta jolloin “yli puolet työvoimasta saa toimeentulonsa tiedon käsittelystä aineen käsittelyn sijaan” (Koivukan- gas 1986). Yleisesti muutoksesta on käytetty nimitystä restrukturaatio, jolla tarkoitetaan talouden uudelleenorganisointumiseen kytkeytyvää sosiaalista, poliittista ja kulttuurista muutosta (Virkkala 1992). Restrukturaatio ilmenee yhteiskunnan eri alueilla moninaisina ilmiöinä, esimerkiksi useiden muutoksessa vaikuttavien tekijöiden aiheuttamana kaupunkirakenteen hajautumisena. Restrukturaation ilmentymänä voidaan pitää myös sitä, että Suomen kaupunkiverkko on nykyään yhä harvemman keskuksen varassa ja verkon pääpaino polarisoituu toisaalta pääkaupunkiseudulle ja nyttemmin suhteellisesti yhä enemmän myös Oulun seudulle (Aamulehti 8.8.2001).

Teollisten työpaikkojen vähentyessä 1990-luvun taitteessa myös uusien informaatio- teknologiaan perustuvien työpaikkojen sijoittuminen on ollut seutuistumista lisäävä tekijä. Vanhat työpaikkojen sijoittumista koskevat lainalaisuudet eivät ole päteneeet uudessa tilanteessa. Myös uudet teolliset työpaikat ovat sijoittuneet monasti keskusta ympäröiville alueille (Siirilä 1993). Teollisen yhteiskunnan kasaamat väestökeskittymät ovat siis hajautumassa ja leviämässä. Tietoteolliseen rakennemuutokseen liittyvä yhdyskuntarakenteen muutos on lievempää kuin teollistumisen yhteydessä (esim. Vartiainen 1989). Kun teollistumiseen liittyi vahvasti väestön keskittyminen, on informaatioyhteiskunnan kaupunkirakenteessa vallalla monia vastakkaisia prosesseja: seutuistumista, reurbanisaatiota, esikaupungistumista ja kaupunkirakenteen välisten alueiden täydennysrakentamista. Teollisen yhteiskunnan muutos informaatioyhteiskunnan suuntaan on kuitenkin vallitseva suuntaus, jota vastaa alue- ja yhdyskuntarakenteen muutoksen kentällä voimakas seutuistumisen trendi.

2.2 Seutuistumista koskeva kirjallisuuskatsaus

Perttu Vartiainen on useissa tutkimuksissaan tutkinut seutuistumisen tematiikkaa, erityisesti maakuntakeskuksen näkökulmasta. 1980-luvun puolella Vartiainen (1989) on tarkastellut erityisesti yhteiskunnan muutostrendejä ja johtanut näistä teorioita yhdyskuntarakenteen muutoksiin (suppeammin myös Haliseva-Soila. 1986). Hän kyseenalaistaa perinteiset keskus-vaikutusalue ja kaupunki-maaseutu vastinparit tarjoten

tilalle ennenkaikkea kaupunkiseuduista koostuvaan kompleksista yhdyskuntarakennetta. Myös metropolisoitumista, disurbanisaatiota, periurbanisaatiota ja pikkukaupungistumista hän piti 1990-luvun aikana voimistuneina yhdyskuntarakenteen muutosprosesseina. Hierarkkisten yhteiskuntasuhteiden sijasta Vartiainen painottaa verkostoitumista ja lateraalisia suhteita. Siirilä (1990) valotti osaltaan keskustelua jälkiteollisen yhteiskunnan kaupunkikehityksestä. Informaatioyhteiskunnan yllätyksellisyys kaupunkikehityksen voimistajana toisilla alueilla toisia enemmän on suuri kysymysmerkki. Yhdyskuntarakenteiden uudelleenorganisoinnin arvellaan olevan pitkän ajan prosessi.

Hieman tämän jälkeen Vartiainen (1990) peräänkuuluttaa seudullista ajattelutapaa alueellisen sijaan niin hallinnon kuin tutkimuskentänkin käyttöön. Monitasoista yhdyskuntarakennetta hän tarkastelee mieluiten yhteiskuntamaantieteen näkökulmasta. Maaseudulla ja kaupungilla Vartiainen ei näe selvää rajapintaa vaan ajattelee vaihtumisvyöhykkeen laajaksi samoin kuin keskusten vaikutuspiirinkin.

Seuraavaksi Vartiainen (1991) näkee seutuistumisen suurimmaksi yhdyskuntasuunnittelun haasteeksi. Hän näkee seutuistumisen koko Suomen kattavana määriteltävänä ilmiönä, joka ilmentää sekä valtakunnallista hajakeskittymistä että seutujen sisäistä hajautumiskehitystä. Seutuistumiskehityksen hän näkee jäsentävän uudelleen valtakunnallisen yhdyskuntajärjestelmän kehitystä.

Yhdyskuntajärjestelmän häviäjiksi povataan maaseutumaisia kuntakeskuksia ja tehdasyhdyskuntia (Kortelainen & Rannikko 1992). Seutuistumiskehityksen laajuudesta riippuu hyvin pitkälti se, miten monet maaseututaajamat pääsevät nauttimaan kaupunkiseudun eduista ja mahdollisuuksista.

Myös kuntayhteistyö joutuu uuteen asemaan seudullisen ajattelun vallatessa enemmän alaa (Vartiainen 1992). Paikallishallinnon joustavuutta koetellaan kuntarajat ylittävällä toiminnallisuudella. Kunta saattaa joutua uuteen välittäjärooliin seutua pienempänä mutta kuitenkin perusyhdyskuntaa (kaupunginosa, kylä) suurempana ennenkaikkea hallinnollisena yksikkönä.

Virkkala (1992) on restrukturaatiota tutkiessaan havainnut joustavan erikoistumisen, verkostotalouden ja finanssiyhteiskunnan yleistymisen olevan merkittävää Suomen alue- ja yhteiskuntajärjestelmän muutokselle. Edellä mainittuja seikkoja voidaan pitää sekä yhteiskunnan aluerakennetta sekä hajauttavina että keskittävinä voimatekijöinä.

Kumpulainen (1993) on puolestaan Joensuun seutuistumista koskevassa tutkimuksessa huomannut yhteiskunnan restrukturaation aiheuttavan muuttoliikettä, joka ilmenee seutuistumisena. Seutuistuminen nähdään seurauksena yhteiskunnan perusrakenteiden muutoksesta.

Myöhemmässä tuotannossaan Vartiainen (1996) listaa suomalaisen kaupunkikehityksen uhkakuvia seuraavasti: ”Kaupunkiseutujen sisäisen polarisaation ohella uuteen kaupunkikehitykseen liittyy myös kaupunkiseutujen välisten kehityserojen vaara”. Lisäksi hän ennustaa kaupunkikehityksen tämänhetkisten (erityisesti sosiaalisten) ongelmien olevan suhteellisen pysyväisluontoisia. Pääkaupunkiseudulla onkin nähtävissä voimakasta seudun sisäistä eriytymistä (Kortteinen ym. 1999), jonka johdosta seudun sisäiset elintaso- ja vetovoimaerot ovat kärjistymässä. Pohjoisamerikkalaisista kauhuskenaarioista ollaan vielä kuitenkin kaukana.

Vartiaisen monivuotisen tutkimustyön tulosten ohella suomalaista seutuistumista käsittelevänä perusaineistona voidaan pitää kirjaa ”Näkökulmia seutuistumiseen” (Iisakkala toim. 1993), jossa selvennetään seutuistumiskehitystä viiden kirjoittajan näkökulmasta. Häkli pohtii osiossaan kunnan toiminnan luonteen muutosta seutuistumiskehityksessä kun taas Siirilän lähtökohdat ovat empiirisissä kaupunkiseutujen väestö- ja työpaikkamuutoksissa. Jaskarin lähestymistapa on taloudellinen, pitäen sisällään seutuistumiseen suhteutettuja tulkintoja verkostotaloudesta, joustavasta tuotannosta ja talouden sykleistä. Kautonen laajentaa aluetaloudellista ajattelutapaa erityisesti verkostotalouden näkökulmasta ja Iisakkala selvittää onko kestävä kehityksen periaatteiden mukainen seutuistuminen ylipäätään mahdollista.

Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuslaitoksen ja Uudenmaan liiton (Lehtonen ym. 1996) tutkimuksessa selvitetään ”asumisen ja työn muuttuvia kytkentöjä pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueella”. Jo vuonna 1993 aloitetun tutkimushankkeen jatko-osassa keskitytään pendelöinnin ja sen ohjauskeinojen tulevaisuudennäkymiin.

Tarvetta tutkimukselle ovat lisänneet liikkuvuuden parantuminen, Helsingin työssä-käyntialueen laajeneminen ja pendelöinnin yleistyminen.

Ahonen (1997) pohtii liseniaatintyössään seutuistumisen laadullisia vaikutuksia. Tutkielmassa selvitetään varsin kattavasti tutkimusalueensa suomalaista tutkimustraditiota ja tarkastellaan seutuistumista sen subjektiivisesti arvioitavien vaikutusten näkökulmasta. Seudullisen muuttoliikkeen ja seutuistumisen nähdään olevan seuraus ihmisten kasvavasta mahdollisuudesta hallita omaa elämäänsä, jolloin yksilö- ja alue-tasot nivoutuvat yhteen seutuistavan toiminnan muodossa.

Rantahalvari (1992) taas näkee aivan toisenlaisen, maantieteellisistä ja alueellisista tulkinnoista poikkeavan, seutuistumiskehityksen kuntien yhteistyöhön perustuvana alueellisena institutionalisoitumisena. Hän tarkastelee kuntien yhteistyön intensiteettiä ja pitkäjänteisyyttä seutukuntien näkökulmasta. Myös Taavila (1998) omaa samansuuntaisen lähestymistavan tarkastellessaan kuntien seudullisen yhteistyön teoreettisia, normatiivisia ja organisatorisia perusteita. Lehdolla (1996) on kuitenkin hallussaan ehkäpä jäsennetyin suomalaista kaupunkipolitiikkaa seutuistumisen kannalta koskeva kokonaisuus. Lehto korostaa vapaaehtoisesti alhaalta ylöspäin nousevan seudullisen yhteistyön verkottumista sekä seutujen sisäisesti että välisesti. Ongelmalähtöinen, projektiluontoinen työskentely nähdään seudullisten ongelmien ratkaisutapana ja valtion roolia yhteistyön mahdollistajana pidetään tärkeänä.

Tulevaisuuden suuntaviivoja piirtää kunta-alan tulevaisuusbarometri, jossa kuntavai-kuttajat ounastelevat tulevia aikoja aina vuoteen 2017 asti. Kuntien erilaistumiskehityksen ja seutuistumisen odotetaan vankistuvan. Kuntien yhteistyön uskotaan lisääntyvän samoin kuin lakisääteisiä tehtäviä hoitavien seutukuntien. (Pasanen 1999.)

Tuoreimmat uutiset kentältä kertovat seudullisen yhteistyön syvenemisestä ja sen ot-tamisesta yhä useammin osaksi kuntien strategiaa. Tämän katsotaan edistävän ver-kostumista naapurikuntiin, yritys-elämään, valtion alueviranomaisiin, korkeakouluihin ja oppilaitoksiin. Tämä taas edesauttaa aluetalouden kehitystä ja palvelutuotannon turvaamista seudullisen yhteistyön kautta. Suuri osa seudullisista kehittämishank-keista on organisoitu projekteiksi, joissa yhteistyö koetaan välineeksi joilla kunnat voivat menestyä. (Majoinen 2001.)

3 Vastaajien taustatiedot

3.1 Yleistä

Vastaajien taustoja kartoitettiin kymmenellä kysymyksellä. Perinteisten perheen kooka, ammattia, tuloja sekä koulutusta koskevien kysymysten lisäksi tarkasteluun otettiin mm. asuminen, työtilanne ja autojen määrä. Näinollen saadaan selville vastaajien profiili ja myöhemmin heidät voidaan ryhmitellä monella tavalla. Asumispreferenssejä tarkastellaankin myöhemmässä vaiheessa sekä koko otoksen tasolla että pienemmissä spesifioiduissa ryhmissä.

Lomakkeita lähetettiin yksi jokaiseen kohteena olevaan talouteen. Vastaajana saattoi siis toimia periaatteessa kuka tahansa kyseisestä taloudesta. Kuten johdannossa mainittiin, viisi kysymystä koskee vastaajaa, viisi koko taloutta ja kaksi sekä taloutta että vastaajaa.

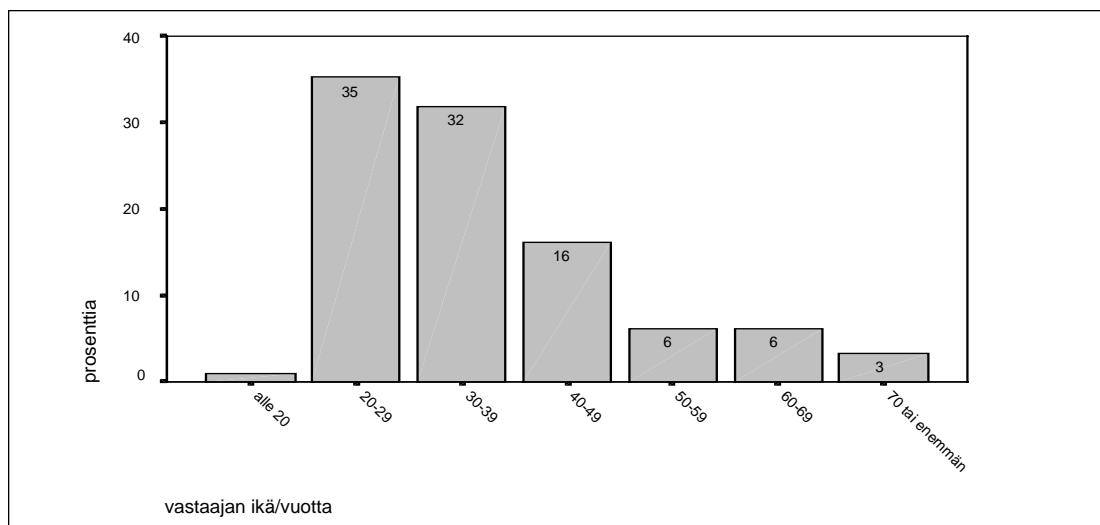
3.2 Sukupuolijakauma

Vastaajien sukupuolijakaumaa tarkasteltaessa havaittiin että 60,7 prosentissa vastauksista vastaajana toimi mies ja 39,3 prosentissa nainen. Vuonna 1999 Kangasalan kunnan asukkaista 50,8% on naisia ja 49,2% miehiä (Tilastokeskus 2000). Miehillä on siis varsin selkeä yliedustus vastaajien keskuudessa: tämä otetaan kuitenkin huomioon myöhemmissä tarkasteluissa.

3.3 Ikäjakauma

Kyselyyn vastanneiden ikäjakaumaa (kuvio 3.1) tarkasteltaessa havaitaan Kangasalan houkuttelevan erityisesti talouksia, joiden "perheen päähenkilö" on 20-39 vuotias. Kaikkiaan 67% tapauksista on tällaisia. Työelämäikässä olevien nuorten aikuisten tarpeet ja preferenssit tuntuvat saavat vastakaikua Kangasalla. Eläkeläiset ja eläkeiän kynnyksellä olevat ihmiset eivät näy muuttavan Kangasalle ainakaan kovin sankoin

joukoin. Lapsien muutto eivät näy juurikaan kuviossa, koska he muuttavat yleensä perheen mukana.

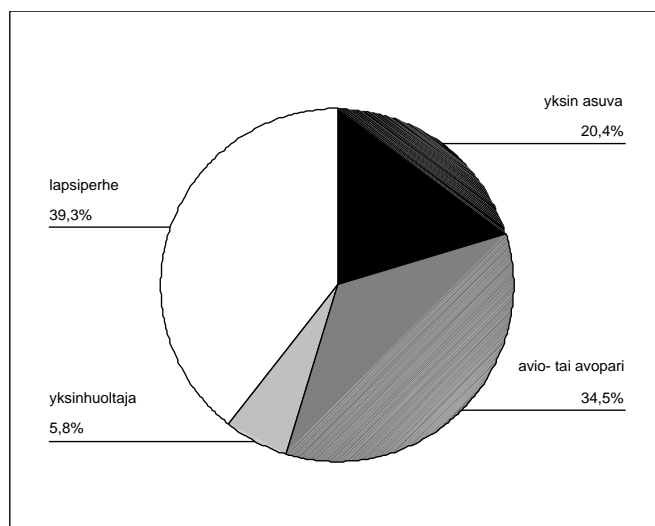
Kuvio 3.1

Kyselyyn vastanneet ikäryhmittäin.

3.4 Perhesuhteet

Kun tarkastellaan kyselyyn vastanneita talouksia perhestatuksen mukaan (kuvio 3.2) havaitaan lapsiperheiden olevan suurin ryhmä lähes 40 prosentin osuudella. Avo- ja avioparit ovat toiseksi suurin ryhmä yli kolmanneksen osuudella. Kunnan vetovoi-
matekijät tuntuvat vaikuttavan eritoten perheellisiin. Seuraavaksi eniten vastaajien keskuudessa oli yksin asuvia, noin viidenneksen osuudella vastanneista. Yksinhuoltajia tutkimuksen otoksessa on 5.8 prosenttia.

Kun perheet tyypitellään ja tutkimuksen otoksen prosentuaalisia osuuksia verrataan Kangasalan tilanteeseen vuonna 1998, paljastuu mielenkiintoinen seikka (taulukko 3.1). Lapsiperheiden osuudet ovat lähestulkoon samanlaiset, kun taas muuttajien joukossa on enemmän avo- ja aviopareja kuin Kangasalla keskimäärin. Yksinhuoltajia on taas vastaavasti kuntaan muuttaneiden perheiden joukossa kunnan keskiarvoa vähemmän.

Kuvio 3.2

Kyselyyn vastanneet taloudet perhestatuksen mukaan.

Taulukko 3.1

Perhetyyppien prosentuaaliset osuudet

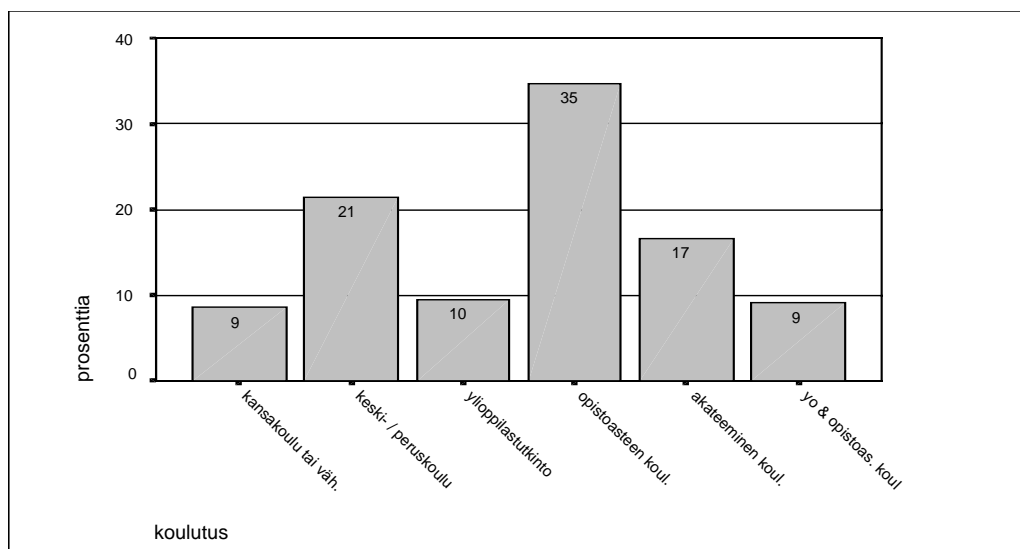
	Kangasala 1998	Tutkimuksen otos
Lapsiperheitä	50,8 %	49,4 %
Avo- / Aviopareja	37,7 %	43,3 %
Yksinhuoltajia	11,5 %	7,3 %

Yhdistämällä ikäjakaumatieto perheasematietoon voidaan Kangasalan kunnan todeta houkuttelevan eritoten nuorehkoja perheitä. 34 prosenttia vastaajista ovat 20-39 vuotiaita ja perheellisiä.

3.5 Koulutusaste

Kun tarkastellaan kyselyyn vastanneiden ihmisten koulutusastetta, havaitaan yli kolmasosan omaavan opistoasteen koulutuksen (kuviokuva 3.3). Yli viidennes vastaajista on käynyt ainoastaan keski- tai peruskoulun. Akateemisia on tutkimukseen osallistuneista 17 prosenttia. Otoksessa on lähes tasalukuiset määrät vastaajia, joiden koulutusaste on kansakoulu tai vähemmän, ylioppilastutkinto tai ylioppilastutkinto ja opistoasteen koulutus samanaikaisesti, kutakin noin 10% vastaajista.

Kuvio 3.3

Kyselyyn vastanneiden koulutusaste

On oleellista verrata otoksen koulutusastetta Kangasalan ja koko maan keskiarvoihin. Vuonna 1998 Kangasalan väestön koulutusaste oli koko maan keskiarvoa parempi (taulukko 3.2). Tutkimukseen osallistuneiden koulutusaste on kuitenkin korkeasti koulutettujen osalta huomattavasti matalampi. Keskiasteen tutkintojen kohdalla kunnan keskiarvoa ollaan 3 prosenttia edellä.

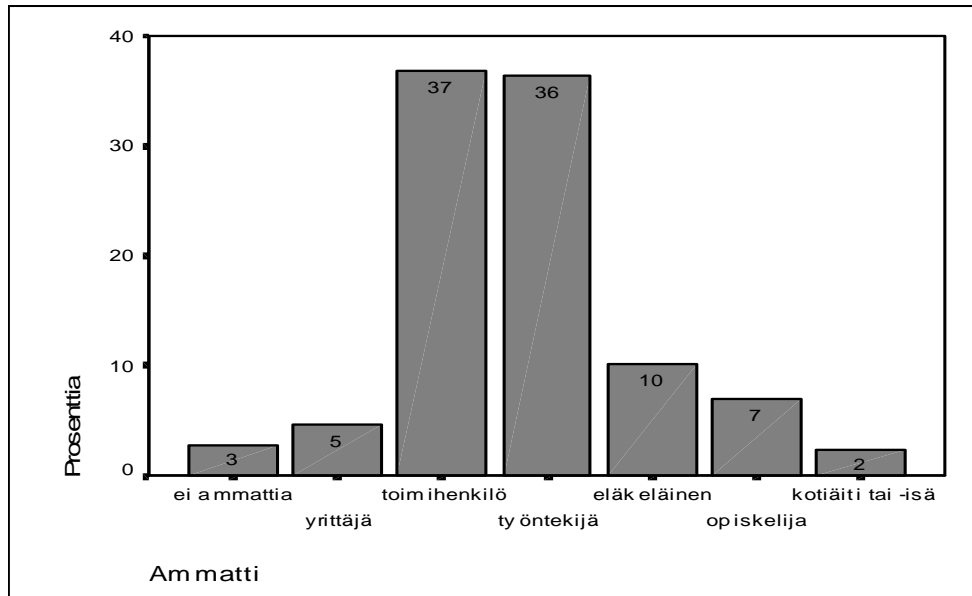
Taulukko 3.2

Väestön koulutusaste 1998 (Tilastokeskus / Kuntafakta)

Koulutusaste, %	Tutkimuksen otos	Kangasala	Koko maa
Keskiasteen tutkinto	43,0	40,0	38,2
Korkea-asteen tutkinto	16,0	27,0	24,4

3.6 Ammatit

Kyselyyn vastanneiden ammattijakauma (kuvio 3.4) on mielenkiintoinen. Kuntaan muuttaa suuressa määrin toimihenkilöitä ja työntekijöitä. Kaikki muut ammattiryhmät jäävät kauas taakse. Kunnan vetovoima näyttää kohdistuvan erityisesti työssäkäyviin. Vastaajien työtilanteen tarkastelu (luku 3.7) näyttää tukevan tätä väittämää.

Kuvio 3.4 Vastaajien ammatit ryhmittäin

3.7 Työtilanne

Ainoastaan 6,9 prosenttia kyselyyn vastanneista on työttömänä (taulukko 3.3.) Kangasalan kunnan työttömyysprosentti vuoden 1999 lopussa oli 12,1% ja koko vuodenkin keskimääräinen työttömyysprosentti 11,5% (Hämeen työvoimapiiri ja Pirkanmaan TE-keskus 2000). Näistä luvuista jäädään otoksessa reippaasti jälkeen.

Työssäkäyviä on 73,8 prosenttia kaikista vastanneista. Ryhmään “ei ansiotyössä” kuuluvat opiskelijat, eläkeläiset sekä kotiäidit ja koti-isät. Uusi muuttaja-aines omaa siis paremman työllisyystilanteen kuin mitä kunnassa on keskimäärin.

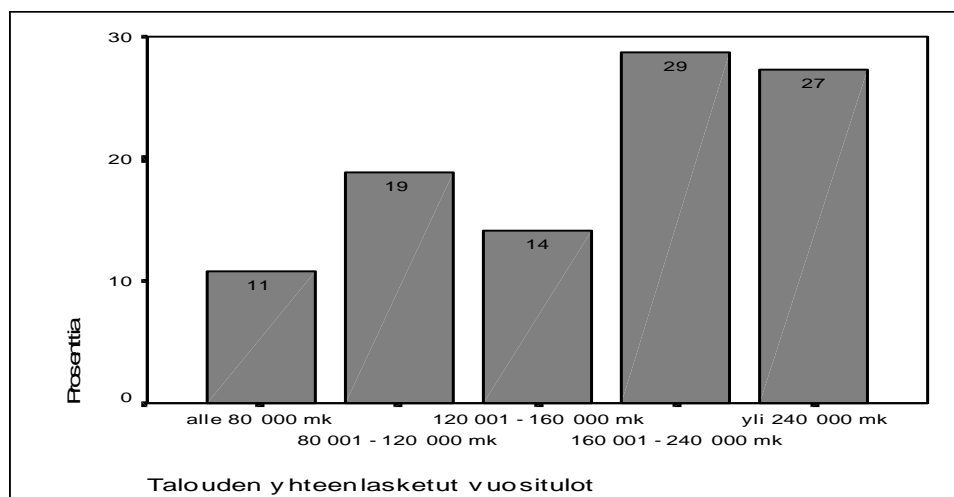
Taulukko 3.3

Vastaajien työtilanne

	<i>tapauksia</i>	<i>Prosenttia</i>
kokopäivätyö	149	68,7
osa-aikatyö	11	5,1
työtön	15	6,9
ei ansiotyössä	38	17,5
tieto puuttuu	4	1,8
<i>yhteensä</i>	<i>217</i>	<i>100,0</i>

3.8 Talouksien tulojakauma

Kangasalan asutokuntien keskitulot vuonna 1998 olivat 189 766 markkaa vuodessa (Tilastokeskus 1999). Kyselyyn vastanneista 56%:lla talouksista yhteenlasketut vuositulot olivat yli 160 000 markkaa ja 27%:lla yli 240 000 markkaa. Pienituloisia talouksia (tulot alle 80 000 mk/vuosi) oli ainoastaan kymmenesosa kyselyyn vastanneista talouksista (kuvio 3.5).

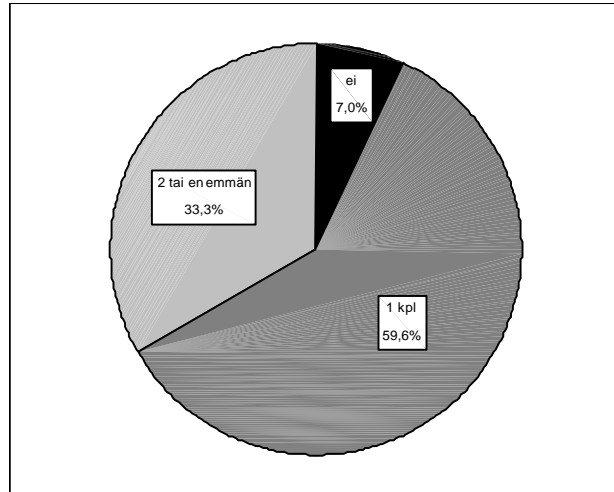
Kuvio 3.5

Vastanneiden talouksien yhteenlasketut vuositulot ryhmittäin

3.9 Talouksien autoistuminen

Kuntaan muuttaneet taloudet ovat hyvin pitkälle autoistuneita (kuvio 3.6). 93%:lla talouksista on henkilöauto käytettävissä ja kolmasosalla kaksi autoa tai enemmän.

Autoistumisen aste vaikuttaa asumispreferensseihin suorasti. Sijaintitekijät saavat normaalia pienemmän painotuksen hyvin autoistuneiden talouksien keskuudessa.

Kuvio 3.6

Autojen lukumäärä otoksen talouksissa

3.10 Tämänhetkinen asumismuoto

Kuntaan muuttaneet taloudet ovat löytäneet asunnon itselleen. He ovat sijoittuneet erilaisiin asuntoihin, kuten taulukosta 3.4 voidaan todeta. Kangasalan kunnassa asuu pientaloissa 62,8% talouksista (tutkimuksen otoksessa 61,7%) ja kerrostaloissa 35,5% talouksista (tutkimuksen otoksessa 38,3%) (Tilastokeskus, taulu K 305). Kuntaan muuttaneiden asuminen eivät poikkea siis juurikaan kunnan keskimääräisistä asumisesta.

Taulukko 3.4

Tämänhetkinen asunto ryhmittäin

	Tämänhetkinen asunto					
	kerrostalo	pienkerrostalo	rivitalo	omakotitalo	paritalo	maatalo
%	26,6%	11,7%	20,1%	36,9%	3,3%	1,4%

3.11 Mieluisin asumismuoto

Ovatko uudet kuntalaiset sitten löytäneet jo sopivan asumismuodon itselleen? Taulukkoja 3.4 ja 3.5 vertailemalla käy ilmi että omakotitaloihin ja maataloihin on enemmän kiinnostusta, kuin niissä asutaan. Rivitaloasuminen poislukien muita asumismuotoja ei koeta niinkään mieluisina tapoina asua, mutta kaikille löytyy kuitenkin arvostusta. Taloudelliset realiteetit sanelevat kuitenkin useimmiten asumismuodon. Mieluisan asumismuodon saavuttaminen voi olla kuitenkin ratkaiseva syy muutolle. Esimerkiksi Turun kaupunkiseudulla havaittiin ympäristökuntiin muuttaneiden keskuudessa asunnon vaihtamisen halun olleen syy muuttoon noin 50 prosentilla vastanneista (Haliseva-Soila 1986). Useimmiten kyseessä oli muutto kerrostalosta pientaloon tai rivitaloon.

Taulukko 3.5

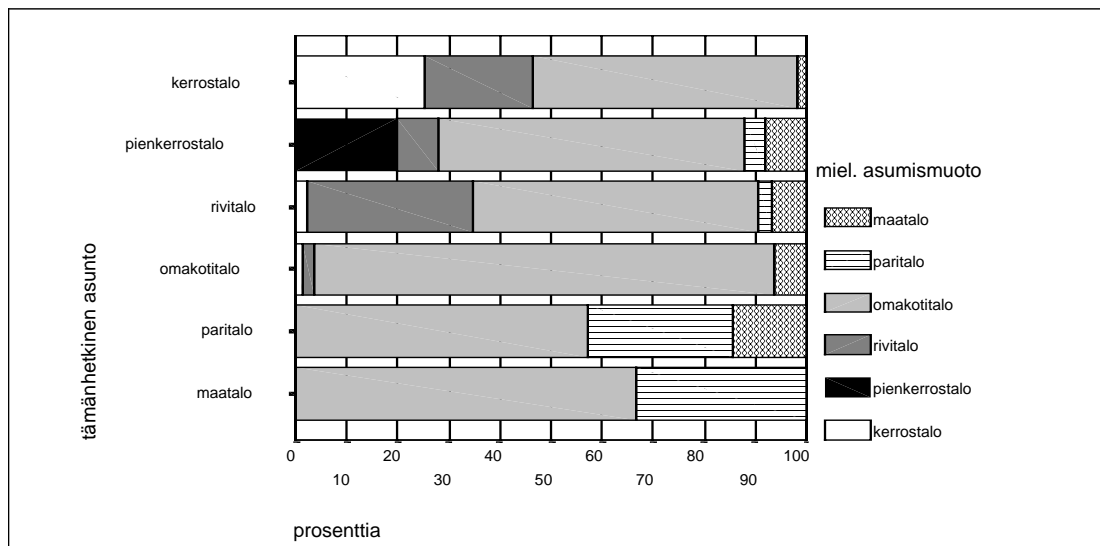
Mieluisin asumismuoto ryhmittäin

	Mieluisin asumismuoto					
	kerrostalo	pienkerrostalo	rivitalo	omakotitalo	paritalo	maatalo
%	7,4%	2,3%	13,9%	68,5%	2,3%	5,6%

Kiinnostus omakotitalossa asumiseen (68,5%) on vastanneiden talouksien keskuudessa huippuluokkaa. Koko maan keskiarvo on suomalaisten asuin ympäristötutkimuksen (Strandell 1999, 31) tulosten valossa 57%. Kangasalan kokoisissa kunnissakin keskimäärin noin 64% väestöstä ilmoittaa ihannelotyyppikseen omakotitalon (mt., 31).

Kuviosta 3.7 käy ilmi mikä on erilaisissa taloissa asuvien ihmisten mieluisin asumismuoto. Omakotitaloissa asuvat ovat eniten tyytyväisiä asumismuotoonsa, 90 prosentille omakotiasujista se on myös mieluisin omistusmuoto. Seuraavaksi tyytyväisim-

mät, rivi- ja paritaloissa asuvat jäävät kauaksi taakse. Kerrostaloissa asuvilla taas on pienin halu muuttaa omakotitaloon. Yhdelläkään maataloissa asuvilla mieluisin asumuoto ei ole maatalo.

Kuvio 3.7

Mieluisin asumismuoto suhteessa tähänhetkiseen asuntoon

Jotta mahdollisimman monen kuntalaisen asumispreferenssit voidaan ottaa huomioon ja silti säilyttää yhdyskuntarakenne järkevänä, on suhteellisen tiivis omakotirakentaminen kannattavaa. Oma talo mahdollistaa omatoimisen tekemisen, ekologisten arkiikäntöjen toteuttamisen ja luonnonläheisyyden, samalla kun yhdyskuntamaisuus on tärkeää mm. palvelujen, kulttuurin ja sosiaalisten verkostojen vuoksi (esim. Tiilikainen 1997, Lapintie ym. 1995). Omakotiasumisen hyviä puolia voidaan kehittää myös yhdyskuntarakenteeseen vahvasti kuuluvilla alueilla (Lapintie ym. 1995).

3.12 Asunnon hallintaperuste

Muuttaneiden omistussuhde (taulukko 3.6) on suurinpiintein samanlainen kuin Suomessa keskimäärin (oma 61,6%, vuokralla 29,7%, muu 8,7%). Toisaalta Kangasalan kunnassa keskimäärin (Tilastokeskus, taulu K400, 1995), asumisen painopiste on vielä selkeämmin omistusasumisessa (oma 73,7%, vuokralla 17,9%, muu 8,4%).

Näistä luvuista tutkimukseen vastanneiden uusien kuntalaisten osalta jäädytään selvästi jälkeen. Toisaalta asumisuran pituus ja elämänvaihe vaikuttavat suuresti siihen, millaiset resurssit asuntoon ja sen hallintaan ovat. Uudet kuntaan muuttajat saattavat myös valita vuokralla asumisen väliaikaiseksi hallintaperusteeksi, jos sopivaa asuntoa ei ole vielä löytynyt.

Taulukko 3.6

Tämänhetkinen omistusmuoto ryhmittäin

	Tämänhetkinen omistusmuoto			
	omistaja	vuokralainen	asumisoikeusasunto	vanhempien, muuttavien tms. luona
%	62,8%	29,0%	4,2%	4,0%

3.13 Mieluisin asunnon hallintaperuste

Mieluisinta asunnon omistusmuotoa ei ole vaikea päätellä. Vaikka vuokralla asumisen suosio Suomessa on kasvussa, yhdeksän muuttajaa kymmenestä asuisi mieluiten omassa asunnossa (taulukko 3.7). Kangasalan tyyppinen suuren keskuksen kupeessa sijaitseva kunta tarjoaakin kosolti mahdollisuuksia mieluisen omistusmuodon saavuttamiseen sijaintitekijöiden suuresti muuttumatta. Myös Turun kaupunkiseudulla muuttaneiden keskuudessa omakotitalon tai huoneiston omistaminen keräsi rauhallisen ja puhtaan asuinympäristön jälkeen toiseksi eniten arvostusta eri asumistekijöistä (Haliseva-Soila 1986).

Taulukko 3.7

Mieluisin asunnon hallintaperuste ryhmittäin

	Sopivin omistusmuoto		
	oma asunto tai talo	vuokra-asunto tai talon vuokraus	asumisoikeusasunto
%	88,8%	8,9%	2,3%

3.14 Päätelmiä

3.14.1 Yleisin vastaajaprofiili

Vaikka jokainen vastaaja edustaa aina erilaista taloutta ja omia individualistisia näkemyksiä, tutkimuksen kannalta on silti hyödyllistä summata kaikki vastaajien taustatiedot ja määritellä tyypillinen kuntaan muuttava talous. Koska vastaajana toimi perheen päähenkilö, liittyvät ominaispiirteet yhtäältä vastaajaan ja toisaalta talouteen.

Perheen päähenkilö on useimmissa tapauksissa työssäkäyvä 20-29-vuotias mies, hänellä on opistoasteen koulutus ja hänen asemansa työelämässä on toimihenkilö.

Talous, jossa perheen päähenkilö asuu, määritellään useimmiten lapsiperheeksi. Talouden yhteenlasketut vuositulot ovat 160 001 – 240 000 markkaa vuodessa ja taloudessa on yksi auto käytettävissä. Perhe asuu omistamassaan omakotitalossa. Mieluisin omistusmuoto on oma asunto tai talo ja mieluisin asumismuoto omakotitalossa asuminen.

Yleisin vastaajaprofiili vastaa hyvin ennakkokäsityksiä Tampereen naapurikuntaan muuttavista ihmisistä. Nuoret lapsiperheet ovat viime vuosina suunnanneet yhä selvemmin seudun reunakuntiin (Aamulehti 21.7.2001).

3.14.2 Asumismuodosta

Erilaiset asumismuodot ovat muuttopäätöksiä valmistelevien ihmisten joukossa hyvin keskeisessä asemassa. Kunnan päättäjienkin on hyvä olla perillä esimerkiksi siitä, millaiset ihmiset asuttavat kerrostaloja ja millaiset omakotitaloja. Taulukossa 3.4 todettiin millaisissa asunnoissa kuntaan muuttaneet taloudet asuvat. Kuviosta 3.8 selviää se, millaisissa asunnoissa asuu minkäkinlaisia perheitä. Kerrostaloissa asuvista yli 40 prosenttia on yhden ihmisen ruokakuntia. Joka kolmas kerrostaloasuja on avo- tai aviopari ja joka viides on lapsiperhe. Yksinhuoltajien osuus on alle 10 prosenttia.

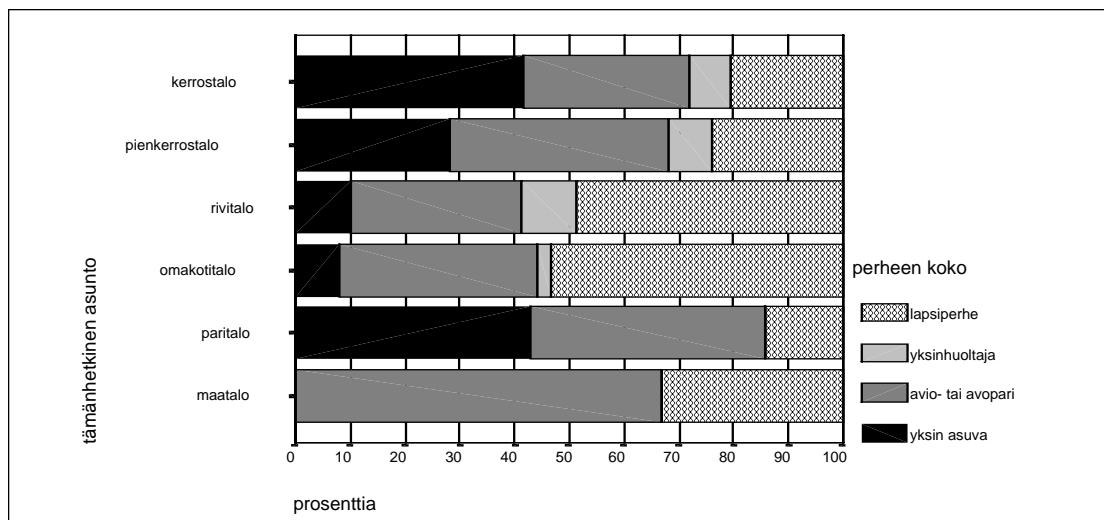
Pienkerrostaloissa asuvista talouksista suurin osa on avo- tai aviopareja. Yksinasuvia tämän tyyppisissä asunnoissa asuu noin 30 prosenttia, lapsiperheitä hieman tätä vähemmän. Yksinhuoltajia pienkerrostaloasujista on alle 10 prosenttia.

Lähes puolet rivitaloissa asuvista talouksista ovat lapsiperheitä. Avo- tai aviopareja on kolmasosa, yksinasuvia sekä yksinhuoltajia noin 10% kutakin.

Omakotitalot ovat lapsiperheiden suosiossa, yli puolet omakotiasujista voidaan määrittellä perhestatuksen mukaan lapsiperheiksi. Myös avo- ja aviopareja on paljon, yli kolmasosa. Yksinhuoltajilla ja sinkuilla omakotiasuminen on harvinaista, heitä on omakotiasujista yhteensä vain joka kymmenes.

Paritaloja suosivat yksinasuvat ja avo- ja avioparit. Heitä on yhteensä 85% paritaloissa asuvista talouksista. Lapsiperheitä on alle 15 prosenttia.

Kuntaan muuttaneiden joukossa olevista maataloissa asuvista talouksista kaikki ovat joko avo- tai aviopareja tai lapsiperheitä.

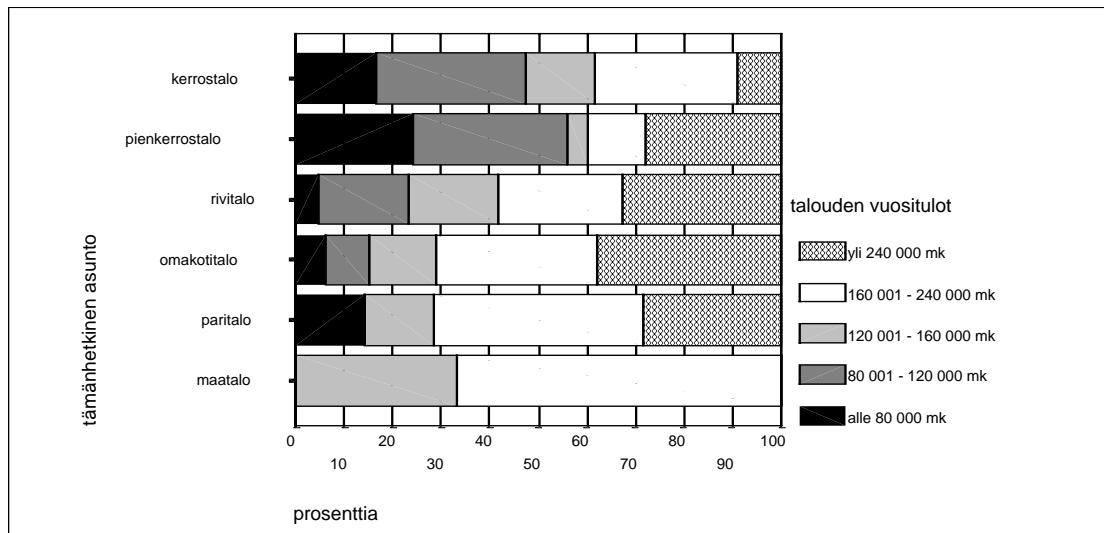

Kuvio 3.8

Erityyppisissä asunnoissa asuvat suhteessa perheen kokoon

Kuvio 3.9 antaa puolestaan selvyyden siihen, millainen tulotaso erityyppisissä asunnoissa asuvilla ihmisillä on. Paras tulotaso on omakotiasujilla, heistä yli 70% kuuluu

kahteen suurimpaan tuloluokkaan. Myös rivitaloissa ja paritaloissa asuu keskimäärin paremmin ansaitsevia talouksia. Pienkerrostaloissa ja kerrostaloissa tilanne on toinen, kahden pienimmän tuloluokan edustajia on noin puolet. Kaikissa maataloissa asuvilla vastaajilla talouden yhteenlasketut vuositulot ovat 120 001-240 000 mk vuodessa. Maataloissa asuvia on kuitenkin niin vähän että tulos on vain suuntaa-antava.

Kuvio 3.9

Erityyppisissä asunnoissa asuvat suhteessa talouden vuosituloihin

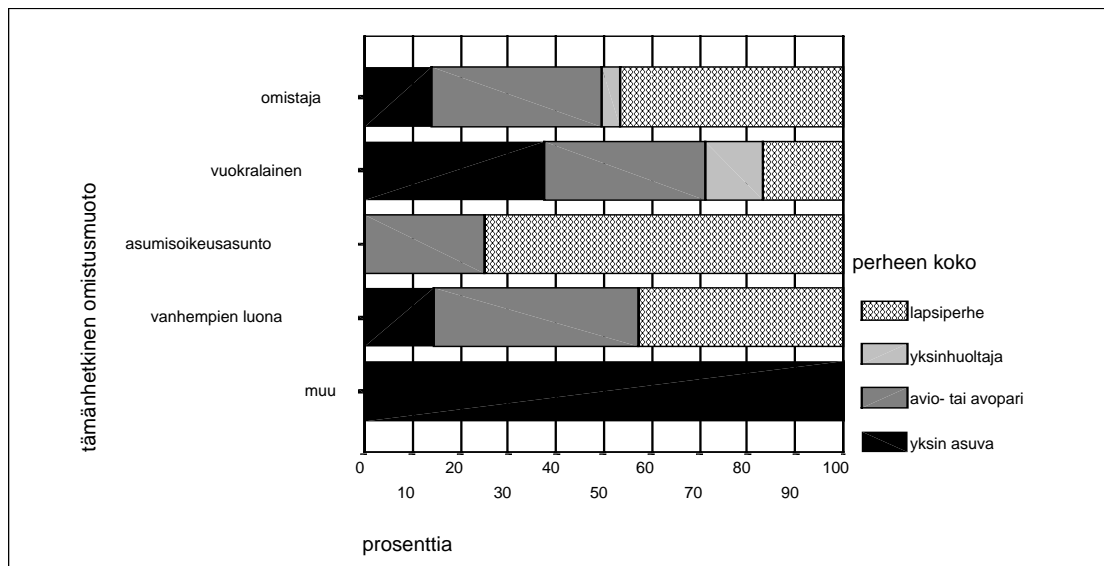
3.14.3 Hallintaperusteesta

Kuntaan muuttaneiden talouksien asunnon hallintaperustetta tutkitaan vielä kahden taustamuuttujan, perheen koon sekä talouden vuositulojen avulla. Yli 60 prosenttia vastaajista asui kyselyn toteutushetkellä omistamassaan asunnossa. Tästä joukosta lähes puolet on lapsiperheitä ja yli kolmasosa avo- tai aviopareja (kuvio 3.10). Yksinhuoltajien ja yksin asuvien osuus jää alle 20 prosentin.

Noin 30 prosenttia vastaajista asuu vuokralla. Heistä kaksi kolmasosaa voidaan luokitella yhtäsuurin osuuksin yksin asuvien ja avo- tai avioparien ryhmiin. Lapsiperheiden ja yksinhuoltajien yhteenlaskettu osuus jää edellisiä pienemmäksi.

Asumisoikeusasuminen tuntuu kiinnostavan lähinnä avo- ja aviopareja sekä lapsiperheitä. Lapsiperheiden osuus asumisoikeusasunnoissa asuvista on suuri, 75 prosenttia.

Vanhempien luona, sukulaisen tai tuttavän omistamassa asunnossa tai vastaavassa ilman vuokralaisena oloa asuvien kirjo on yllättävä. Lapsiperheitä sekä avo- ja aviopareja tästä joukosta on yli 85 prosenttia. Jäljelle jäävät ovat yksinasuvia, kuten myös kaikki joiden asumismuodon määrittely ei sovellu kyselyssä esitettyyn luokitukseen.

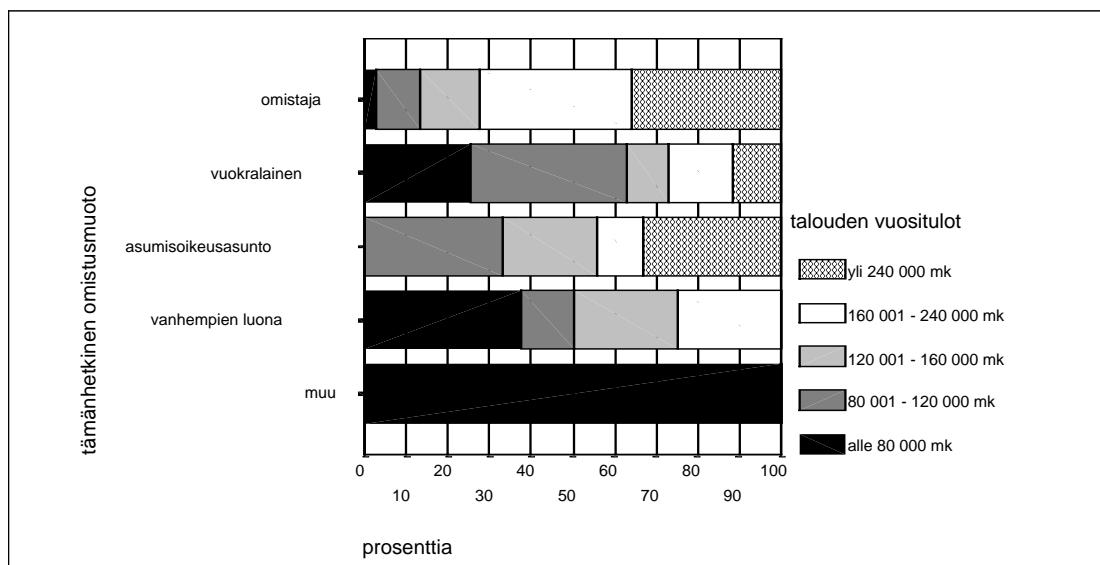
Kuvio 3.10

Erilaiset asunnon hallintaperusteet suhteessa perheen kokoon

Kuviosta 3.11 havaitaan, että omistusasunnossa asuvien joukossa on talouksia kaikista tuloluokista. Yli 70 prosenttia kuuluu kuitenkin kahteen eniten ansaitsevan ryhmän joukkoon. Vuokralla asuvien joukossa kahden eniten ansaitsevan tuloluokan yhteenlaskettu osuus on enää alle 30 prosenttia, kahden pienimmän tuloluokan hallitessa kuviota yli 60 prosentin osuudella.

Asumisoikeusasunnoissa asuvien keskuudessa ei pienimmän tuloluokan edustajia ole lainkaan. Kolmasosa sijoittuu toiseksi pienimpään tuloluokkaan ja kolmasosa kuuluu eniten ansaitsevien joukkoon.

Vanhempien, sukulaisten tms. luona majailevien tulot painottuvat pienimpiin tulo-
luokkiin. Eniten ansaitsevat eivät ole edustettuna lainkaan. Määrittelemättömät asujat
kuuluvat kaikki pieninpään, alle 80 000 mk vuodessa ansaitsevien tuloluokkaan.

Kuvio 3.11

Erilaiset asunnon hallintaperusteet suhteessa talouden vuosituloihin

4 Muuttoliike ja seutuistuminen

4.1 Muuttoliikkeestä

Muuttoliikkeen perustavaa laatua oleva määrittelyminen on helppoa, koska pohjimmillaan muuttoliikkeessä on kyse ”väestön siirtymisestä maantieteelliseltä alueelta toiselle” (Bogue 1969). Söderling (1983) pitää Mangalamin vuotta aiempaa määritelystä kuitenkin osuvimpana, jossa hän totesi muuttojen olevan seurausta arvoperustaisesta ja muuttokohtaisesta päätöksenteosta.

Muuttoprosessi onkin aina yksilökohtaisen päätöksenteon alaista. Muuttajia on tapauskohtaisesti luokiteltu ja tyypitelty pääasiassa motiivien perusteella. Klassisin on ehkäpä Taylorin (1969) jaottelu, jossa muuttajat luokitellaan neljään erilaiseen ryhmään kuuluviksi. Muutto saattoi johtua työsyistä, edistyksen halusta, heikoista siteistä lähtöpaikkaan tai jostain yksilöllisestä syystä. Tässä tutkimuksessa muuttajia pidetään pakkomuuttajina ja tavoitemuuttajina. Pakkomuuttajilla muuton voidaan katsoa kytkeytyvän pääasiallisesti hänestä suoranaisesti riippumattomiin seikkoihin esim. työpaikan saantiin tai vaihtoon, perheen taloudelliseen tilanteeseen tai perintötaloon muuttamiseen. Tavoitemuuttajat taas hakevat muutolla parannusta tilanteeseensa: miellyttävää asuinympäristöä, edullista sijaintia, tilavampaa asuntoa tai parempia työmahdollisuuksia.

Luokittelut eivät ole kuitenkaan koskaan ehdottomia eivätkä aina välttämättä tarpeellisiakaan. Monet limittäiset ja vastakkaisiltakin tuntuvat seikat vaikuttavat alati monimutkaistuvaan muuttopäätösprosessiin. Jokainen muuttoa merkitsevä päätös on yksilökohtainen ja toisaalta useita näkökulmia sisältävä uniikki tapahtuma.

Muuttoliike voidaan edelleen jäsentää valtakuntien väliseen siirtolaisuuteen sekä valtakunnan sisällä tapahtuvaan maassamuuttoon (mm. Söderling 1988, Kumpulainen 1993). Suomen olosuhteissa maassamuutto on mielekästä jakaa vielä kauko- ja paikallismuutoiksi, joista edellinen on Paasin ja Vartiaisen (1981) mukaan työmarkkina-alueiden välistä ja jälkimmäinen niiden sisäistä muuttoliikettä. Kaukomuutossa korostuvat usein työhön liittyvät tekijät, kun lähimuutossa asuminen ja ympäristö ovat

yleisesti merkittävin vaikutin (Kumpulainen 1993). Kunnan ja kunnanosien sisäistä muuttoliikettä on tietenkin myös olemassa.

Myös seutumuuton käsite on tarpeellinen (mm. Kumpulainen 1993), koska siinä työsäkävien elinpiirissä ei välttämättä tapahdu muutoksia, kun taas muiden perheenjäsenten ja vapaa-ajan suhteen asia on toisin. Seutumuutto voi olla keskuskunnasta ympäryskuntiin suuntautuvaa, päinvastaista tai ympäryskuntien välistä. Kaikkia näitä muotoja on havaittu myös empiirisessä tutkimuksessa (esim. Siirilä 1993).

Seutujen välinen muuttoliike on, kuten seutujen sisäinenkin, hyvin moninaista. Lähtömuuton kunta voi olla joko keskus- tai ympäristökunta samoin kuin vastaavasti tulomuutonkin kohdalla. Olisikin mielenkiintoista saada selville se, vaikuttaako lähtömuuton kohteena olevan kunnan seudullinen asema siihen, mihin kuntaan asetetaan asumaan tulomuuton kohteena olevalle seudulla. Onko esimerkiksi Espoo-Kangasala (ks. Tervämäki 1986) muuttoketju yleisempi kuin Helsinki-Kangasala? Toisaalta seutua on usein hedelmällisempää tarkastella kokonaisuutena ja unohtaa keskuskunta/ympäryskunta-asetelma. Tällöin huomio kohdentuu perusyhdykskuntatasolle, joita ovat kaupunginosat. Osakeskukset ovat suuruudeltaan ja merkitykseltään erityyppisiä sekä asemaltaan muuttuvia. Luokitteluperustaisen jaon tuominen seudullisiin yhdyskuntiin sekä seutujen välisen, perusyhdykskuntien kesken tapahtuvan muuttoliikkeen kartoitus tuo haastetta myöhemmälle tutkimukselle.

Kumpulainen (1993) pitää ympäristökuntiin suuntautuvia muuttoja erilaisten prosessien vaikutuksille alttiina. Erityisesti hän korostaa kahta, kaupungista työntävää ja maaseudulle päin vetävää prosessia. Kaupungista poistyvänä prosessissa vaikuttavat rajoittuneet asuntomarkkinat ja tungostuminen. Maaseudun vetävät ominaisuudet ovat taas sellaisia, joissa elämän laadulliset näkökulmat korostuvat: esim. luonto, rauhallisuus ja turvallisuus.

Tutkimuksen kohdekunnan Kangasalan tapauksessa pääosa muuttoliikkeestä on seudun sisäistä muuttoa, mutta kaikkia muitakin tyyppisiä esiintyy. Tässä tutkimuksessa ei keskitytä siihen, mistä kuntaan muuttanut väestö on tullut. Oleellista taas on se, millainen väestöaines kaupunkiseudun sisäiseen ympäristökuntaan hakeutuu. Myöskään muuton ”varsinaista” motiivie ei selvitetä, koska muutto on yhä useammin mo-

nesta tekijästä riippuvainen ja yhtä ainoaa syytä on usein vaikea määritellä. Muuttajilta tiedusteltiin useiden vaihtoehtojen kautta sitä, miten paljon joillakin seikoilla on ollut vaikutusta muuttopäätökseen. Tavoitemuuttajilla muuton motiivit lienevätkin pakkomuuttajia moninaisemmat.

4.2 Muuttoliike seutuistavana tekijänä

Muuttoliike voidaan jakaa yksilökohtaisiin tilannearviointia sisältäviin muuttopäätöksiin, jolloin yksilön arvomaailma vaikuttaa muuttotilanteeseen (Seppänen 1986). Voidaan sanoa, että kyse on perimmäiseltä olemukseltaan biologisten perustarpeiden tyydyttämisestä, joka ilmenee toimintana aineellisten olemassaolon ehtojen turvaamiseksi (Vikman 1986). Seutuistuva nyky-yhteiskunta on kuitenkin alati loittonemassa tästä perusajatuksesta, niin paljon useammin muuttoprosessilla tavoitellaan suurempaa hyvinvointia muiden pyrkimysten sijaan.

Arvoja voidaan pitää yhteiskunnan kulttuurissa vallalla olevina käsityksinä yksilöiden ja yhteiskunnan päämääristä, jolloin ne ilmaisevat näkemyksiä hyvästä elämästä ja yhteiskunnasta. Myös yhteiskunnalliset arvot liittyvät muuttoliikkeeseen. Seppäsen (1986) mukaan arvojen merkitys korostuu varsinkin tavoitemuutossa, jossa muuton kautta tavoitellaan parempia elinolosuhteita. Usein onkin niin, että jos muuton syy ei ole työhön liittyvä, niin muutolla pyritään vastaamaan asumistarpeen muutoksiin (Hautojärvi 1986).

Luonnonläheinen asuminen on ehkä voimakkain yhteiskunnallinen ja väestöä yhdistävä arvo suomalaisessa asumisessa (Strandell 1999). Luonnonläheisen asumisen tavoittelu ilmenee seutuistumisena. Kaupunkiseudulla on mahdollisuus asua luonnonläheisesti lähellä kaupungin palveluja. Näin pystytään yhdistämään useiden ihmisten arvostusten mukaisesti sekä kaupungin että maaseudun hyvät puolet, jolloin voidaan käyttää termiä periurbanisaatio (mm. Vartiainen 1989).

Muuttoliike kaupunkirakennetta seutuistavana tekijänä liittyy vahvasti yhteiskunnan kehityksessä nähtäviin vaiheisiin. Seutuistumiskehitys liittyy nimenomaan yhteiskunnan ns. myöhäiskapitalistisen kehitysvaiheeseen (taulukko 4.1), josta käytetään usein

myös termejä tietoyhteiskunta, informaatioyhteiskunta ja postmoderni yhteiskunta. Muuttoprosessin voidaan myös nähdä olevan yksilön kokemusmaailmassa konkretisoitunutta yhteiskunnallista ja alueellista kehitystä (Kumpulainen 1993).

Taulukko 4.1 Yhteiskunnan kehitysvaiheet ja niitä vastaavat muuttoliikkeet (Söderling 1983)

<i>Yhteiskunnan Kehitysvaihe</i>	<i>Alueellinen kehitysvaihe</i>	<i>Maassamuuton pääsuuntautuminen</i>
Agraariyhteiskunta	-	-
Kilpailukapitalistinen yhteiskunta	Industrialisoituminen	Maaseudulta teollisuuskaupunkeihin
Monopolikapitalistinen yhteiskunta	Urbanisoituminen	Maaseudulta kaupunkeihin
Myöhäiskapitalistinen yhteiskunta	Regionalisoituminen	Kaupunkien välinen; kaupungista maaseudulle muutto

Tervämäki ennakoii (1986) varsin osuvasti joitakin tietointensiivisen yhteiskunnan muuttoliikkeen kehityspiirteitä. Hän ounasteli keskusseutujen kuntien vahvistavan asemiaan tiedonkäsittelyn ja alueiden muuttovirtoja yhdistävinä keskuksina. Samassa yhteydessä esiteltiin hahmotelma yhteiskunnan aluekokonaisuuksista, joiden keskuksena toimivat moniytimiset keskusverkot yhden keskuksen sijaan.

Seutuistava muuttoliike saattaa myös lisätä asuinalueiden välistä eriarvoisuutta kaupunkiseudun sisällä. Rannikon (1986) mukaan perheen elämäntilanteen ja varallisuuden säätelemä tavoitemuutto lisää kaupunkialueen sosioekonomista segregaatiota. Kunnalla on niin tahtoessaan käytössä monia yhdyskuntasuunnittelun keinoja segregaation ja blokkiutumisen välttämiseksi. Mainioina esimerkkeinä tästä käyvät kaa-voituspoliittiset päätökset, seutu/perusyhdyskunnallinen ajattelutapa ja asuinalueiden monimuotoinen rakentaminen.

Seudun sisällä tapahtuva ylikunnallinen toiminnallinen yhdentymisen ilmenee monin tavoin. Seudulle muodostuu mm. yhteinen työ- ja asuntomarkkina-alue, joka on ver-

kostoituneena useamman kunnan alueella. Asumiseen ja työhön liittyvät motiivit ovat selvästi yleisimpiä suomalaisten muutoissa (esim. Simpanen 1986, Haliseva-Soila 1986), käsittäen yleensä n. 60-80 prosenttia kaikista motiiveista.

Muuttoliikkeen voidaankin todeta toimivan 2000-luvun alkupuolen Suomessa kaupunkirakennetta seutuistavana tekijänä. Muuttoliikettä ohjailevat asumiseen liittyvät arvot, preferenssit ja mahdollisuudet, lopputuloksen hahmottuessa kompleksisina, useita keskusalueita sisältävinä kaupunkiseutuina.

4.3 Seudullisten muuttajien ominaispiirteitä

Kaupunkiseudun ympäryskuntiin ja reuna-alueille muuttava väestö voidaan rajata omaksi ryhmäkseen, seutuistaviksi muuttajiksi. Ryhmän rajaamista ja profiloimista varten on hyvä kerätä yhteisiä piirteitä joistakin seudullista muuttoliikettä käsittelevistä tutkimuksista.

Haliseva-Soila (1986) on tyypitellyt vuoden 1983 muuttaja-aineiston perusteella muotokuvan Turun kaupungista kaupunkiseudulle muuttajasta. Alle 45-vuotiaita muuttajista oli peräti 85 prosenttia. Koulutustaso oli vaatimatonta; ylemmän keskias-ten ja korkea-asteen koulutuksen saaneita talouksia oli kutakin 14 prosenttia. Sosio-ekonomisesti tilanne oli tasaisempi, kun työntekijät ja alemmat sekä ylemmät toimi-henkilöt saivat jokainen kolmanneksen osuuden. Perheaseman osalta lapsiperheitä oli noin puolet talouksista ja pariskuntiakin yli neljäsosa.

Myös Kumpulaisen (1993) tutkimustuloksista voi päätellä seudullisten muuttajien olevan useimmin perheellisiä. Hän havaitsi myös seudun ulkopuolelta seudulle muuttaneiden kohdalla työsyiden painottumista, kun taas keskuksesta seudulle tapahtuvaa muuttoa leimasivat asumiseen liittyvät syyt.

Ahonen (1997) on hahmottanut neljän seudullisen muuttoliiketutkimuksen avulla kaupunkiseudun reunalle muuttavien ihmisten ominaispiirteitä. Tyypimmuuttajat ovat suhteellisen nuoria n. 25-40 vuotiaita perheellisiä ihmisiä. Lisäksi Ahonen summaa muuttajien olevan myös hyvät tulot ja hyvän koulutuksen omaavia.

Yhdistäviä piirteitä seudullisten muuttajien keskuudessa ovat suhteellisen nuori ikä ja perheellisyys. Elämäntapa- ja elämäntilanteissa seudulliset muuttajat ovatkin useasti lapsiperheen vaiheessa, joten myös jälkeläisten hyvinvoinnilla lienee vaikutusta muuttoprosessissa.

5 Asumispreferenssit

5.1 Hyvä asuinympäristö

Hyvä asuinympäristö on jokaisen ihmisen henkilökohtaisesti mieltämä subjektiivinen käsite, joka pitää sisällään niitä elementtejä, joita kukin ihminen arvostaa asuinympäristössään. Nämä ihmisten eri tavoin arvottamat asuinympäristön ominaisuudet ovat asuinympäristöä koskevia asumispreferenssejä. Tämän tutkielman esimerkkitapauksen empiirisen aineiston pohjalta saadaan tietoa siitä millaiset ovat Kangasalan kuntaan muuttaneiden asumispreferenssit ja millaiseksi he mieltävät hyvän asuinympäristön. Näkökulmaa voidaan jossain määrin myös laajentaa koskemaan suomalaisten kaupunkiseutujen reuna-aluekuntia yleisesti. Preferenssit lienevät muilla suomalaisen mittapuun mukaan suurehkoilla kaupunkiseuduilla samansuuntaisia.

Asuinympäristö voidaan luokitella elinympäristöä hieman suppeammaksi käsitteeksi, johon liittyvät koti ja sen ympäristö. Merkittävä osa ihmisten päivittäisestä toiminnasta tapahtuu asuinympäristön puitteissa. Suomalaisten arvomaailmaa kartoittaneessa laajassa tutkimuksessa (Marski 1996, 106-107) asuinympäristö koettiin pienimmällä varianssilla eniten merkitykselliseksi asiaksi. Selvästi vähäisempää arvostusta keräsivät mm. hyvä asumistaso, korkea elintaso sekä luonto ja luontoharrastukset.

Asuinympäristön laatuun liittyvät sekä fyysiset että psyykkis-sosiaaliset ympäristön laatutekijät. Asuinympäristön laatu muodostuu asunnon, asuinrakennuksen, rakennuspaikan ja asuinalueen laadusta, mm. asuinalueen palvelujen ja vapaa-ajanviettopaikkojen laadusta ja sijainnista sekä asukkaan ja muiden lähistöllä asuvien keskinäisestä vuorovaikutuksesta (Strandell 1999, 7). Kunta pystyy toiminnallaan vaikuttamaan lähinnä rakennuspaikan ja asuinalueen laatuun, palveluihin, vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin, liikenneyhteyksiin ja julkisen liikenteen järjestämiseen.

Ihmisten viihtyminen on hyvä asuinympäristön laadun mittari. Viihtyvyyteen vaikuttavat monet seikat, joiden määrä ja arvostus vaihtelevat ihmisten tarpeiden ja preferenssejen mukaan. Ympäristön esteettiset seikat, palvelut, liikkumisen helppous tai sosiaaliset kontaktit voivat vaikuttaa ihmisten viihtyvyyteen ja sitä kautta asuinympä-

ristön laatuun (Kytö 1998, 48-49). Näitä elementtejä tarkastellaan asumispreferenssi-
en yhteydessä myöhemmin tässä luvussa.

Hyvässä asuinympäristössä asuinalueella on identiteetti ja monimuotoisia yksilöiden
välisiä verkostoja ja monenikäisiä asukkaita (Hakanen 1993a, 57). Myös pienimitta-
kaavaisuus ja asuinalueiden monipuolisuus on eduksi; jos työnteko ja palvelujen
käyttö on mahdollista omassa asuinympäristössä tai sen välittömässä läheisyydessä,
vältytään monasti turhalta liikkumiselta.

Toisaalta asuinympäristön laatu voidaan käsittää neljästä eri osasta koostuvaksi koko-
naisuudeksi (Siitonen 2000). Osatekijät eivät ole täysin irrallisia vaan ne liittyvät toi-
siinsa ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Fyysinen ympäristö koetaan sekä luontona että rakennettuna ympäristönä ja se on aina
läsnä luomalla puitteet asuinympäristön laadulle. Fyysinen ympäristö pitää sisällään
sosiaalisen ympäristön, palveluympäristön sekä tekemis- ja vaikuttamisympäristön.

Sosiaalinen ympäristö on rinnastettavissa yhteisöön ja sen sisältämään sosiaalisten
suhteiden verkostoon. Palveluympäristö on kunnassa tuotettujen ja saatavilla olevien
palvelujen verkosto, jota kuntalaiset käyttävät päivittäisessä toiminnassaan. Tekemis-
ja vaikuttamisympäristö taas koostuu mahdollisuuksista ja puitteista, joita kuntalai-
sille on järjestetty.

Linnamaan (1999, 28), myöskin neljään osatekijään perustuva jaottelu, on monilta
osiltaan identtinen edellä esitetyn kanssa. Linnamaa sisällyttää palvelut toiminnalli-
seen ympäristöön tekemis- ja vaikuttamiselementtien kanssa ja nostaa esiin uuden nä-
kökohdan, taloudellisen ympäristön. Taloudelliseen ympäristöön kuuluvat lähinnä
paikkaan sidotut elinkustannukset: palveluiden hinnat, asumiskustannukset, tulovero-
prosetti sekä muut vastaavatyypiset seikat.

Lähes vastaavanlaisen jaottelun kuin kaksi yllä esiteltyä ovat, suorittavat Nevalainen
& Staffans & Vuorela (1990) määritellesään asuinympäristön laadun kahteen pää-
lohkoon: rakennettuun ympäristöön ja palveluympäristöön. Rakennetun ympäristön
laadun tekijöitä ovat asunnon, pihan, alueen ja käytettävissä olevan tekniikan laatu

sekä kävelyetäisyys tärkeisiin kohteisiin asunnossa asutun ajan ohella. Palveluympäristön he taas määrittelevät niin, että se pitää sisällään koulupalvelut, terveys- ja sosiaalipalvelut, kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä kaupalliset palvelut. Sosiaalisten suhteiden merkitystä asuin ympäristön laatuun ei tässä jaottelussa oteta huomioon lainkaan. Täysin konkreettisesti sosiaaliset suhteet eivät tosin asuin ympäristöön laatuun kuulukaan, enemmänkin yksilön sosiaalisiin verkostoihin ja niiden laatuun.

Joskus myös hieman irrelevanteilta vaikuttavat tekivät voivat kertoa paljon ympäristön elinlaadusta. Esimerkiksi lapsilla on tehty ympäristöpsykologisia tutkimuksia, jotka viittaavat siihen, että yksipuolistunut elinympäristö rajoittaa lasten liikkumis- ja toimintamahdollisuuksia (Piispa 1994). Asuin ympäristöllä voidaan vaikuttaa siihen, millaisia kansalaisia lapsista kasvaa. Syvänen (1981) onkin todennut lapsien ja heidän tilansa toimivan hyvinä ympäristön laadun yleisinä indikaattoreina.

Tutkimuksessa on asuin ympäristöä ja sen laatua indikoivia muuttujia valittu asuin ympäristön kaikilta osa-alueilta. Toisaalta monet tutkimuksen muuttujista, kuten turvallisuus ja luonnonläheisyys, ovat niin vahvasti asuin ympäristön laatuun liittyviä tekijöitä, että niitä on mahdotonta saada yhden määritellyn osa-alueen sisälle.

Kunta ja sen intressit

Kunta on useampitahoinen käsite, pitäen sisällään monia eri intressejä. Kunnan eri viranomaisilla ja hallinnonaloilla on omat näkemykset siitä, mikä on oleellista hyvässä elinympäristössä.

Sosiaalitoimi arvostaa monipuolisia alueita. Monipuolinen yhdyskuntarakenne, eri-ikäinen väestö, virikkeellisyys, luontoelementit, palvelujen sijainti omalla alueella sekä yhteisten toimintatilojen olemassaolo ovat sosiaalitoimen edustajien mukaan hyvän asuin ympäristön tunnusmerkkejä. (Haverinen ym. 1994, 25.)

Terveystoimi korostaa palvelujen suunnittelua kaikille väestöryhmille lähtökohdan ollessa asuin alueen elinkaari ja asukkaiden ikäjakauma. Turvallisuus ja terveellisyys on sisällytettävä kaikkeen toimintaan. (mt. 26-27.)

Kaavoitustoimella on yleisinä tavoitteinaan yhdiskunnan terveellisyys, turvallisuus sekä luonnon ja rakennetun ympäristön suojelu. Painoarvoa annetaan erityisesti turhiin liikkumis- ja palvelukustannusten välttämiseksi eheän yhdiskuntarakenteen avulla (mt. 27-28). Näkemyksiä ei voida ohittaa pelkillä olankohautuksilla koska kaavoitustoimen käsissä on kuitenkin viimekädessä asuinympäristön fyysinen luonne.

Ympäristötoimi painottaa kestävästä kehitystä. Erityisesti se korostaa terveyshaittoja aiheuttavien tekijöiden poistamista ja ympäristön suojelua, jolloin edellytykset viihtyisälle ja terveelliselle elinympäristölle syntyvät. (mt. 28.) Ympäristötoimi pyrkii keskittymään perusasioihin ja takaamaan kestävästä pohjan kaikelle muulle toiminnalle.

5.2 Vastaajien asumispreferenssit

5.2.1 Preferensseistä asumispreferensseihin

Preferensseillä tarkoitetaan ihmisten mieltymyksiä ts. sitä mitä kyseessä oleva henkilö haluaa. Koska preferoinnin kohteet ovat ihmisten mielissä eriarvoisia, yksilöt preferoivat heille haluttavampia kohteita (Kortesato 1985). Kaikkia preferenssejä ei ole kuitenkaan mahdollista toteuttaa välittömästi, jolloin ne eivät ilmenekään valintoina vaan ainoastaan preferoijansa ilmaisemina. Tämä seikka tuo myös tarvetta erilaisille preferenssitutkimuksille.

Tutkimuksellista haastetta lisää kunkin ihmisen preferenssijärjestelmä, joka muuttuu ja kehittyy koko elämän ajan. Preferenssijärjestelmän taustavaikuttaja on kunkin ihmisen henkilökohtainen persoonallisuusjärjestelmä, jonka muodostavat persoonallisuusominaisuudet, käyttäytymisaipeukset ja reaktiovalmiudet. Kyse on siis persoonallisuuden piirteistä, arvoista ja asenteista, joilla kaikilla on yhteinen biologinen ja sosiaalinen tausta. Preferenssit konkretisoituvat valintatilanteissa, joissa preferenssijärjestelmän ohella vaikuttavat taloudelliset resurssit (mt.)

Asumispreferenssit

Asumispreferenssit ovat erilaisia mieltymyksiä, jotka koskevat monitasoisesti asuntoa, asuinympäristöä ja asumista yleensä. Tässä tutkielmassa suoranaisesti asuntoa ja sen varustetasoa koskevat arvostukset on jätetty huomioimatta ja paino on asuinympäristön ja asumisen osatekijöissä.

Asumispreferenssit, kuten muutkin preferenssit, ovat jatkuvassa muutoksessa. Yhteiskunnan taloudellinen kehitys, asumisen vaatimustason kasvaminen, muoti-ilmiot, markkinavoimat, talouden päähenkilöiden urakehitys ja elinvaihe vaikuttavat asumispreferenssien kehitykseen (Kortesato 1985). Kumpulaisen (1993) mukaan muuttajat pyrkivät toteuttamaan asumiseen liittyviä tavoitteitaan vallisevien subjektiivisten ja objektiivisten olosuhteiden puitteissa, olosuhteiden myöskin muuttuessa jatkuvasti. Subjektiivisilla olosuhteilla hän tarkoittaa henkilökohtaisia resursseja ja objektiivisilla rahamarkkinoita ja yhteiskunnan yleisiä olosuhteita.

Asumispreferenssit itsessään saavuttavat harvoin ihmisillä minkäänlaista kyllästymisrajaa, koska aina voi tavoitella ja haluta jotain mukavampaa ja hienompaa. Mieltymykset ovat siis ihmisiin ja yhteiskuntaan suhteutettuina moniulotteisesti aikasidonnaisia. Pohjan asumispreferensseille saattaa kuitenkin antaa lapsuuskoti ja siihen liittyvät nostalgiset muistot. On todennäköistä, että juuri lapsuuskodin muistot ohjaavat aikuisiän asumispreferenssejä (Kumpulainen 1993).

Asumispreferenssit kytkeytyvät seutuistavaan muuttoliikkeeseen vahvasti. Asumissyöt ovat useimmiten paikallismuuttojen motiiveina. Esimerkiksi Turun työssäkäyntialueella 94% kaupunkiseudulla muuttaneista kertoi yhden tai useamman asumistekijän olleen syynä muuttoonsa (Haliseva-Soila 1986). Preferenssit ovatkin muuttajien subjektiivisia mieltymyksiä, jotka ilmenevät muuttopäätöksissä kahdensuuntaisina veto- ja työntekijöinä. Yksi tutkimuksen tarkoituksesta onkin selvittää, yhtenevätkö seudullisten muuttajien asuinympäristöä koskevat preferenssit.

Asumispreferenssien luonnetta määrää myös se, mikä asema asunnolla ja kodilla on institutiona tulevassa yhteiskuntakehityksessä. Monet monimutkaiset kysymykset heräävät: mikä on tuleva työ- ja vapaa-ajan suhde, kuinka perheen koko tulee kehitty-

mään tulevaisuudessa ja miten naisten työhönosallistuminen kehittyy? (Tanninen ym. 1981.) Yksittäiset asumiseen liittyvät arvostukset voivat taas koskea mitä moninai- simpia seikkoja, esimerkiksi asumismuotoa, liikkumistarvetta, tilantarvetta, rauhalli- suutta tai luonnonläheisyyttä (esim. Maijala & Kukkonen 1994).

Yhteiskunnalliset arvomuutokset muokkaavat siis mitä ilmeisemmin ihmisten asu- mispreferenssejä. Ideaali asuinympäristö muistuttaa Kumpulaisen (1993) mukaan yhä enemmän luonnonympäristöä tai maalaismiljöötä. Käsilläoleva tutkimus tuo lisäva- laistusta myös tähän asiaan.

Tässä tutkimuksessa asumispreferenssejä on tarkasteltu ryhmiteltyinä viideksi luokak- si: kodin lähipiiriin liittyviksi, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviksi, sijaintiin liitty- viksi, esteettisiksi ja palveluihin liittyviksi asumispreferensseiksi. Jokaisessa ryhmäs- sä hyvän asuinympäristön olemus on erityyppinen ja näin näkökulmaa saadaan avar- rettua. Kyselylomakkeessa kartoitettiin kahdeksaatoista erilaista asuinympäristöön ja asumiseen liittyvää mieltymystä, joita esitellään seuraavissa kappaleissa. Kaikki mieltymykset käydään läpi niin, että ensin esitetään muuttujan graafinen jakauma su- kupuolen mukaan eriteltynä ja sen jälkeen taulukkomuotoisia jakaumia muiden taus- tatietomuuttujien avulla. Vastaajat ryhmitellään oleellisimpien taustatietojen pohjalta. Mielenkiintoisimpia ja eniten mainintoja saaneita asumispreferenssejä syväluodataan ja niihin paneudutaan enemmän.

5.2.2 Kodin lähipiiriin liittyvät asumispreferenssit

Luonnonläheisyys

Luonnonläheisyyttä asumispreferenssinä on tarkasteltu useissa tutkimuksissa. Se on kaikkien suomalaisten asumispreferenssitutkimusten runsaiten mainintoja saanut yk- sittäinen tekijä (Pekkanen ym. 1997, 102). Jo 1970-luvun lopulla, ennen varsinaista seutuistumiskehitystä, kaupungista maaseudulle tapahtuvissa muuttovirroissa luon- toon ja asuinympäristön laatuun liittyvät tekijät korostuivat keskimääräistä useammin (Söderling 1983).

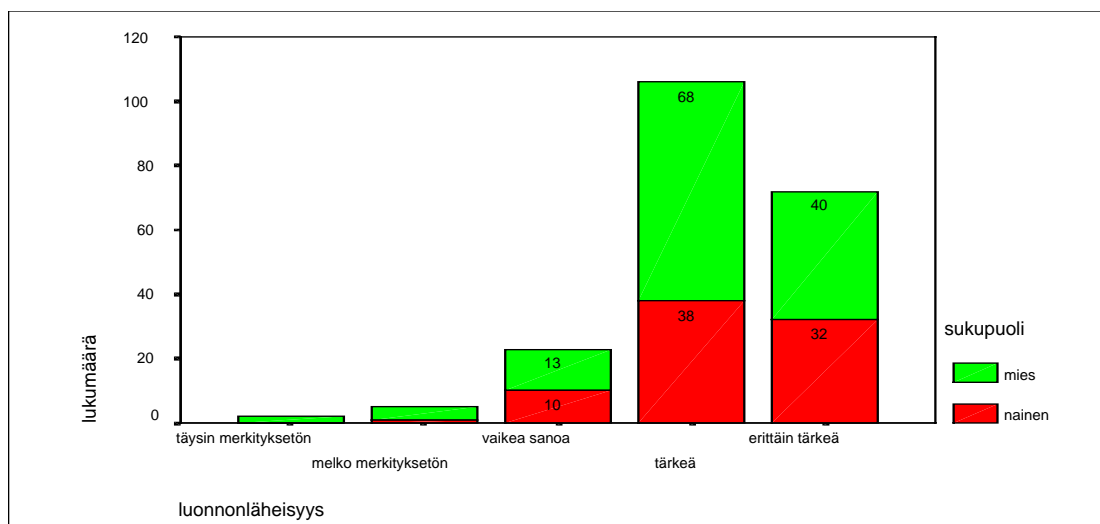
Sama suuntaus jatkuu Lahden muuttoliikettä käsittelevässä tutkimuksessa (Rossi 1986, 83), jossa luonnon ja virkistysalueiden läheisyys oli ollut selvä vaikutin asuntoa valittaessa. Kaikkiaan 33% vastanneista kertoi luonnonläheisyyden vaikuttaneen asunnon valintaan juuri joltakin tietyltä asuinalueelta. Myös Söderling (1983, 115) toteaa tutkimuksessaan asuinympäristöön liittyneiden muuttosyiden viestittäneen pääasiassa halua muuttaa rauhallisempaan asuinympäristöön lähelle luontoa. Ja edelleen, Turun työssäkäyntialueen muuttotutkimuksessa ympäristöön liittyvät asumispreferenssit saivat eniten painoarvoa kun $\frac{3}{4}$ haastateltavista laittoivat ne kahden tärkeimmän tekijän joukkoon.

Asukasbarometrissä (Strandell 1999) on selvitetty suomalaisten tyytyväisyyttä asuinympäristöönsä. Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä asuinympäristönsä luonnonympäristöön. Ainoastaan alle 10% oli tyytymättömiä.

Kukaan tuskin muuttaa Kangasalle urbaanin elämäntavan vuoksi. Kunnan sijainti n. 20 km päässä Tampereelta asettaa tietynlaisia kuntaan kohdistuvia odotuksia. Tonttikokojen odotetaan olevan isompia, asuinkustannusten matalampia ja puhdasta luontoa olevan enemmän kuin Tampereella.

Luonnonläheistä asumista odotetaan. Kunnan sijainti ja koko tekevät sen saavuttamisen mahdolliseksi. Kunnan keskustassakaan asuvat eivät voi väittää asuvansa kovin-kaan urbaanissa ympäristössä. Luonto on läsnä kaikkialla. Asumisen hintataso on kuitenkin matalampi kuin suuren keskuksen aivan välittömässä läheisyydessä, mikä mahdollistaa luonnonläheisen asumisen useamman ihmisen ulottuville.

Luonnonläheisyys on tämän tutkimuksen kolmanneksiksi merkittävin asumispreferenssi. Luonnonläheisyyden arvostusta sukupuolen mukaan tarkasteltuna huomataan, että lähes kaikki luonnonläheisyydestä piittaamattomat ovat miehiä (kuvio 5.1). Heidän lukumääränsä on kuitenkin reilusti alle kymmenen.

Kuvio 5.1

Luonnonläheisyyden merkitys sukupuolittain

Ei olekaan yllätys, että myös kaikissa tuloluokissa arvostetaan suuresti luonnonläheisyyttä (Taulukko 5.1). Pienituloisten joukossa sisäistä hajontaa on kuitenkin enemmän kuin muissa tuloluokissa.

Taulukko 5.1

Asuinympäristön luonnonläheisyyden arvostus tuloluokittain

		luonnonläheisyys					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden yhteenlasketut vuositulot	alle 80 000 mk	4,5	9,1	9,1	36,4	40,9	100,0
	80 001 - 120 000 mk		2,6	10,5	52,6	34,2	100,0
	120 001 - 160 000 mk	3,3		13,3	40,0	43,3	100,0
	160 001 - 240 000 mk		1,6	13,1	50,8	34,4	100,0
	yli 240 000 mk		1,7	8,6	63,8	25,9	100,0
yhteensä	%	1,0	2,4	11,0	51,7	34,0	100,0

Kun asiaa tarkastellaan ikäryhmittäin, huomataan tulosten olevan lähestulkoon harmoniassa eri ryhmien kesken (Taulukko 5.2). Luonnonläheisyyttä merkityksettömänä asiana pitäviä ja epävarmoja löytyy kuitenkin kaikista muista ryhmistä paitsi alle 20-vuotiaista ja 60-69 vuotiaista.

Taulukko 5.2

Asuinympäristön luonnonläheisyyden arvostus ikäryhmittäin

		luonnonläheisyys					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ikä	alle 20				100,0		100,0
	20-29	1,4	2,7	13,7	50,7	31,5	100,0
	30-39	1,5	1,5	9,0	59,7	28,4	100,0
	40-49		2,9	17,6	38,2	41,2	100,0
	50-59		7,7		46,2	46,2	100,0
	60-69				38,5	61,5	100,0
	70 tai enemmän			20,0	40,0	40,0	100,0
yhteensä	%	1,0	2,4	11,1	50,7	34,8	100,0

Luonnonläheisyys liittyy vahvasti asunnon tyyppiin. Kaikki maataloissa asuvat kyselyyn vastanneet taloudet olivat sitä mieltä että asuinympäristön luonnonläheisyys on ollut tärkeää asuinpaikan valinnassa (taulukko 5.3). Seuraavaksi eniten luonnonläheisyys merkitsee pienkerrostaloissa asuville ryhmän sisäisen arvostuksen ollessa 91.6%. Rivitaloissa asuville (86%), omakotitaloissa asuville (86.1%) ja paritaloissa asuville (85.7%) luonnonläheisyys on likipitään yhtä tärkeää. Kerrostaloissa asuvat jäävät hänille 81.8 prosentin arvostuksellaan. Erot talotyypeittäin ovat selviä, joskin pieniä. Huomion arvoista on myös se, että rivitaloasujilla on eniten mainintoja luonnonläheisyyttä erittäin tärkeäksi arvottavassa sarakkeessa.

Taulukko 5.3

Asuinympäristön luonnonläheisyyden arvostus suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asuntoon

		luonnonläheisyys					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen asunto	kerrostalo	1,8	1,8	14,5	47,3	34,5	100,0
	pienkerrostalo	4,2		4,2	58,3	33,3	100,0
	rivitalo		2,3	11,6	48,8	37,2	100,0
	omakotitalo		2,5	11,4	53,2	32,9	100,0
	paritalo		14,3		57,1	28,6	100,0
	maatalo				66,7	33,3	100,0
yhteensä	%	,9	2,4	10,9	51,7	34,1	100,0

Turvallisuus

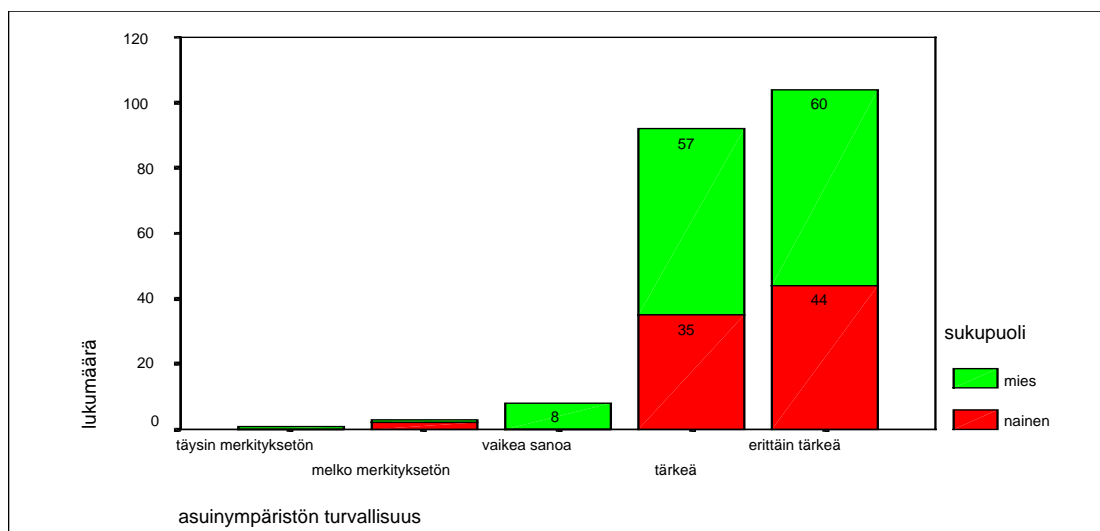
Asuinympäristön turvallisuus on varmaankin yksi toivotuimmista asuinympäristön ominaisuuksista. Tässä tutkimuksessa se oli eniten arvostettu yksittäinen asumispreferenssi erottumalla selvästi muiden preferenssien yläpuolelle. (esim. kuvio 5.2). Turvallisuuden tunne on yksi ehdottomista perustarpeista ja sen puuttuminen voi tehdä muuten kunnossa olevan jokapäiväisen elämän hyvin hankalaksi ja epämiellyttäväksi.

Kunta voi vaikuttaa asuinympäristöjen turvallisuuteen mm. valaistuksella ja pihojen ja katujen suunnittelulla. Asukkaat voivat vaikuttaa tilanteeseen omatoimisella valvonnalla sekä asioista poliisille raportoimalla. Tampereella tehdyn turvallisuustiedustelun mukaan nuorimmat ja vanhimmat, yksinhuoltajat ja yksinasuvat kärsivät turvattomuudesta voimakkaimmin. Yli 60 prosenttia vastaajista oli valmiita itse vaikuttamaan asuinalueensa turvallisuuteen ja sitä kautta viihtyisyyteen (Tamperelainen 9.12.2000).

Tampereella turvallisuusajatus on jo yhdistetty uuden asuinalueen suunnitteluun. Tampereen Muotialaan valmistuukin vuoteen 2005 mennessä ns. turvalähiö. Alueen turvallisuutta rakennetaan pienimuotoisilla ratkaisuilla: valaistuksella, pienillä parkkipaikoilla ja hyvällä näkyvyydellä asunnoista julkisiin ulkoalueisiin (Aamulehti 25.9.2001)

Koko maan mittakaavassa turvattomuutta asuinalueella liikkessaan kokee alle 10% ihmisistä. Kangasalan kokoluokkaa olevissa kunnissa keskimäärin n. 5% asukkaista kokee usein turvattomuutta ulkona liikkessaan. (Strandell 1999.) Käsilläolevan tutkimuksen kaikissa tuloluokissa noin 9 taloutta kymmenestä kokee sen varsin tärkeänä asiana (taulukko 5.4). Turvallisuus koetaan perusarvoksi, jonka jälkeen vasta ajatellaan muita preferenssejä.

Kun asuinympäristön turvallisuutta tarkastellaan sukupuolittain, voidaan havaita naisten olevan enemmistönä ”melko merkityksellisen” sarakkeessa, vaikka miehiä on n. 60% vastaajista. Kahdessa vasemmanpuoleisessa pylväessä on kuitenkin kyse ainoastaan muutamasta vastaajasta. Epävarmoissa vastaajissa naisia ei ole lainkaan.

Kuvio 5.2

Asuin ympäristön turvallisuuden merkitys sukupuolittain

Taulukko 5.4

Asuin ympäristön turvallisuuden arvostus tuloluokittain

		asuin ympäristön turvallisuus					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk			9,1	45,5	45,5	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk			2,6	36,8	60,5	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	3,3		6,7	40,0	50,0	100,0
	160 001 - 240 000 mk		3,3	3,3	49,2	44,3	100,0
	yli 240 000 mk		3,4	1,7	43,1	51,7	100,0
yhteensä	%	,5	1,9	3,8	43,5	50,2	100,0

Ikäryhmittäisessä tarkastelussa havaitaan, että ainoastaan 20-49 vuotiaiden joukosta löytyy todella vähäinen määrä ihmisiä, joille asuin ympäristön turvallisuudella ei ole juurikaan merkitystä (taulukko 5.5). Suurin osa haluaa asua turvalliseksi todetussa asuin ympäristössä.

Taulukko 5.5

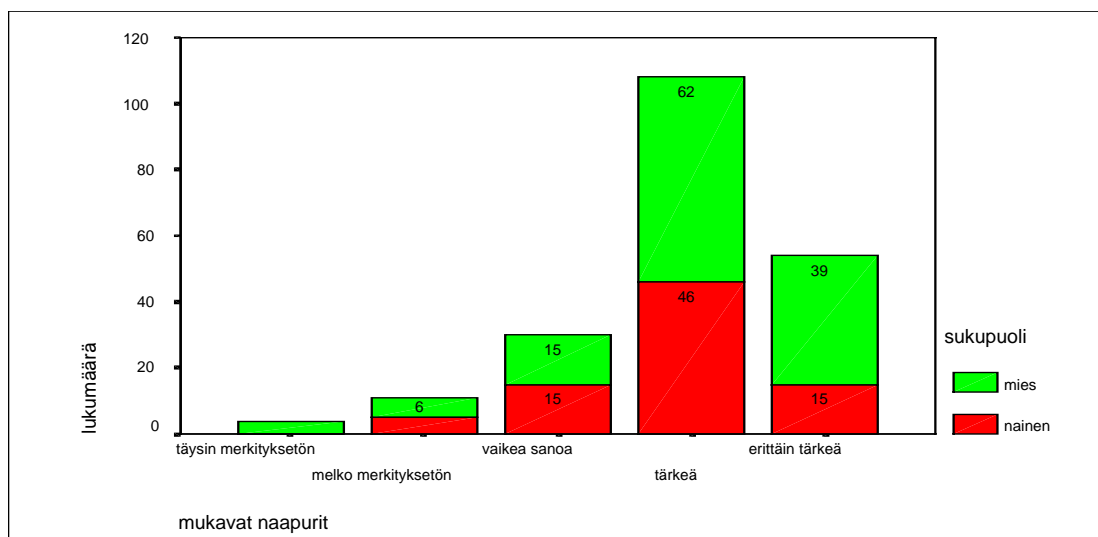
Asuinympäristön turvallisuuden arvostus ikäryhmittäin

		asuinympäristön turvallisuus				
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä
ikä	alle 20			50,0		50,0
	20-29	1,4	1,4	4,1	45,2	47,9
	30-39		1,5		46,3	52,2
	40-49		2,9	2,9	50,0	44,1
	50-59			15,4	38,5	46,2
	60-69			8,3	25,0	66,7
	70 tai enemmän				50,0	50,0

Naapurit

Mukavat naapurit ovat uuden asuinympäristön toivottu ominaisuus asuinpaikkaa valittaessa. Suomalaisilla on yleisesti vähän kontakteja naapureiden kanssa, mutta hyvät välit naapureihin halutaan ja tämä on luonnollisesti helpompaa silloin kun naapurit ovat mukavat. Hyvillä naapuruussuhteilla on myös todettu olevan paljon myönteisiä vaikutuksia asukkaiden turvallisuudentunteisiin (Tamperelainen 9.12.2000).

Mukavat naapurit osoittautui yllättävän tärkeäksi asumispreferenssiksi. Lähes puolet vastanneista pitää sitä tärkeänä ja neljännes erittäin tärkeänä seikkana asuinpaikkaa valittaessa (kuvio 5.3). Jakauman tarkastelu sukupuolittain eriteltyinä osoittaa, erityisesti oikeanpuolimmaisen pylvään kohdalla, että miehille on mukavilla naapureilla enemmän merkitystä kuin naisille. ”Täysin merkityksetön” kohdassa ei ole kuitenkaan ainuttakaan naisvastaajaa, kun taas jäljelle jääneissä kolmessa pylvässä suhteelliset osuudet ovat tasapainossa.

Kuvio 5.3

Mukavien naapureiden merkitys sukupuolittain

Talouden tuloluokkaan perustuvassa jaottelussa huomataan että pienimpään tuloluokkaan kuuluville talouksille mukavilla naapureilla on eniten merkitystä (taulukko 5.6). Naapureille annetaan vähiten merkitystä keskituloisten ryhmässä, toisaalta kuvioita monasti vääristävä epätietoisten ryhmä on heidän keskuudessaan pienin. Kun tarkastellaan ”tärkeä” ja ”erittäin tärkeä” vastanneiden osuuksia tuloluokittain huomataan luokkien välisten erojen olevan kuitenkin vähäisiä.

Taulukko 5.6

Mukavien naapureiden merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		mukavat naapurit					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk		4,5	13,6	50,0	31,8	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk		8,1	13,5	54,1	24,3	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	3,3	10,0	10,0	50,0	26,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk	4,9	3,3	14,8	55,7	21,3	100,0
	yli 240 000 mk	1,7	3,4	17,2	51,7	25,9	100,0
yhteensä	%	2,4	5,3	14,4	52,9	25,0	100,0

Naapureilla on erilainen merkitys, riippuen siitä, millaisessa talossa asutaan (taulukko 5.7). Pienkerrostaloissa asuvista vastaajista 91.3 prosenttia määrittivät mukavat

naapurit tärkeäksi tekijäksi asuinpaikan valinnassa. Seuraavaksi eniten arvostusta löytyi omakotiasujien (82.3%), rivitaloissa asuvien (74.4%), paritaloissa asuvien (71.4%) sekä kerrostaloissa asuvien (70.9%) keskuudesta. Maataloissa kokonaisarvostus oli pienintä 66.7 prosentin osuudella vastanneista. On kuitenkin hyvä huomioi-
da, että tästä joukosta kaikki pitivät mukavia naapureita erittäin tärkeänä tekijänä. Myös paritaloissa asuvista lähes 60 prosenttia kokivat mukavat naapurit erittäin tärkeäksi asiaksi. Muissa ryhmissä ehdottoman kannan valinneita vastaajia oli huomatta-
vasti vähemmän.

Taulukko 5.7

Mukavien naapureiden merkitys suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asuntoon

		mukavat naapurit					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen asunto	kerrostalo	5,5	5,5	18,2	50,9	20,0	100,0
	pienkerrostalo			8,7	52,2	39,1	100,0
	rivitalo		9,3	16,3	55,8	18,6	100,0
	omakotitalo	2,5	3,8	11,4	57,0	25,3	100,0
	paritalo			28,6	14,3	57,1	100,0
	maatalo		33,3			66,7	100,0
yhteensä	%	2,4	5,2	14,3	52,4	25,7	100,0

Asunnon hallintasuhteella oli myös vaikutusta siihen, miten tärkeäksi mukavat naapurit miellettiin (taulukko 5.8). Asumisoikeusasunnoissa asujien keskuudessa mukavat naapurit koettiin tärkeäksi elementiksi 88.9 prosentin osuudella. Myös vanhempien, tuttavien, sukulaisten tms. luona asuvat arvostivat leppoisia naapureita 87.5 prosentin suhteellisella osuudella. Toisen ryhmän muodostivat omistamassaan talossa asuvat (78.1%) sekä vuokralla asuvat (74.1%). Toisaalta vuokralla asuvista talouksista yli kolmasosa arvosti mukavat naapurit erittäin tärkeiksi, kun muissa ryhmissä näin teki ainoastaan 20-25 prosenttia. Ryhmä ”muu” voidaan jättää tässä tarkastelussa huomi-
oimatta turhan pienen (2 kpl) otoskoon vuoksi.

Taulukko 5.8

Mukavien naapureiden merkitys suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asunnon omistusmuotoon.

		mukavat naapurit					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen omistaja	omistaja	3,0	6,1	12,9	57,6	20,5	100,0
omistusmuoto	vuokralainen	1,7	5,2	19,0	37,9	36,2	100,0
	asumisoikeusasunto			11,1	66,7	22,2	100,0
	vanhempien yms. luona			12,5	62,5	25,0	100,0
	muu				100,0		100,0
yhteensä	%	2,4	5,3	14,4	52,9	25,0	100,0

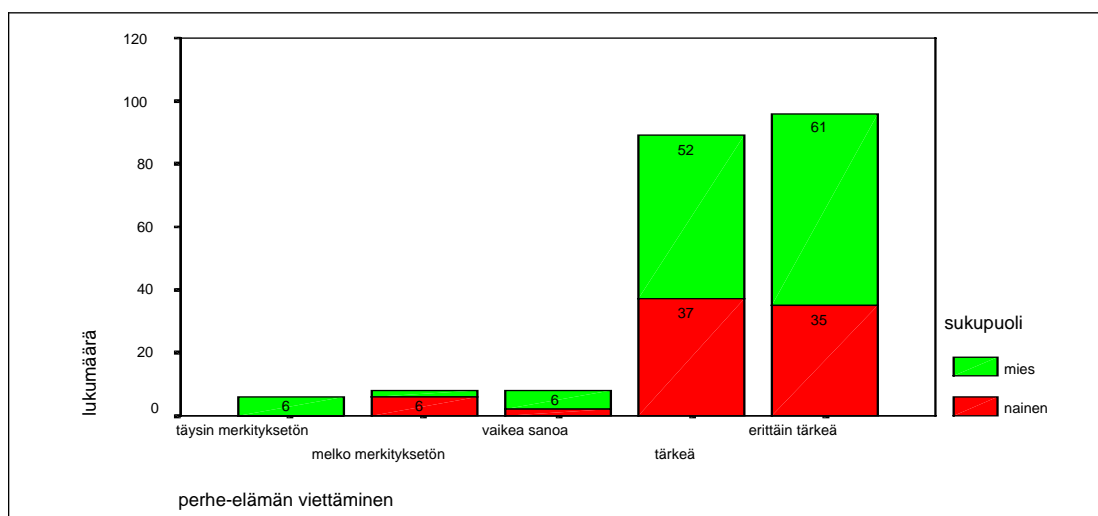
5.2.3 Vapaa-aikaan ja perheeseen liittyvät asumispreferenssit

Perhe-elämän viettäminen

Kangasalan vetovoimatekijät eivät niinkään liikuta aivan nuorimpia eivätkä vanhuksiakaan, ellei kyse ole sitten vanhalle kotiseudulle tapahtuvasta eläkeläisten muutosta. Kuten aikaisemmin todettiin, muuttajat ovat pääasiassa työssäkäyviä nuorehkoja perheitä lapsineen. Onkin selvää, että muuttajat odottavat rauhallisen perhe-elämän viettämisen olevan mahdollista juuri Kangasalla, lähellä luontoa ja kohtuullisen matkan päässä kaupungin hälystä. Toisaalta perheen toiminnan kannalta suuri kaupunki on kuitenkin niin lähellä, että sitä voi vaivatta hyödyntää perheen tekemillä hankinta- ja harrastusmatkoilla.

Mitkä sitten ovat kunnan keinot ja resurssit taata asukkaille ympäristö, jossa rauhallisen perhe-elämän viettäminen onnistuu? Luonnonläheisyys ja turvallisuus kulkevat monasti käsi kädessä perhekeskeisen suunnittelun kanssa. Järkevällä asuinaluesuunnittelulla voidaan muodostaa rauhallisia pihapiirejä. Meluväljeä käyttämällä voidaan vähentää melusta johtuvaa saastetta. Alueen turvallisuuteen voidaan vaikuttaa valaistuksella ja esimerkiksi lähipoliisitoiminnalla. Koko perheen aktiviteettimahdollisuuksia sisältävässä asuinympäristössä on puitteet kodissa ja lähiympäristössä tapahtuvan perhe-elämän viettämiseen.

Mahdollisuus rauhallisen perhe-elämän viettämiseen koetaan yhdeksi tärkeimmistä asumispreferensseistä (kuvio 5.4), tässä tutkimuksessa se arvostetaan toiseksi tärkeimmäksi. Sukupuolien väliset erot näkyvät selvimmin kahdessa vasemmanpuoleisessa pylväässä. Kaikki vastaajat, joille perhe-elämän viettäminen on täysin merkityksetöntä, ovat miehiä. Toisaalta 80 prosenttia vastaajista, joille perhe-elämä on melko merkityksetöntä, ovat naisia. Kyse on kuitenkin vain muutamasta vastauksesta, niin selkeästä jakaumasta on kyse.

Kuvio 5.4

Rauhallisen perhe-elämän viettämisen arvostus sukupuolittain

Kun rauhallisen perhe-elämän viettämisen arvostusta tarkastellaan tuloluokittain eriteltynä huomataan että pienimmässä tuloluokassa yli viidennes vastanneista kokee sen jokseenkin merkityksettömänä (taulukko 5.9). Kaikkissa muissa tuloluokissa perhe-elämän arvostus on selvästi suurempaa.

Taulukko 5.9

Rauhallisen perhe-elämän viettämisen arvostus tuloluokittain

		perhe-elämän viettäminen					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	9,1	13,6	4,5	59,1	13,6	100,0
yhteen-	80 001 - 120 000 mk		7,9	5,3	39,5	47,4	100,0
lasketut	120 001 - 160 000 mk	6,7		6,7	30,0	56,7	100,0
vuositulot	160 001 - 240 000 mk	3,3	1,7	5,0	51,7	38,3	100,0
	yli 240 000 mk		3,4	1,7	37,9	56,9	100,0
yhteensä	%	2,9	4,3	4,3	43,3	45,2	100,0

Ikäryhmiä vertailtaessa saadaan samansuuntaisia tuloksia (taulukko 5.10).

Mahdollisuus rauhallisen perhe-elämän viettämiseen on tärkeää kaikissa ikäryhmissä. 50-59-vuotiaiden ryhmässä merkitsevyys on pienintä, heistä useampi kuin joka viides vastaaja kokee perhe-elämän viettämisen täysin merkityksettömäksi.

Taulukko 5.10

Rauhallisen perhe-elämän viettämisen arvostus ikäryhmittäin

		perhe-elämän viettäminen					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ikä	alle 20			50,0		50,0	100,0
	20-29	1,4	5,5	6,8	37,0	49,3	100,0
	30-39	3,0	3,0	1,5	43,3	49,3	100,0
	40-49		6,1	3,0	48,5	42,4	100,0
	50-59	23,1			38,5	38,5	100,0
	60-69				61,5	38,5	100,0
	70 tai enemmän				60,0	40,0	100,0
yhteensä		2,9	3,9	3,9	42,7	46,6	100,0

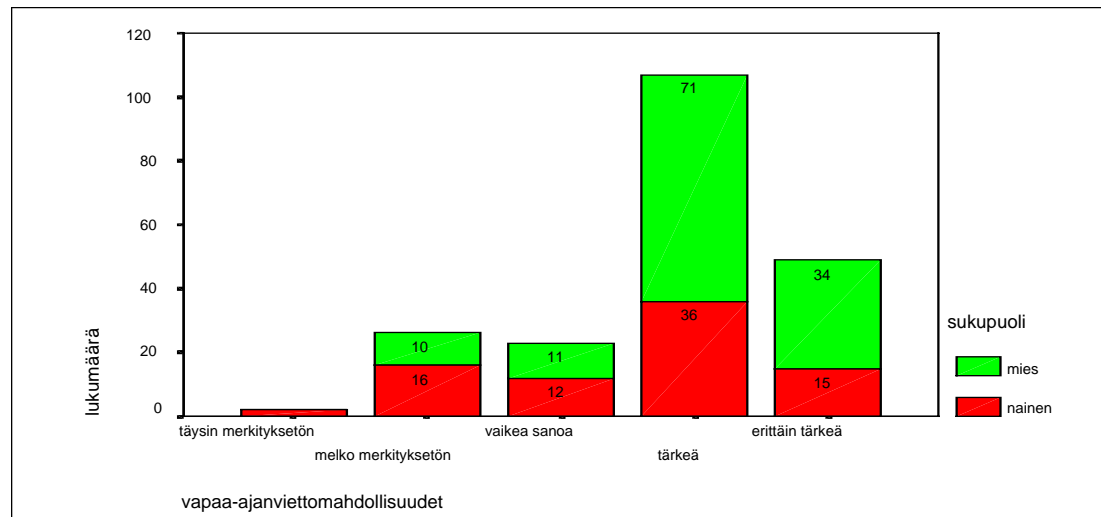
Vapaa-ajanviettomahdollisuudet

Työssäkäyvälle ihmiselle vapaa-ajan vietto on virkistävää vastapainoa työlle. Toisille vapaa-ajan vietto on kotitöiden tekoa ja puuhaamista perheen kanssa, kun toiset käyttävät virkistymiseen kunnan tarjoamia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Näitä ovat

mm. lenkkipolut, uimarannat, leikkipuistot sekä monet muut erilaiset harrastusmahdollisuudet. Kangasalan sijainti Tampereen kyljessä ja muuttajien autoistuminen monimutkaistavat asetelmaa, koska tarjolla on hyvin runsas määrä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, jotka voidaan kuitenkin mieltää asuinympäristöön kuuluviksi.

Hyvistä vapaa-ajanviettomahdollisuuksista on varmasti hyötyä kunnalle sekä imagolisesti että kunnan vanhojen asukkaiden tyytyväisyyden kannalta. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia kartoittaneessa, valtakunnantason tutkimuksessa (Marski 1996, 75) heikoiksi koetut vapaa-ajanviettomahdollisuudet olivat merkittävin hyvinvointipuute vastaajien keskuudessa. Tutkimuksen mukaan joka viides vastaaja oli näihin mahdollisuuksiin tyytymätön tai erittäin tyytymätön.

Tähän kyselyyn vastanneista talouksista kolme neljäsosaa kokee vapaa-ajanviettomahdollisuudet tärkeäksi ja edelleen 22.6 prosenttia erittäin tärkeäksi tekijäksi asuinpaikan valinnan yhteydessä. Naisille vapaa-ajanviettomahdollisuuksilla on tässä yhteydessä huomattavasti vähemmän merkitystä kuin miehille (kuvio 5.5).

Kuvio 5.5

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien arvostus sukupuolittain

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien arvostuksessa jatkuu sama tendenssi kuin rauhallisen perhe-elämän viettämisenkin kohdalla. Arvostus on pienimmillään alle 80 000mk

vuodessa ansaitsevien talouksien joukossa (taulukko 5.11). Lähes kolmannes näistä talouksista ei arvosta vapaa-ajanviettomahdollisuuksia juuri ollenkaan.

Keskituloisten joukossa arvostus on suurimmillaan, ryhmästä 80% pitää asiaa tärkeänä tai erittäin tärkeänä, ja muissa tuloluokissakin lähestulkoon samoissa lukemissa.

Taulukko 5.11

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien arvostus tuloluokittain

		vapaa-ajanviettomahdollisuudet					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk		27,3	18,2	18,2	36,4	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk		8,1	16,2	43,2	32,4	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	3,3	10,0	6,7	53,3	26,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk		11,5	11,5	63,9	13,1	100,0
	yli 240 000 mk	1,7	12,1	8,6	58,6	19,0	100,0
yhteensä	%	1,0	12,5	11,5	52,4	22,6	100,0

Eri-ikäiset ihmiset kokevat vapaa-ajanviettomahdollisuudet eri tavalla (taulukko 5.12). Eniten arvostusta löytyy alle 20-vuotiaiden, 30-39-vuotiaiden sekä 60-69-vuotiaiden ryhmistä. Yleisellä tasolla tarkasteltuna noin neljännekselle vastanneista ei kunnan tarjoamilla vapaa-ajanviettopalveluilla ole suurta merkitystä.

Taulukko 5.12

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien arvostus ikäryhmittäin

		vapaa-ajanviettomahdollisuudet					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ikä	alle 20					100,0	100,0
	20-29	1,4	17,8	16,4	47,9	16,4	100,0
	30-39		9,0	7,5	55,2	28,4	100,0
	40-49		5,9	17,6	58,8	17,6	100,0
	50-59		23,1		61,5	15,4	100,0
	60-69				41,7	58,3	100,0
	70 tai enemmän		40,0		40,0	20,0	100,0
yhteensä		,5	12,6	11,2	51,9	23,8	100,0

Perheen koko vaikuttaa siihen, miten tärkeänä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia pidetään (taulukko 4.13). Avio- ja avopareista 81.1 prosenttia arvostaa vapaa-ajanviettomahdollisuuksia asuinpaikan valinnan yhteydessä. Lapsiperheistäkin näin tekee kolme neljäsosaa. Yksin asuvista 67.5 prosenttia ja yksinhuoltajista 66.6 prosenttia pitää vapaa-ajanviettomahdollisuuksia asuinympäristön tärkeänä ominaisuutena.

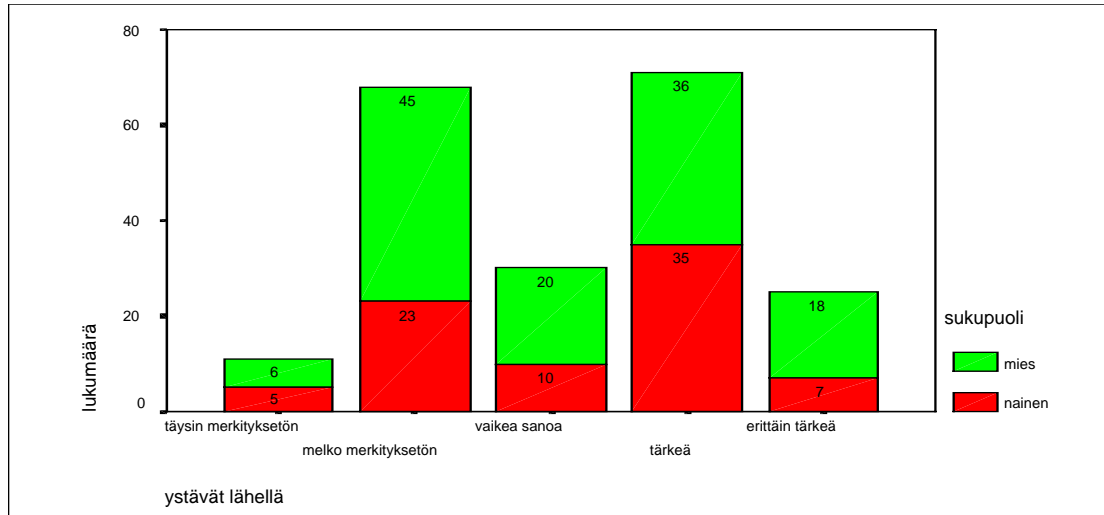
Taulukko 5.13

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien arvostus suhteessa perheen kokoon

		vapaa-ajanviettomahdollisuudet					yhteensä
		täysin merkityksellön	melko merkityksellön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
perheen koko	yksin asuva		20,0	12,5	35,0	32,5	100,0
	avio- tai avopari	1,4	7,2	10,1	53,6	27,5	100,0
	yksinhuoltaja		8,3	25,0	58,3	8,3	100,0
	lapsiperhe	1,2	13,6	9,9	59,3	16,0	100,0
yhteensä	%	1,0	12,4	11,4	52,5	22,8	100,0

Ystävät

Ystävien läheisyyden arvostus saattaa liittyä vahvasti suomalaiseen kulttuuriperinteesseen. Ystävien läheisyys on yleisellä tasolla toivottavaa, mutta monet asiat ajavat sen edelle kun tehdään päätöksiä ja valintoja. Lopulta kyse on kuitenkin yksilöiden individualistisista näkemyksistä. Asuinpaikan, jossa ystävät asuvat lähellä, arvostus jakaa mielipiteet tasan. Vastaajien niukka enemmistö suhtautuu asiaan niin, että se on tärkeää (kuvio 5.6). Naisille ystävien läheisyys näyttää olevan merkittävämpi seikka kuin miehille. Tosin ystävien lähellä asumista eniten arvostavat ihmiset ovat useimmiten miehiä.

Kuvio 5.6

Ystävien läheisyyden merkitys sukupuolittain

Talouden tuloluokkaan perustuvassa tarkastelussa on selvästi havaittavissa että pienituloisille ystävien läheisyydellä on suurempi merkitys kuin hyvätuloisille (taulukko 5.14). Tuloluokassa ”alle 80 000 mk/vuosi” ystävien läheisyyden arvostus on selvästi suurempi kuin heti seuraavassa ryhmässä. Ystävien läheisyyden merkitys vähenee tulojen kasvaessa.

Taulukko 5.14

Ystävien läheisyyden merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		ystävät lähellä					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	4,5	18,2	18,2	36,4	22,7	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk	5,3	34,2	10,5	36,8	13,2	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	3,4	31,0	17,2	34,5	13,8	100,0
	160 001 - 240 000 mk	3,3	38,3	10,0	40,0	8,3	100,0
	yli 240 000 mk	8,8	36,8	19,3	26,3	8,8	100,0
yhteensä	%	5,3	34,0	14,6	34,5	11,7	100,0

Hyvätuloisilla on myös paremmat edellytykset käyttää henkilöautoa, jolloin ystävien sijainnilla ei ole välttämättä niin suurta merkitystä. Myös elämänvaihe vaikuttaa siihen, miten tärkeäksi ystävät koetaan.

Taulukossa 5.15 ystävien läheisyyden merkitystä tarkastellaankin suhteessa perheen kokoon. Yksinasuvista 65.8 prosentille on tärkeää asua ystävien lähellä. Vastaava luku lapsiperheiden kohdalla on ainoastaan 38,3 %. Yksinhuoltajillekin ystävien läheisyydellä on vielä lähes 50 prosentin merkitys, mutta avo- ja aviopareille ja varsinkin lapsiperheille asialla ei ole suurta merkitystä.

Taulukko 5.15

Ystävien läheisyyden merkitys suhteessa perheen kokoon

		ystävät lähellä					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
perheen koko	yksin asuva	2,6	18,4	13,2	39,5	26,3	100,0
	avio- tai avopari	7,2	30,4	17,4	36,2	8,7	100,0
	yksinhuoltaja	8,3	25,0	16,7	41,7	8,3	100,0
	lapsiperhe	4,9	44,4	12,3	30,9	7,4	100,0
yhteensä	%	5,5	33,5	14,5	35,0	11,5	100,0

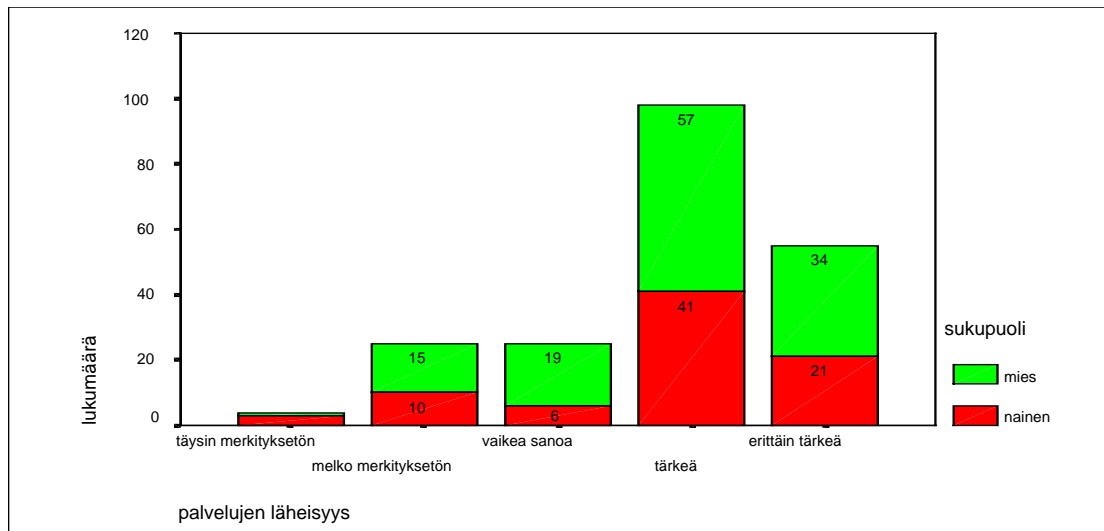
5.2.4 Sijaintiin liittyvät asumispreferenssit

Palvelujen läheisyys

Yleisellä tasolla palvelujen läheisyys on toivottavaa (esim. kuvio 5.7), monelle asialla ei ole kuitenkaan lopulta suurta merkitystä. Tämän päivän tehokkuusyhteiskunnassa palvelut ovat kuitenkin hyvin keskittyneitä keskuksiin ja ns. automarketteihin sekä niiden välittömään läheisyyteen. Ihmisten toiveita läheisyydestä ei välttämättä kuunnella, koska useimmilla on kuitenkin hyvät mahdollisuudet hakea palvelut matkankin päästä. Ja osa ihmisistä ovat pakotettuja tähän, vaikka mahdollisuudet eivät olisikaan niin hyvät.

Palvelujen läheisyyden arvostuksessa ei ilmene merkittäviä eroja vastaajan sukupuolen mukaan eriteltyinä (kuvio 5.7). Huomionarvoista on ainoastaan se, että kaikki palvelujen läheisyyttä täysin merkityksettömänä pitäneet vastaajat ovat naisia.

Kuvio 5.7

Palvelujen läheisyyden merkitys sukupuolittain

Talouksien autoistumisen ja palvelujen läheisyyden merkitsevyyden välillä on selvä yhteys. Palvelujen läheisyys muuttuu sitä merkityksettömämmäksi seikaksi mitä enemmän taloudella on mahdollisuuksia käyttää henkilöautoa (taulukko 5.16).

Taulukko 5.16

Palvelujen läheisyyden arvostus suhteessa talouksien autoistumiseen

		palvelujen läheisyys				
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä
taloudessa auto käytettävissä	ei			7,7	53,8	38,5
	on, 1 kpl	1,6	7,2	15,2	45,6	30,4
	on, 2 tai enemmän	2,8	22,5	5,6	52,1	16,9

Taulukosta 5.17 käy ilmi että pienituloisista yli 80% pitää palvelujen läheisyyttä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Toisaalta viidennes hyvätuloisista talouksista kokee läheisyyden olevan melko merkityksetön seikka. Pienituloisilla on usein huonommat mahdollisuudet käyttää henkilöautoa, jolloin palvelujen läheisyys on toivottavampaa kuin varakkaampien keskuudessa. Talouden henkilöautojen määrät ovat kuitenkin jakaantuneet melko tasaisesti vastaajien kesken tuloluokasta kovin vahvasti riippumatta.

Silti yli 240 000 mk vuodessa ansaitsevilla on joka toisessa taloudessa yksi ja joka toisessa useampi henkilöauto.

Taulukko 5.17

Palvelujen läheisyyden arvostus tuloluokittain

		palvelujen läheisyys					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk		4,5	13,6	40,9	40,9	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk	2,7	10,8	13,5	40,5	32,4	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	6,7	10,0	6,7	50,0	26,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk		8,2	14,8	57,4	19,7	100,0
	yli 240 000 mk	1,7	20,7	8,6	44,8	24,1	100,0
yhteensä	%	1,9	12,0	11,5	48,1	26,4	100,0

Palvelujen läheisyys koetaan ikäryhmittäinkin tarkasteltuna myönteiseksi asiaksi (taulukko 5.18). Mielenkiintoista on se, että 50-59 vuotiaista kolmannes kokee asian melko merkityksettömäksi kun taas 60-69 vuotiaiden mielestä asia on tärkeä tai erittäin tärkeä. Yllätyksellistä on yli 70-vuotiaiden ryhmässä olevat viidenneksen osuudet sekä ”melko merkityksettömään” että epävarmoihin.

Taulukko 5.18

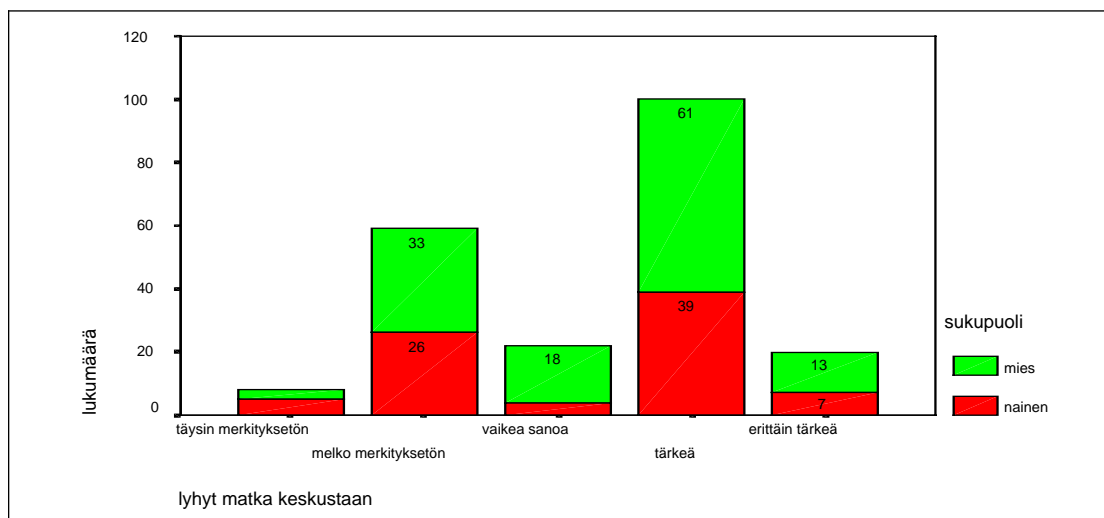
Palvelujen läheisyyden arvostus ikäryhmittäin

		palvelujen läheisyys					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ikä	alle 20				100,0		100,0
	20-29	4,1	12,3	9,6	53,4	20,5	100,0
	30-39		14,9	13,4	41,8	29,9	100,0
	40-49	2,9	2,9	20,6	52,9	20,6	100,0
	50-59		30,8	7,7	38,5	23,1	100,0
	60-69				33,3	66,7	100,0
	70 tai enemmän		20,0	20,0	20,0	40,0	100,0
yhteensä	%	1,9	12,1	12,1	47,1	26,7	100,0

Keskustaetäisyys

Mikä merkitys kuntaan muuttaneille ihmisille on sillä, asutaanko lähellä Kangasalan keskustaa vai ei? Ihmisten liikkuvuus on huippuluokkaa, mutta se kuluttaa silti resursseja ja ennenkaikkea aikaa. Toisaalta Kangasalan keskusta saattaa monille asukkaille olla sekundäärinen, jos asuinpaikka sijaitsee esimerkiksi lähellä Tampereen rajaa.

Suurin osa vastaajista haluaa asua niin, että heillä on lyhyt matka keskustaan (kuvio 5.8). Naisille tällä asialla on vähemmän merkitystä kuin miehille.

Kuvio 5.8

Keskustaetäisyyden merkitys sukupuolittain

Taulukosta 5.19 ilmenee että talouden vuositulojen kasvaessa käy yhä merkityksettömämmäksi se, miten lähellä keskustaa asutaan. Pienituloisista lähes 80 prosenttia kokee lyhyen keskustaetäisyyden tärkeäksi seikaksi asuinpaikan valinnassa, kun kahdessa suurimmassa tuloluokassa vastaava prosenttiluku jää viidenkymmenen tuntumaan. Tässä tapauksessa kahden suurimman tuloluokan välillä on muutenkin vähän eroavaisuuksia.

Taulukko 5.19

Keskustaetäisyyden merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		lyhyt matka keskustaan					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	4,5	13,6	4,5	59,1	18,2	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk	5,0	22,5	10,0	50,0	12,5	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	6,7	30,0	10,0	40,0	13,3	100,0
	160 001 - 240 000 mk	1,7	31,7	15,0	46,7	5,0	100,0
	yli 240 000 mk	3,4	32,8	10,3	48,3	5,2	100,0
yhteensä	%	3,8	28,1	11,0	48,1	9,0	100,0

Kun keskustaetäisyyden merkitystä tarkastellaan suhteessa vastaajien tämänhetkisiin asuntoihin, tulokseksi saadaan suuria eroavaisuuksia asuntotyypeittäin (taulukko 5.20). Pienkerrostaloissa asuvista peräti 72 prosenttia ilmoittaa lyhyen matkan keskustaan olevan tärkeää asuinpaikan valinnassa. Kerrostaloasujista 65.5 prosenttia on samaa mieltä ja rivitaloasujistakin 58.1 prosenttia. Omakotitaloissa asuvista joka toinen kokee lyhyen keskustaetäisyyden merkittäväksi, kun paritaloissa asuvista näin ajattelee 42.9 prosenttia ja maatalossa asuvista ainoastaan joka kolmas vastaaja.

Taulukko 5.20

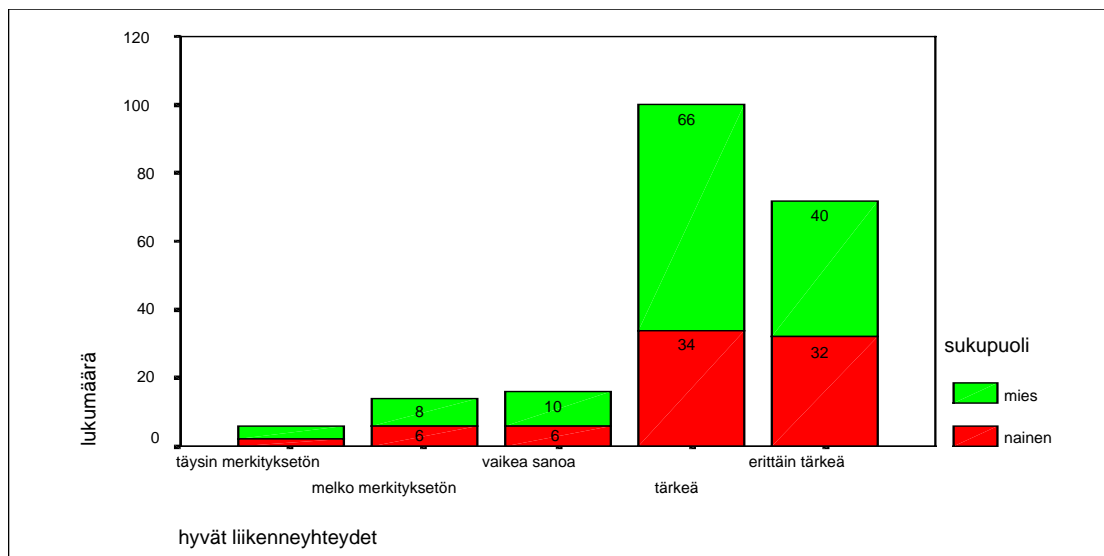
Keskustaetäisyyden merkitys suhteessa tämänhetkiseen asuntoon

		lyhyt matka keskustaan					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen	kerrostalo	1,8	23,6	9,1	49,1	16,4	100,0
asunto	pienkerrostalo		12,0	16,0	64,0	8,0	100,0
	rivitalo	7,0	25,6	9,3	48,8	9,3	100,0
	omakotitalo	5,1	34,2	11,4	44,3	5,1	100,0
	paritalo		42,9	14,3	28,6	14,3	100,0
	maatalo		66,7		33,3		100,0
yhteensä	%	3,8	27,8	10,8	48,1	9,4	100,0

Liikenneyhteydet

Hyvien liikenneyhteyksien arvostus on erittäin suurta Kangasalan tyypisissä kunnissa, joista käydään usein töissä pitkänkin matkan päässä kodista ja joissa asutus ei ole kovin keskittynyttä. Kangasalan kunnassa voidaan katsoa olevan verrattaen hyvät liikenneyhteydet; nopea maantieyhteys linja-autovuoroineen Tampereelle sekä hyvä kunnan sisäinen tieverkosto, sisältäen myös kevyen liikenteen väylät. Rautatietä kunnassa ei ole, mutta lähin asema, joka on yksi Suomen vilkkaimmista, sijaitsee vain parinkymmenen kilometrin päässä kunnan keskustasta. Kangasalan liikenneyhteyksissä huomionarvoista on myös se, että Tampereen kaupunkiseutua koskevassa tutkimuksessaan Wuori (1986) havaitsi Kangasalan kohdalla liikkumisen vaivattomuuden tai vaikeuden merkittäväksi kunnan vetovoimaan vaikuttavaksi tekijäksi. Muilla kaupunkiseudun kunnilla liikkuvuudella ei ollut yhtä suurta merkitystä.

Kuviosta 5.9 käy hyvin ilmi se, miten paljon kuntaan muuttaneet ihmiset arvostavat hyviä liikenneyhteyksiä. Sukupuolella ei asiaan ole havaittavaa vaikutusta ja ainoastaan alle 10 prosenttia vastaajista kertoo, että hyvillä liikenneyhteyksillä ei ole juurikaan merkitystä.

Kuvio 5.9

Hyvien liikenneyhteyksien merkitys sukupuolittain

Tuloluokittainen tarkastelu osoittautuu useampitahoiseksi (taulukko 5.21). Suurimassa tuloluokassa hyvien liikenneyhteysien arvostus on suurinta, peräti 86.2 prosenttia on sitä mieltä. Hyvien liikenneyhteysien arvostus on pienintä tuloluokassa 120 001 – 160 000 mk/vuodessa arvostusprosentin ollessa 72.4. Tässä suhteessa haajonta ryhmien välillä on vähäistä.

Erot löytyvät sarakkeesta ”erittäin tärkeä”, jossa vastanneiden osuus pienenee talouden vuositulojen kasvaessa. Pienituloisista hyviä liikenneyhteysiä pitää erittäin tärkeinä 54.5 prosenttia vastaajista, kun kahdessa suurimmassa tuloluokassa prosenttiluku on kolmenkymmenen tuntumassa.

Taulukko 5.21

Hyvien liikenneyhteysien merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		hyvät liikenneyhteysdet					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	9,1		9,1	27,3	54,5	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk		5,1	10,3	43,6	41,0	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	10,3	10,3	6,9	37,9	34,5	100,0
	160 001 - 240 000 mk		4,9	11,5	55,7	27,9	100,0
	yli 240 000 mk	1,7	10,3	1,7	55,2	31,0	100,0
yhteensä	%	2,9	6,7	7,7	47,8	34,9	100,0

Ihmiset arvostavat hyviä liikenneyhteysiä eri tavalla sen mukaan, miten he ovat sijoittuneina työelämässä. Kokopäivätyötä tekevät kokevat hyvät liikenneyhteysdet tärkeämmiksi kuin muut ryhmät (taulukko 5.22). Mutta vaikka kokopäivätyössä olevista 84.4 prosenttia pitää hyviä liikenneyhteysiä tärkeinä, silti ryhmän prosenttiluku on pienin ehdottomien mielipiteiden kohdassa ”erittäin tärkeä”. Samassa kohdassa, ehkä hieman yllättäen, 66.7 prosenttia työttömistä pitää hyviä liikenneyhteysiä erittäin tärkeänä seikkana asuinpaikan valinnassa.

Taulukko 5.22

Hyvien liikenneyhteyksien arvostus työtilanteen mukaan

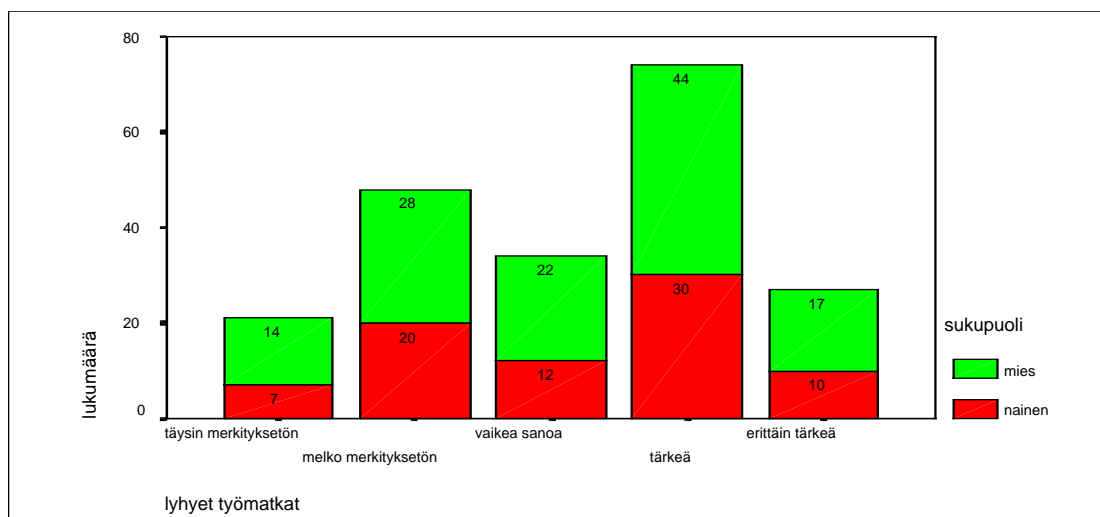
		hyvät liikenneyhteydet					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
työtilanne	kokopäivätyö	2,0	7,4	6,1	54,7	29,7	100,0
	osa-aikatyö	10,0	10,0		20,0	60,0	100,0
	työtön	6,7		13,3	13,3	66,7	100,0
	ei ansiotyössä	2,7	5,4	13,5	40,5	37,8	100,0
yhteensä	%	2,9	6,7	7,6	47,6	35,2	100,0

Työmatkat

Työmatkojen lyhyys tai pituus on varsin suhteellinen asia. Joku pitää viittä kilometriä pitkänä työmatkana, toinen viittäkymmentä. Toiset taas mittaavat työmatkan pituutta siihen käytettävän ajan mukaan. Joka tapauksessa yleinen eurooppalainen suuntaus on se, että työmatkojen pituudet ovat kasvaneet viime vuosikymmeninä ja tulevat edelleen kasvamaan. Tässä tutkimuksessa kysyttiin sitä, pidetäänkö lyhyitä työmatkoja tärkeänä seikkana asuinpaikkaa valittaessa. Vaikka jokainen vastaaja määrittelee työmatkansa omalla tavallaan, käy selväksi kuitenkin se, miten paljon merkitystä lyhyillä työmatkoilla on.

Lyhyet työmatkat asumispreferenssinä jakaa vastaajia tasaisesti joka ryhmään (kuvio 5.10). Vaikka jakauma ei olekaan ehdoton kumpaankaan ääripäähän, selvä enemmistö arvostaa kuitenkin lyhyitä työmatkoja. Epävarmoja vastaajia on silti enemmän kuin kummankaan ääripääryhmän vastaajia.

Sukupuolittaiset jakaumat ovat hämmästyttävän yhdenmukaiset. Vastaajien keskuudessa näyttääkin siltä, että sukupuolella ei ole vaikutusta lyhyiden työmatkojen arvostukseen.

Kuvio 5.10

Lyhyiden työmatkojen merkitys sukupuolittain

Taulukosta 5.23 nähdään lyhyiden työmatkojen arvostus tuloluokittain eriteltyinä. Kahdessa eniten ansaitsevien talouksien luokassa lyhyillä työmatkoilla on eniten merkitystä. Muut ryhmät ovat myönteisten ja kielteisten suhtautumisten osalta tasapainossa.

Taulukko 5.23

Lyhyiden työmatkojen merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		lyhyet työmatkat					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	10,0	25,0	20,0	30,0	15,0	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk	15,8	21,1	13,2	42,1	7,9	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	16,7	16,7	23,3	23,3	20,0	100,0
	160 001 - 240 000 mk	6,7	25,0	13,3	40,0	15,0	100,0
	yli 240 000 mk	5,3	28,1	14,0	42,1	10,5	100,0
yhteensä	%	9,8	23,9	15,6	37,6	13,2	100,0

Ikäryhmittäinen vertailu osoittaa, että lyhyillä työmatkoilla on selvästi eniten merkitystä 20-29-vuotiaille vastaajille, lähes 60 prosenttia ryhmästä pitää lyhyitä työmatkoja tärkeänä tai erittäin tärkeänä (taulukko 5.24). Vastaavasti työmatkan lyhyys on

tärkeää joka toiselle 30-49-vuotiaalle ja joka kolmannelle 50-69-vuotiaalle. Alle 20-vuotiaille ja yli 70-vuotiaille työmatkojen pituudella ei ole merkitystä.

On arvioitu, että työmatkojen pituudet tulevat kasvamaan alati. Keskieurooppalainen tendenssi, jossa kahden tunnin yhdensuuntainen työmatka ei ole kohtuuton, tulee yleistymään myös Suomessa. Pakkomuutot vähenevät samalla kun pitkien matkojen sukkulointi lisääntyy. (Aamulehti 12.12.2000.)

Taulukko 5.24

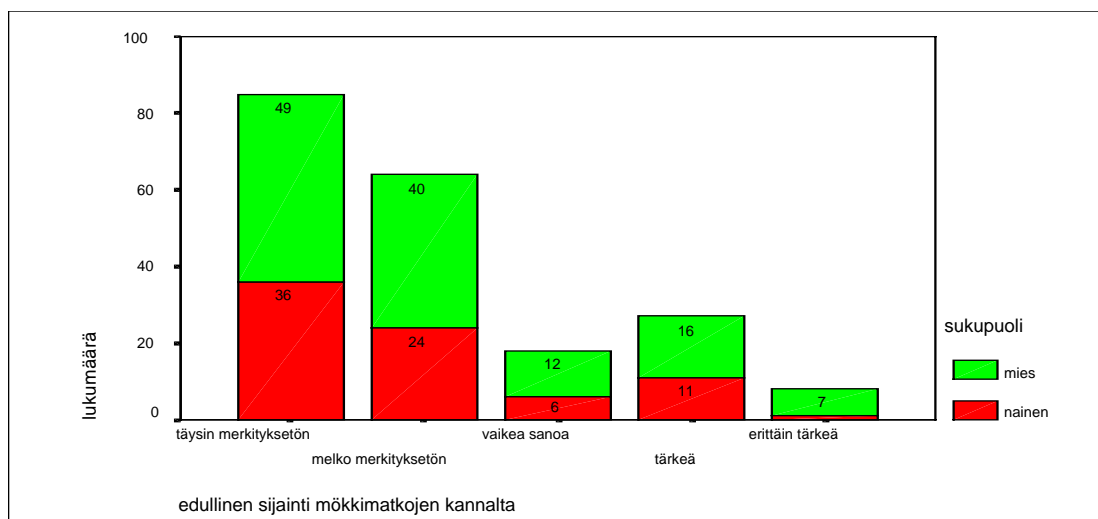
Lyhyiden työmatkojen merkitys ikäryhmittäin

		lyhyet työmatkat					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ikä	alle 20		50,0	50,0			100,0
	20-29	9,7	16,7	15,3	45,8	12,5	100,0
	30-39	1,5	32,8	13,4	40,3	11,9	100,0
	40-49	2,9	20,6	26,5	29,4	20,6	100,0
	50-59	15,4	23,1	30,8	15,4	15,4	100,0
	60-69	70,0			20,0	10,0	100,0
	70 tai enemmän	60,0	40,0				100,0
yhteensä	%	10,3	23,2	16,7	36,5	13,3	100,0

Mökkimatkat

Monella suomalaisella perheellä on mökki tai joku muu loma-asunto. Haluavatko ihmiset järjestää asumisensa siten, että asunnon sijainti olisi edullinen mökkimatkojen kannalta? Vai käykö niin, että ihmisten liikkuvuuden parantuminen näkyy tässäkin asiassa. Lyhyet mökkimatkat olivat mukana yhtenä asumispreferenssimuuttujana, joten ainakin tutkimukseen vastanneiden kohdalta asia selviää.

Tämän tutkimuksen mukaan 17 prosenttia vastanneista kertoo lyhyiden mökkimatkojen olevan tärkeää asuinpaikan valinnassa (kuvio 5.11). Ehdoton enemmistö (70%) on kuitenkin sitä mieltä, että asuinpaikan edullinen sijainti mökkimatkojen kannalta on jokseenkin samantekevää. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna näyttää siltä, että miehille lyhyillä mökkimatkoilla on jonkin verran enemmän merkitystä kuin naisille.

Kuvio 5.11

Lyhyiden mökkimatkojen merkitys sukupuolittain

Tuloluokittainen tarkastelu osoittaa, että mökkimatkojen kannalta edullisella sijainnilla on erilaisia arvostuksia eri luokissa (taulukko 5.25). Ehdottomasti suurimman merkityksen mökkimatkojen lyhyys saa 160 000 – 240 000 mk/ vuosi ansaitsevien talouksien keskuudessa. Tässä ryhmässä lähes joka neljäs vastaaja pitää edullista sijaintia mökkimatkojen kannalta toivottavana. Muissa ryhmissä suhtautuminen mökkimatkoihin on ryhmien keskuudessa lähestulkoon samanlaista, lukuunottamatta pienintä tuloluokkaa jossa 85 prosenttia vastaajista ei anna mökkimatkojen lyhyydelle juuri mitään arvostusta.

Taulukko 5.25

Lyhyiden mökkimatkojen merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

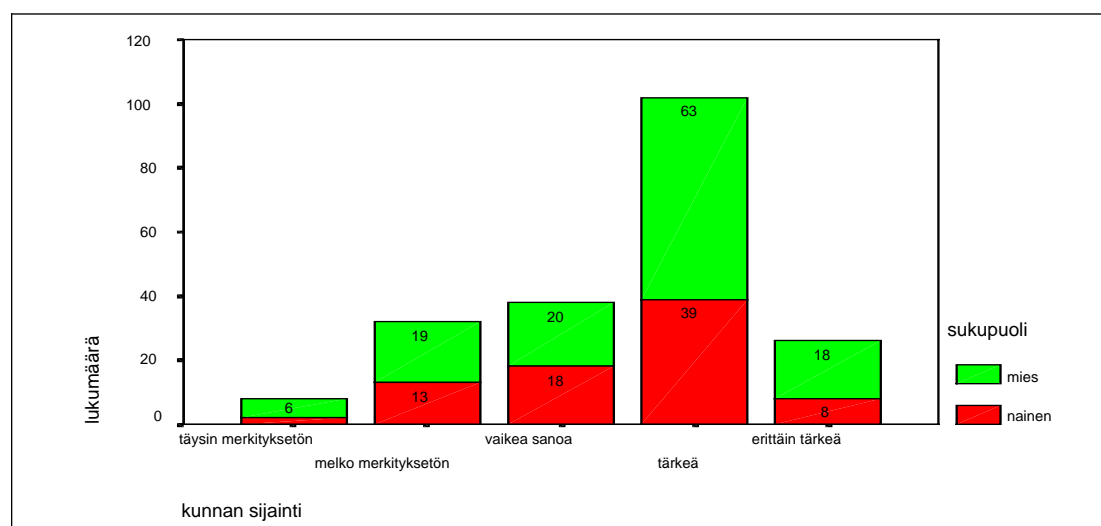
		edullinen sijainti mökkimatkojen kannalta					yhteensä
		täysin merkitysetön	melko merkitysetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden yhteenlasketut vuositulot	alle 80 000 mk	45,0	40,0	5,0	5,0	5,0	100,0
	80 001 - 120 000 mk	34,3	40,0	11,4	8,6	5,7	100,0
	120 001 - 160 000 mk	43,3	26,7	10,0	13,3	6,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk	41,0	26,2	8,2	19,7	4,9	100,0
	yli 240 000 mk	45,6	33,3	7,0	14,0		100,0
yhteensä	%	41,9	32,0	8,4	13,8	3,9	100,0

Kunnan sijainti

Etukäteen ajateltuna kunnan sijainnilla luulisi olevan paljonkin merkitystä asuinpaikan valinnassa. Näin varmasti usein onkin, mutta onko asia kuitenkin täysin selvä; ovatko tutkimusaineiston pylväiden väliset erot sittenkään huomattavia? Kunnan sijainnin merkityksen muuttumiseen ovat vaikuttaneet ennenkaikkea parantuneet yleisen liikkumisen edellytykset. Myös työpaikkojen sijaintipreferenssit ovat muutoksessa, samoin kuin yksilöiden asumispreferenssitkin.

Selvästi havaittava enemmistö, 59 prosenttia vastanneista, kokee kunnan sijainnin tärkeänä (kuvio 5.12). Diagrammi painottuu kuitenkin keskivaiheille ja oikeanpuolimmainen pylväs on toiseksi lyhin. Yleiset sijaintitekijät ovatkin menettäneet merkitystään eritoten ihmisten parantuneen liikkuvuuden myötä.

Sukupuolella ei ole suurta korrelaatiota kunnan sijainnin arvostuksen kanssa. Kuvio 5.12 voidaan kuitenkin havaita, että miehillä on selvä määrällinen ja suhteellinen yliedustus molemmissa ääripäissä.

Kuvio 5.12

Kunnan sijainnin merkitys sukupuolittain

Kunnan sijainnin merkitys asuinpaikan valinnassa ei ole myöskään tulositonnainen asia (taulukko 5.26). Kaikissa tuloluokissa arvostus on suurinpiirtein samanarvoista,

lukuunottamatta 120 001-160 000 mk/vuodessa ansaitsevien talouksien ryhmää, jossa kunnan sijainnin merkitys on selvästi vähäisin.

Taulukko 5.26

Kunnan sijainnin merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

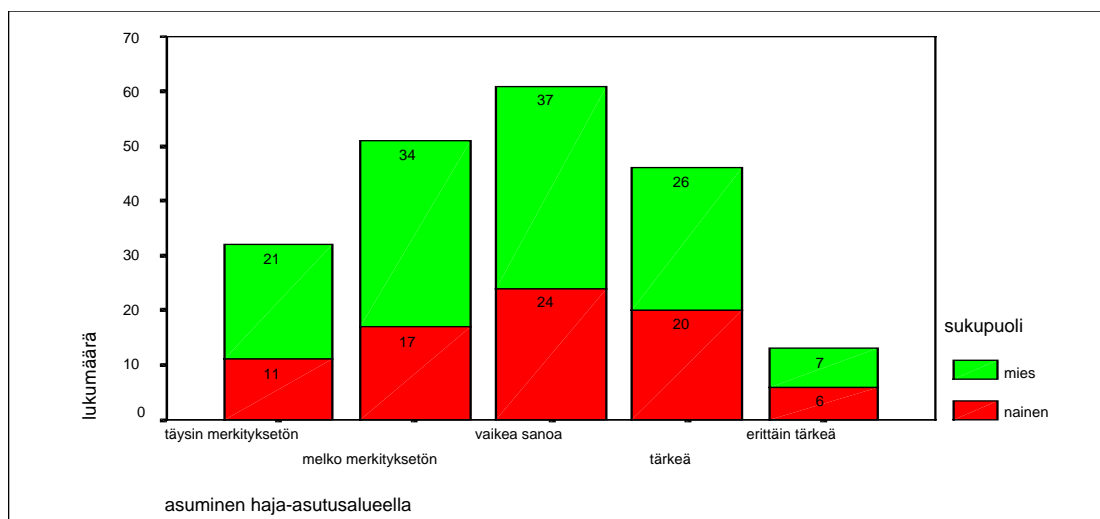
		kunnan sijainti					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	4,5	13,6	22,7	45,5	13,6	100,0
yhteenlasketut vuositulot	80 001 - 120 000 mk		21,6	16,2	51,4	10,8	100,0
	120 001 - 160 000 mk	10,3	10,3	31,0	31,0	17,2	100,0
	160 001 - 240 000 mk	4,9	14,8	16,4	50,8	13,1	100,0
	yli 240 000 mk	1,7	17,2	13,8	56,9	10,3	100,0
yhteensä	%	3,9	15,9	18,4	49,3	12,6	100,0

Haja-asutus

Kangasalan kunnassa on mahdollisuus asua haja-asutuksen piirissä. Toiset pitävät siitä, että naapureita ei ole lähellä, mutta luontoa ja rauhaa on, vaikka se aiheuttaisikin suurempia kunnallisteknisiä maksuja tai osittain kunnallistekniikan ulkopuolelle jäämistä. Haja-asutusta pidetään kaupunkirakenteen kannalta ei-toivottuna ilmiönä, vaikkakin luonnonmukaiseen asumiseen se antaakin hyvät puitteet. Luonnonmukaisen asumisen hyödyt koetaan yleisesti vähäisemmiksi, kuin se haitta mikä erityisesti yksityisautoilun lisääntymisestä seuraa.

Epävarmat vastaajat hallitsevat diagrammia 28 prosentin osuudellaan (kuvio 5.13). Haja-asumista merkityksettömänä pitävät muodostavat enemmistön. Tilanne voi muuttua kuitenkin kumpaan suuntaan tahansa, koska lähes kolmasosa ei ole osannut sanoa suoraan kantaansa asiaan.

Sukupuolittainen erittely osoittaa, että naiset arvostavat haja-asumista miehiä enemmän. Silti myös naisten jakauma on hienokseltaan vasemmalle kallellaan.

Kuvio 5.13

Haja-asutusalueella asumisen arvostus sukupuolittain

On mielenkiintoista havaita, että haja-asutusalueella asumista ei koeta erityisen houkuttelevana (vrt. Haliseva-Soila 1993), vaikka nimenomaan se antaa erinomaiset puitteet luonnonläheiseen asumiseen, joka kerää paljon arvostusta. Kumpulainen (1993, 44) havaitsi Joensuun kaupunkiseudun muuttoa koskevassa tutkimuksessaan juuri sen seikan, että haja-asutusalueille muuttaneet korostivat muuttosyinä eritoten luonnonläheisyyttä ja rauhallisuutta.

Haja-asuminen kerää arvostusta erityisesti pienituloisten talouksien joukossa, jossa sen tyyppisen asumisen kokee tärkeäksi 40.9 prosenttia vastaajista (taulukko 5.27). Myös epävarmojen vastaajien osuus pysyy kohtuullisissa rajoissa juuri tässä alle 80 000 mk vuodessa ansaitsevien talouksien ryhmässä. Haja-asumisen arvostus laskee tulojen kasvaessa niin, että suurituloisista talouksista haja-asumista arvostaa enää 24.2 prosenttia.

Taulukko 5.27

Haja-asutusalueella asuminen suhteessa talouden vuosituloihin

		asuminen haja-asutusalueella					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	18,2	22,7	18,2	31,8	9,1	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk	5,7	22,9	40,0	25,7	5,7	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	17,2	17,2	34,5	20,7	10,3	100,0
	160 001 - 240 000 mk	15,0	31,7	26,7	21,7	5,0	100,0
	yli 240 000 mk	20,7	25,9	29,3	19,0	5,2	100,0
yhteensä		15,7	25,5	29,9	22,5	6,4	100,0

Ammattiryhmittäinen tarkastelu tuo lisävalaistusta siihen, millaiset ihmiset arvostavat haja-asutusalueella asumista (taulukko 5.28). Eniten haja-asumisen arvostusta, 38.1 prosenttia, löytyy työntekijöiden ammattiryhmästä. Seuraavaksi tulevat eläkeläiset ja opiskelijat, heidän keskuudessaan useampi kuin joka neljäs vastaaja pitää haja-asumista tärkeänä asuinpaikan valinnan yhteydessä. Lähes yhtä paljon haja-asumista arvostetaan myös yrittäjien sekä toimihenkilöiden ammattiryhmissä. Kotiäitejä ja koti-isiä ei haja-asutusalueella asuminen tunnu suuresti kiinnostavan.

Taulukko 5.28

Haja-asutusalueella asumisen merkitys ammattiryhmittäin

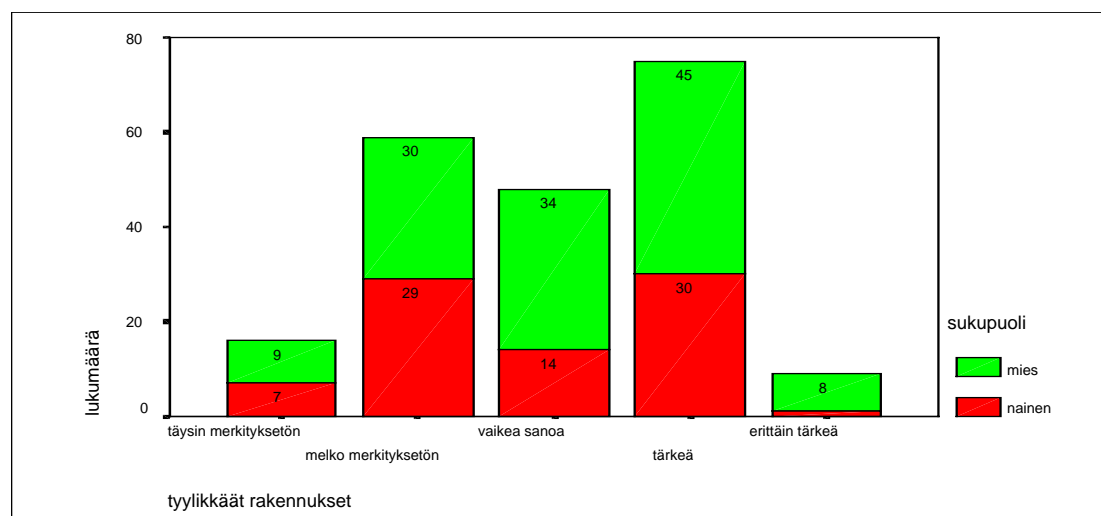
		asuminen haja-asutusalueella					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ammatti	yrittäjä	11,1	11,1	55,6	22,2		100,0
	toimihenkilö	18,8	30,0	27,5	20,0	3,8	100,0
	työntekijä	9,2	26,3	26,3	28,9	9,2	100,0
	eläkeläinen	27,8	11,1	33,3	16,7	11,1	100,0
	opiskelija	26,7	20,0	26,7	20,0	6,7	100,0
	kotiäiti tai koti-isiä		20,0	80,0			100,0
yhteensä	%	15,8	25,1	30,0	22,7	6,4	100,0

5.2.5 Esteettiset asumispreferenssit

Rakennukset

Myös asuinpaikan esteettinen puoli on useille ihmisille tärkeää asuinpaikan valinnassa. Tyylikkäätkä rakennukset vaikuttavat asuinympäristön arvoon ja siitä luotaviin mielikuviin. Tyylikäs rakennuskanta saattaa olla hyvinkin tärkeässä osassa asuinalueen statuksen rakentumisessa.

Pieni enemmistö vastaajista kertoo tyylikkaiden rakennusten olevan arvostettu asia (kuvio 5.14). Epävarmojen vastaajien osuus on kuitenkin huomattavan suuri. Sukupuolittainen tarkastelu osoittaa edustavia rakennuksia sisältävän asuinpaikan merkitsevän miehille selvästi enemmän kuin naisille. Epävarmoissa vastaajissa miehiä on naisiin verrattuna lähes kolminkertainen määrä.

Kuvio 5.14

Tyylikkaiden rakennusten merkitys sukupuolittain

Tyylikäs rakennuskanta on merkittävä asuinympäristön ominaisuus pienituloisille sekä eniten ansaitseville talouksille (taulukko 5.29). Kahdessa pienimmässä tuloluokassa tyylikkaiden rakennusten arvostus on 45.9-50 prosentin luokkaa ja hyvätuloisim-

millä vastaavasti 46.6 prosenttia. Jäljelle jääneissä keskituloisten ryhmässä rakennusten tyylikkyys on merkitsevää alle kolmasosalle vastanneista.

Taulukko 5.29

Tyylikkaiden rakennusten merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		tyylikkää rakennukset					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	9,1	27,3	13,6	45,5	4,5	100,0
yhteenlasketut vuositulot	80 001 - 120 000 mk	5,4	32,4	16,2	40,5	5,4	100,0
	120 001 - 160 000 mk	13,3	33,3	26,7	16,7	10,0	100,0
	160 001 - 240 000 mk	8,2	36,1	24,6	31,1		100,0
	yli 240 000 mk	5,2	19,0	29,3	41,4	5,2	100,0
yhteensä	%	7,7	29,3	23,6	35,1	4,3	100,0

Arkkitehtonisesti laadukkaan ympäristön arvostus riippuu myöskin siitä, millaisessa talossa vastaajan asunto on (taulukko 5.30). Kerrostaloissa, pienkerrostaloissa ja rivitaloissa asuvista talouksista hieman alle puolet mieltää tyylikkää rakennukset tärkeäksi asuinympäristön elementiksi. Kun kyseessä ovat omakotitaloissa, paritaloissa ja maataloissa asuvat vastaajat, tyylikkaiden rakennusten arvostusta tapahtuu noin joka kolmannessa tapauksessa. Mitä massiivisemmista rakennusmassoista koostuvassa rakennuksessa vastaaja asuu, sitä enemmän hän näyttää arvostavan rakennusten esteettisiä puolia.

Taulukko 5.30

Tyylikkaiden rakennusten merkitys suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asuntoon

		tyylikkää rakennukset					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen asunto	kerrostalo	7,3	30,9	18,2	34,5	9,1	100,0
	pienkerrostalo	4,3	17,4	30,4	47,8		100,0
	rivitalo	7,0	18,6	30,2	39,5	4,7	100,0
	omakotitalo	7,6	39,2	19,0	31,6	2,5	100,0
	paritalo	14,3	14,3	42,9	14,3	14,3	100,0
	maatalo	33,3		33,3	33,3		100,0
yhteensä	%	7,6	29,0	23,3	35,2	4,8	100,0

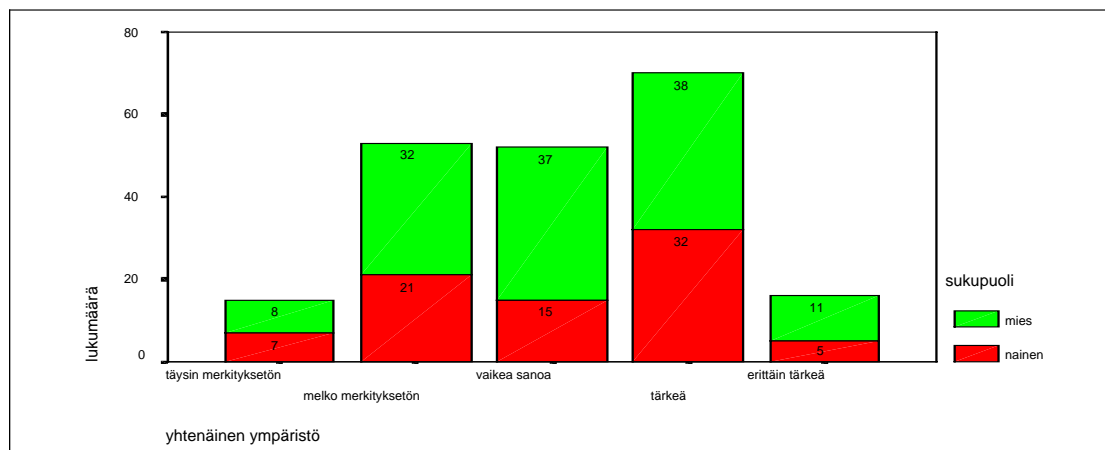

Yhtenäinen ympäristö

Yhtenäinen ympäristö on harmoninen kokonaisuus, jossa infrastruktuuri ja luonnon elementit ovat tasapainossa. Ideaalitalanteessa rakennukset ja kulkuväylät ovat tyyli- tään ja tarkoitukseltaan yhteneväisiä puistojen ja metsien lomassa. Ympäristön ele- mentit ovat funktionaalisia sekä sijoittelultaan että sisäiseltä toiminnaltaan.

Hienoinen enemmistö vastaajista pitää yhtenäistä ympäristöä tärkeänä (kuvio 5.15), minkä ei olisi olettanut olevan näin, koska kaupunkiseutujen reunakuntien keskuksia ja asuinalueita harvoin mielletään kaupunkikuvallisesti edustaviksi. Epävarmoja vas- taajia onkin lähes neljäsosa koko otoksesta. Tämä kertoo osaltaan myös siitä, että aihe on monelle vielä määrittelemätön, eikä sitä tulla välttämättä ajatelleeksi jokapäiväi- sessä elämässä.

Sukupuolittainen tarkastelu ei tuo juurikaan eroja sukupuolten välille. Epävarmojen vastaajien joukko koostuu kuitenkin suurilta osin miehistä, heitä on naisiin verrattuna yli kaksinkertainen määrä.

Kuvio 5.15

Yhtenäisen ympäristön merkitys sukupuolittain

Tuloluokkiin perustuvan tarkastelun anti on vastaava kuin mitä edellisessä luvussa havaittiin tyylikkaiden rakennusten arvostuksen kohdalla. Yhtenäistä ympäristöä ar- vostetaan eniten kahdessa pienimmässä sekä suurimmassa tuloluokassa (taulukko

5.31). Näissä ryhmissä yhtenäinen ympäristö on tärkeä tekijä 43.1-48.6 prosentille vastanneista talouksista.

Taulukko 5.31

Yhtenäisen ympäristön arvostus suhteessa talouden vuosituloihin

		yhtenäinen ympäristö					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	4,8	28,6	19,0	38,1	9,5	100,0
yhteenlasketut vuositulot	80 001 - 120 000 mk		27,0	24,3	35,1	13,5	100,0
	120 001 - 160 000 mk	13,3	23,3	23,3	33,3	6,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk	9,8	31,1	26,2	29,5	3,3	100,0
	yli 240 000 mk	6,9	22,4	27,6	34,5	8,6	100,0
yhteensä	%	7,2	26,6	25,1	33,3	7,7	100,0

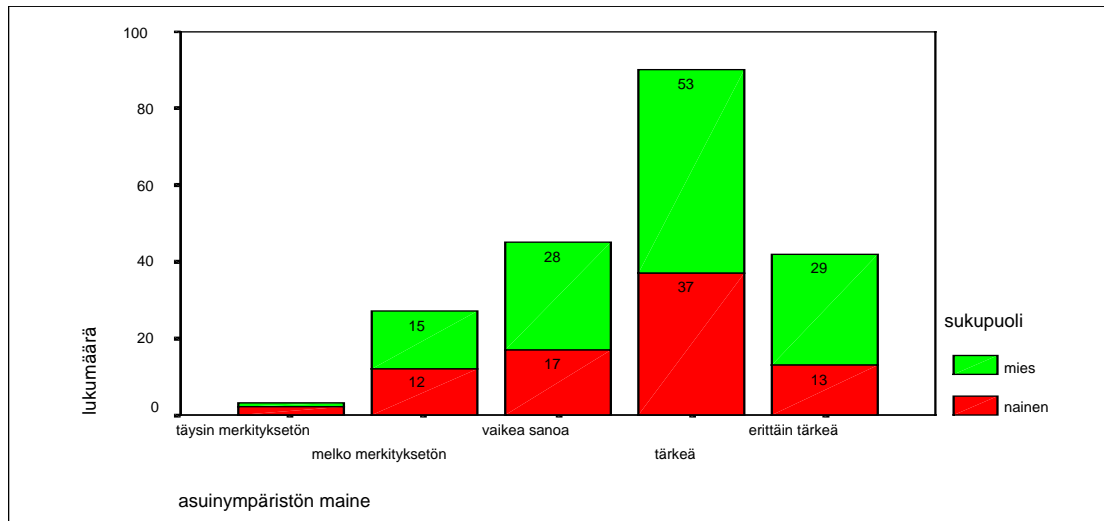
Asuinympäristön maine

Tutkimuksen kolmas esteettinen asumispreferenssi liittyy asuinympäristön statukseen. Suomessa ei ole asuinalueiden segregoitumista tapahtunut niin suuressa mittakaavassa kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa. Suomalaisessakin yhteiskunnassa asuinalueen maineella on silti merkitystä. Kukapa ei mieluummin asuisi hyvämaineisella arvostetulla alueella ghetoksi leimautuneen paikan sijaan.

Asuinympäristöt voivat erilaistua mm. sosiaalisesti ja alueellisesti (esim. Vaattovaara 1998, 40-44). Sosiaalisessa erilaistumisessa on kyse erilaisten kriteerein määräytyneiden ihmisryhmien sijoittumisesta omille alueilleen, alueellinen näkökulma liittyy fyysisten ominaisuuksien ja funktioiden erilaisuuteen asuinalueiden välillä.

Ainoastaan noin 15 prosenttia vastaajista kokee asuinympäristön maineen olevan vähäarvoinen seikka, kun vastaavasti yli 60 prosenttia pitää sitä tärkeänä (kuviot 5.16). Epävarmojen vastaajien osuus (20%) on kuitenkin jälleen kerran huomattavan suuri. Tulos on täysin päinvastainen kuin esimerkiksi Turun työssäkäyntialueella suoritetussa tutkimuksessa (Haliseva-Soila 1986, 78), jossa ainoastaan 6 prosenttia vastaajista piti asuinalueen statusta tärkeänä asiana.

Sukupuolen mukaan eriteltynä huomattavia eroja ei ole. Naisille ei asuin ympäristön maineella ole kuitenkaan aivan yhtä suurta merkitystä kuin miehille.

Kuvio 5.16

Asuin ympäristön maineen merkitys sukupuolittain

Asuin ympäristön status merkitsee vähiten pienimpään tuloluokkaan kuuluville vastaajille (taulukko 5.32). Keskituloisten joukossa asuin alueen statustekijöiden arvostus on huipussaan; asuin ympäristön maine on tärkeää 73.3 prosentille vastaajista. Toiseksi pienimmässä tuloluokassa päästään vielä 70 prosentin arvostukseen, kun vastaavasti kahdessa suurimmassa luokassa noin 60 prosenttia pitää asuin ympäristön mainetta tärkeänä seikkana asuin paikan valinnassa. Kuntaan muuttaneet keskituloiset taloudet ovat eniten huolissaan siitä, mikä on heidän asuin alueensa maine ja arvostus.

Taulukko 5.32

Asuin ympäristön maineen merkitys suhteessa talouden vuosituloihin

		asuin ympäristön maine					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk		31,8	18,2	31,8	18,2	100,0
yhteenlasketut vuositulot	80 001 - 120 000 mk		5,4	24,3	35,1	35,1	100,0
	120 001 - 160 000 mk	3,3	10,0	13,3	53,3	20,0	100,0
	160 001 - 240 000 mk	1,6	9,8	27,9	49,2	11,5	100,0
	yli 240 000 mk	1,7	15,5	19,0	41,4	22,4	100,0
yhteensä	%	1,4	13,0	21,6	43,3	20,7	100,0

Asunnon hallintamuoto tuo myös oman jaotteluperusteen siihen, mikä on asuin ympäristön maineen merkitys (taulukko 5.33). 88.9 prosenttia asumisoikeusasunnossa asuvista talouksista ottavat asuin ympäristön maineen huomioon asuin alueen valinnan yhteydessä. Omistusasunnossa asuvista näin tekee 63.6%, vanhempien luona asuvista 62.5% ja vuokralla asuvista 62.1%. Erot kolmen viimeksimainitun ryhmän välillä ovat marginaalisia.

Taulukko 5.33

Asuin ympäristön maineen merkitys suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asunnon omistusmuotoon

		asuin ympäristön maine					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen omistusmuoto	omistaja	,8	12,1	23,5	43,9	19,7	100,0
	vuokralainen	3,4	17,2	17,2	39,7	22,4	100,0
	asumisoikeusasunto			11,1	55,6	33,3	100,0
	vanhempien tms. luona		12,5	25,0	37,5	25,0	100,0
	muu				100,0		100,0
yhteensä	%	1,4	13,0	21,2	43,3	21,2	100,0

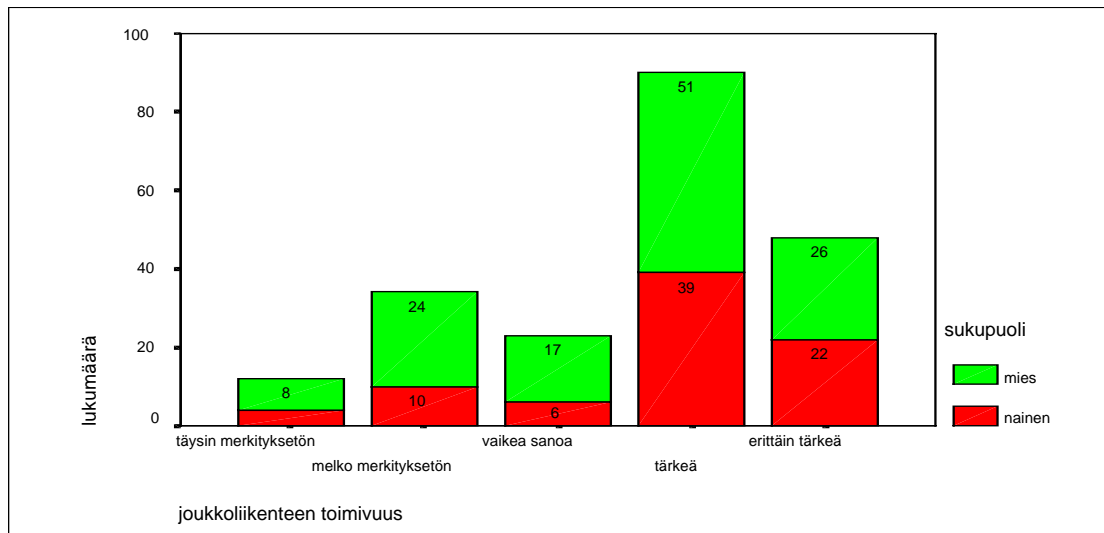
5.2.6 Palveluihin liittyvät asumispreferenssit

Joukkoliikenne

Kangasala on sen kokoluokan kunta, että kunnan sisäisen joukkoliikenteen toimivuus ja kannattavuus ei ole yleensä itsestäänselvä asia. Kunnan asutuksen pitkänomainen muoto pääliikenneväylien lähetyvillä helpottaa kuitenkin tilannetta. Samoin hyvät joukkoliikenneyhteydet Tampereelle. Suuri osa ihmisistä pystyy hyödyntämään juuri näitä yhteyksiä.

Kangasalan kokoluokan kunnissa yleisesti tyytyväisyys asuin alueen joukkoliikenne palveluihin on kohtuullista mutta silti maan keskiarvoa alhaisempaa. Noin 15% asukkaista on tyytymättömiä, hieman alle 80% tyytyväisiä ja loput kannaltaan neutraaleja alueensa joukkoliikenne palveluihin. (Strandell 1999.)

Tutkimusaineiston valossa näyttää siltä, että toimivaa joukkoliikennettä tärkeänä pitäviä ihmisiä on kaksinkertainen määrä asialle vähäisen merkityksen antaneisiin verrattuna (kuvio 5.17). Kyselyyn vastanneille naisille joukkoliikenteellä on enemmän merkitystä kuin miehille. Naisten suhteellinen osuus painottuu selkeästi kahteen oikeanpuoleiseen pylvääseen.

Kuvio 5.17

Joukkoliikenteen toimivuuden merkitys sukupuolittain

Talouksien autoistumisella on suurin syy-yhteys joukkoliikenteen toimivuuden arvostukseen (taulukko 5.34). Mitä enemmän taloudessa on mahdollisuuksia käyttää henkilöautoa, sitä vähemmän toimiva joukkoliikenne saa arvostusta. On kuitenkin hyvä todeta, että yli 50 prosenttia kahden tai useamman auton talouksista kokee toimivan joukkoliikenteen tärkeänä tai erittäin tärkeänä asiana.

Taulukko 5.34

Joukkoliikenteen toimivuuden arvostus suhteessa talouksien autoistumiseen

		joukkoliikenteen toimivuus				
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä
taloudessa auto käytettävissä	ei		7,7	7,7	30,8	53,8
	on, 1 kpl	2,4	10,4	11,2	46,4	29,6
	on, 2 tai enemmän	12,7	26,8	9,9	42,3	8,5

Tuloluokkiin perustuvassa tarkastelussa havaitaan, että joukkoliikenteen tarve on suurin pienituloisten keskuudessa (taulukko 5.35). Asiaa ei kuitenkaan väheksytä suurituloistenkaan joukossa. Keskituloisten joukossa toimivan joukkoliikenteen arvostus on vähäisintä, heidänkin ryhmästään silti enemmistö katsoo toimivan joukkoliikenteen merkitykselliseksi tekijäksi asuinpaikan valinnan yhteydessä. Usein asia onkin niin, että samassa perheessä aikuiset käyttävät henkilöautoa ja lapset kulkevat julkisilla liikennevälineillä.

Taulukko 5.35

Joukkoliikenteen toimivuuden arvostus tuloluokittain

		joukkoliikenteen toimivuus					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	4,5	9,1		22,7	63,6	100,0
yhteenlasketut	80 001 - 120 000 mk	5,4	8,1	10,8	51,4	24,3	100,0
vuositulot	120 001 - 160 000 mk	10,0	13,3	23,3	26,7	26,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk	4,9	14,8	6,6	55,7	18,0	100,0
	yli 240 000 mk	5,2	25,9	12,1	44,8	12,1	100,0
yhteensä	%	5,8	15,9	10,6	44,2	23,6	100,0

Ikäryhmittäin asiaa tarkasteltaessa huomataan joukkoliikenteen olevan tärkeä lähes kaikille ikäryhmille (taulukko 5.36). Vähiten arvostusta tulee 50-59-vuotiaiden ja yli 70-vuotiaiden ryhmistä, eniten alle 20-vuotiaiden ja 60-69-vuotiaiden keskuudesta.

Taulukko 5.36

Joukkoliikenteen toimivuuden arvostus ikäryhmittäin

		joukkoliikenteen toimivuus					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
ikä	alle 20				100,0		100,0
	20-29	8,2	13,7	6,8	41,1	30,1	100,0
	30-39	3,0	20,9	14,9	44,8	16,4	100,0
	40-49	2,9	14,7	11,8	58,8	11,8	100,0
	50-59	23,1	15,4	7,7	23,1	30,8	100,0
	60-69			16,7	33,3	50,0	100,0
	70 tai enemmän		60,0	20,0		20,0	100,0
yhteensä	%	5,8	16,5	11,2	43,2	23,3	100,0

Eri tyyppisissä asunnoissa asuvilla ihmisillä on erilaiset tarpeet ja mahdollisuudet käyttää joukkoliikennettä (taulukko 4.37). Pienkerrostaloissa asuvista 87% ja paritaloissa asuvista 85.7% pitää joukkoliikenteen toimivuutta tärkeänä asuinpaikkaa valitessaan. Seuraavaksi eniten toimiva joukkoliikenne kerää arvostusta rivitaloasujilta (74.4%) sekä kerrostaloissa asuvilta (70.9%) talouksilta. Omakotitaloissa saman asian merkittävyyden puolesta liputtaa vain noin joka toinen talous ja maataloissa joka kolmas.

Taulukko 5.37

Joukkoliikenteen toimivuuden arvostus suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asuntoon

		joukkoliikenteen toimivuus					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen asunto	kerrostalo	3,6	12,7	12,7	40,0	30,9	100,0
	pienkerrostalo	4,3	8,7		52,2	34,8	100,0
	rivitalo	2,3	9,3	14,0	48,8	25,6	100,0
	omakotitalo	10,1	22,8	10,1	41,8	15,2	100,0
	paritalo			14,3	57,1	28,6	100,0
	maatalo		66,7		33,3		100,0
yhteensä	%	5,7	15,7	10,5	44,3	23,8	100,0

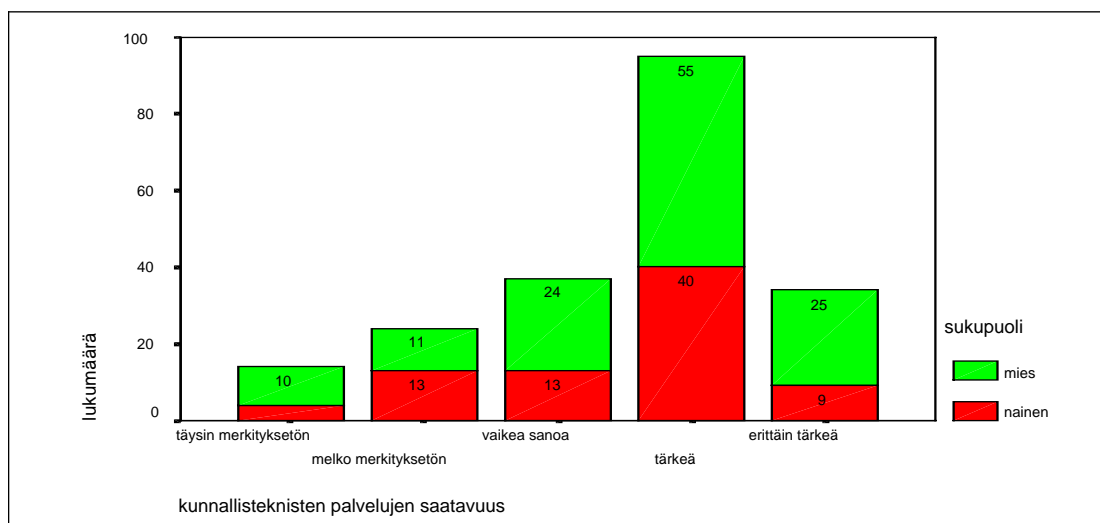
Asuinpaikalla on myös paljon merkitystä siihen, kokeeko ihminen joukkoliikenteen tarpeelliseksi asiaksi. Jos kaikki välttämättömät palvelut ovat jo lyhyen kävelymatkan ulottuvilla, ei suurempaa tarvetta joukkoliikenteen käyttöön välttämättä ole. Tällöin ikä ja tulot ovat asiayhteydeltään toisarvoisia seikkoja.

Kunnallistekniset palvelut

Kunnallisteknisten palvelujen laatu ja saatavuus riippuu kunnasta. Laki velvoittaa kunnat suoriutumaan tietyistä kunnallisteknisistä palveluista palvelujen laajuuden jäädessä kuntakohtaiseksi. Kunnat voivat järjestää palveluja myös yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa tai ostaa ne kokonaan joltain ulkopuoliselta taholta. Kuntalaisia läheisesti koskettavia kunnallisteknisiä palveluja ovat vesi-, jäte- ja energiahuolto, liikenneväylien ja puistojen kunnossapito sekä maanhankinta- ja maanluovutuspalvelut.

Kunnallisteknisten palvelujen saatavuutta arvostetaan vastaajien keskuudessa. Tämä selviää kuvioista 5.18, josta käy ilmi että 60 prosenttia kuntaan muuttaneista talouksista on tätä mieltä. Epävarmoja vastaajia on paljon; heidän määräänsä kuvaava pylväs, ”vaikea sanoa”, on toiseksi korkein.

Naiset suhtautuvat varovaisemmin ja suhteellisesti enemmän arvostaen kunnallisteknisten palvelujen saatavuuden kuin miehet, jotka ovat jälleen suurella prosentuaalisella osuudella edustettuna pylväikön molemmissa ääripäissä.

Kuvio 5.18

Kunnallisteknisten palvelujen saatavuuden merkitys sukupuolittain

Kunnallisteknisten palvelujen saatavuuden arvostuksen ja vastaajien tuloluokan välillä on yhteyksiä (taulukko 5.38). Eniten arvostusta antavat 80 001- 120 000 mk vuodessa ansaitsevat taloudet 71.5 prosentin enemmistöllään. Kahdessa eniten ansaitsevassa tuloluokassa arvostus on yli 60 prosenttia ja pienimmässäkin tuloluokassa 59.1 prosenttia. Keskituloisille talouksille kunnallisteknisten palvelujen saatavuudella on vähiten merkitystä.

Taulukko 5.38

Kunnallisteknisten palvelujen saatavuuden arvostus suhteessa talouden vuosituloihin

		kunnallisteknisten palvelujen saatavuus					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
talouden	alle 80 000 mk	4,5	13,6	22,7	40,9	18,2	100,0
yhteenlasketut vuositulot	80 001 - 120 000 mk	2,9	5,7	20,0	62,9	8,6	100,0
	120 001 - 160 000 mk	6,9	24,1	13,8	34,5	20,7	100,0
	160 001 - 240 000 mk	8,2	9,8	16,4	47,5	18,0	100,0
	yli 240 000 mk	6,9	12,1	19,0	43,1	19,0	100,0
yhteensä	%	6,3	12,2	18,0	46,3	17,1	100,0

Rivitaloasujien joukossa arvostetaan kunnallisteknisten palvelujen saatavuutta talo-tyypeittäin tarkasteltuna eniten: 76% rivitaloissa asuvista vastaajista on tätä mieltä (taulukko 5.39). Kerrostaloissa, pienkerrostaloissa ja omakotitaloissa asuvien joukossa vastaavaa arvostusta antaa noin 60 prosenttia vastanneista. Paritaloasujien kohdalla luku on enää 42.9% ja maataloissa asuvilla se putoaa aina 33.3 prosenttiin.

Taulukko 5.39

Kunnallisteknisten palvelujen saatavuuden arvostus suhteessa vastaajan tämänhetkiseen asuntoon.

		kunnallisteknisten palvelujen saatavuus					yhteensä
		täysin merkityksetön	melko merkityksetön	vaikea sanoa	tärkeä	erittäin tärkeä	
tämänhetkinen asunto	kerrostalo	5,7	15,1	18,9	43,4	17,0	100,0
	pienkerrostalo	4,3	13,0	21,7	47,8	13,0	100,0
	rivitalo	2,3	9,3	11,6	58,1	18,6	100,0
	omakotitalo	10,3	11,5	16,7	43,6	17,9	100,0
	paritalo	14,3		42,9	28,6	14,3	100,0
	maatalo		33,3	33,3	33,3		100,0
yhteensä	%	6,8	12,1	17,9	46,4	16,9	100,0

5.3 Yhteenvetoa

Nyt kun jokaista tutkimuksen kahdeksatoista asumispreferenssimuuttujaa on jo tarkasteltu erillisinä muuttujina, on hyvä listata muuttujat järjestykseen, jotta niiden merkittävyyttä voitaisiin helposti vertailla. Taulukossa 5.40 muuttujat on listattu järjestykseen sen mukaan, miten paljon mainintoja ne saivat kohdissa ”tärkeä” ja ”erittäin tärkeä”.

Taulukko 5.40

Asumispreferenssimuuttujien prosentuaaliset osuudet kohdista ”tärkeä” ja ”erittäin tärkeä”.

1.	asuinympäristön turvallisuus	93.5 %
2.	perhe-elämän viettäminen	88.7 %
3.	luonnonläheisyys	86.0 %
4.	hyvät liikenneyhteydet	83.2 %
5.	mukavat naapurit	77.9 %
6.	vapaa-ajanviettomahdollisuudet	75.6 %
7.	palvelujen läheisyys	74.2 %
8.	joukkoliikenteen toimivuus	67.6 %
9.	asuinympäristön maine	63.9 %
10.	kunnalisteknisten palvelujen saatavuus	63.8 %
11.	kunnan sijainti	62.3 %
12.	lyhyt matka keskustaan	56.7 %
13.	lyhyet työmatkat	49.6 %
14.	ystävät lähellä	45.4 %
15.	yhtenäinen ympäristö	41.0 %
16.	tyylikkää rakennukset	40.4 %
17.	asuminen haja-asutusalueella	28.2 %
18.	edullinen sijainti mökkimatkojen kannalta	17.3 %

Taulukosta voidaan todeta että kaikkiaan 12 preferenssiä on saanut yli 50 prosenttia myönteisiä mainintoja. Turvallisuuskohdasta asetetaan tärkeimmäksi asuinympäristön ominaisuudeksi täysin ylitse muiden vaihtoehtojen. Mahdollisuus rauhallisen per-

he-elämän viettämiseen, luonnonläheisyys sekä hyvät liikenneyhteydet koetaan heti seuraavaksi tärkeimmiksi asuin ympäristön laadun osoittajiksi. Näitä kaikkia on pitänyt tärkeinä useampi kuin neljä viidestä vastaajasta. Tärkeimmät preferenssit liittyvät turvalliseen elämään, perheeseen, luontoon ja liikkumiseen, siis vahvasti asuin ympäristön luonteenpiirteisiin. Turussa (Haliseva-Soila 1986) tilanne oli samansuuntainen, noin puolet seudun reuna-alueille tapahtuvista muutoista liittyi haluun muuttaa laadukkaampaan asuin ympäristöön.

Noin kolme neljäsosaa vastaajista ovat pitäneet tärkeänä asiana asuin ympäristön vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, mukavia naapureita sekä palvelujen läheisyyttä. Näiden palvelujen saamat maininnat sijoittuvat neljän prosenttiyksikön sisälle. On mielenkiintoista nähdä, että vasta seitsemänneksi tärkein preferenssi liittyy suoraan asuinpaikan sijaintiin.

Kolmanneksi tärkeimmän preferenssiryhmän muodostavat joukkoliikenteen toimivuus, asuin ympäristön maine, kunnallisteknisten palvelujen saatavuus sekä kunnan sijainti. Näitä tekijöitä on arvostanut 62-68 prosenttia vastaajista. Toinen liikkumiseen liittyvä preferenssi löytyy sijalta 8 ja ensimmäinen asuinalueen esteettinen ominaisuus on yhdeksäntenä. Kunnan sijainti on vasta yhdenneksitoista eniten arvostettu asuinpaikan ominaisuus vastaajien keskuudessa.

Noin viidenkymmenen prosentin arvostusta muuttujista ovat saaneet lyhyet työmatkat, lyhyt matka keskustaan sekä ystävien läheisyys. Kaksi edellämainittua liittyvät tiiviisti asuinpaikan sijaintiin ja ystävien lähellä asuminen lähinnä aktiivisiin sosiaalisiin suhteisiin.

Seuraavaksi listassa tulevat vastaan muut esteettiset asuin ympäristön ominaisuudet: Yhtenäinen ympäristö sekä tyylikkääät rakennukset. Näitä seikkoja pitää asuinpaikan valinnassa tärkeinä noin kaksi viidesosaa kyselyyn vastanneista talouksista.

Haja-asutusalueella tai mökin läheisyydessä asuminen ei kerännyt juurikaan arvostusta kuntaan muuttaneiden ihmisten keskuudessa. Preferenssejä piti merkityksettöminä huomattavasti suurempi joukko ihmisiä kuin niitä arvosti.

Tutkimuksen kohteena olleet asumispreferenssit jaettiin siis aluksi viiteen ryhmään: kodin lähipiiriin liittyviin, perheeseen ja vapaa-aikaan liittyviin, sijaintiin liittyviin, esteettisiin sekä palveluihin liittyviin preferensseihin. Seuraavaksi selvitetään mihin ryhmään liittyvät preferenssit keräsivät eniten arvostusta.

Ylivoimaisesti eniten arvostusta keräsivät kodin lähipiiriin liittyvät asumispreferenssit. Keskimäärin 85 prosenttia vastaajista piti niitä tärkeinä asuinpaikan valinnassa. Ryhmä oli suhteellisen homogeeninen, ryhmän osatekijöiden prosentuaaliset merkittävyyden arvot mahtuvat viidentoista prosentin sisälle.

Toiseksi arvostetuimpia olivat perheeseen ja vapaa-aikaan liittyvät mieltymykset. Niitä pidettiin tärkeinä 70 prosentin keskiarvolla. Ehdottomasti tärkeimpänä pidettiin mahdollisuutta rauhallisen perhe-elämän viettämiseen.

Kolmanneksi tärkein preferenssiryhmä olivat palveluihin liittyvät asumispreferenssit. Niiden arvostuksen keskiarvo oli 65 prosenttia. Molemmat palveluihin liittyvien mieltymysten kannatus oli aivan 65 prosentin tuntumassa.

Neljänneksi tärkein ryhmä, sijaintiin liittyvät preferenssit, jäivät jo paljon jälkeen kolmesta ensimmäisestä ryhmästä noin 53 prosentin keskimääräisellä arvostuksella. Sijaintitekijöissä oli tosin paljon enemmän vaihtoehtoja kuin muissa ryhmissä. Ainoastaan palvelujen läheisyyttä sekä liikenneyhteyksiä arvostettiin yli 70 prosentin osuuksilla.

Viimeiseksi jäänyt esteettisten asumispreferenssien ryhmä 48 prosentin keskiarvoltaan jäi vain viisi prosenttiyksikköä edellisen ryhmän taakse. Ryhmän sisällä merkittävien osatekijä oli asuinympäristön maine.

Edellä mainittua asuinympäristön arvostukseen perustuvaa listaa (taulukko 5.40) on hyvä verrata taulukkoon 5.41, johon muuttujat ovat listattu sen mukaan, miten suuri osa vastaajista on maininnut asian erittäin tärkeäksi. Taulukosta selviää niiden vastaajien prosentuaalinen osuus, jotka ovat olleet ehdottomia myönteisessä suhtautumisensa.

Taulukko 5.41

Asumispreferenssimuuttujien prosentuaaliset osuudet kohdasta ”erittäin tärkeä”

1.	asuinympäristön turvallisuus	50.0 %
2.	perhe-elämän viettäminen	46.0 %
3.	hyvät liikenneyhteydet	35.5 %
4.	luonnonläheisyys	34.1 %
5.	palvelujen läheisyys	26.3 %
6.	mukavat naapurit	25.8 %
7.	joukkoliikenteen toimivuus	23.5 %
8.	vapaa-ajanviettomahdollisuudet	23.0 %
9.	asuinympäristön maine	20.7 %
10.	kunnallisteknisten palvelujen saatavuus	16.7 %
11.	kunnan sijainti	13.2 %
12.	lyhyet työmatkat	12.9 %
13.	ystävät lähellä	11.8 %
14.	lyhyt matka keskustaan	9.3 %
15.	yhtenäinen ympäristö	8.0 %
16.	asuminen haja-asutusalueella	6.2 %
17.	tyylikkää rakennukset	4.7 %
18.	edullinen sijainti mökkimatkojen kannalta	3.8 %

Kuten taulukossa 5.40, kaksi arvostetuinta muuttujaa ovat turvallisuus ja perhe-elämän viettäminen. Taulukossa 5.41 ne kuitenkin erottuvat selvästi suuremmalla prosenttiluvullaan seuraavaksi sijoittuneista liikkumiseen ja luontoon liittyvistä preferensseistä. Hyvät liikenneyhteydet sijoittuvat tässä listassa luonnonläheisyyden edelle.

Taulukossa 5.41 asumispreferenssimuuttujat ”mukavat naapurit” ja ”vapaa-ajanviettomahdollisuudet” ovat menettäneet asemiaan palvelujen läheisyyden sekä joukkoliikenteen toimivuuden kustannuksella. Seuraavat kolme muuttujaa, asuinympäristön maine, kunnallisteknisten palvelujen saatavuus sekä kunnan sijainti löytyvät molemmissa listoissa sijoilta 9 ja 10.

Vastaajat, jotka ovat täysin varmoja kannastaan, arvostavat lyhyitä työmatkoja enemmän kuin keskustaläheisyyttä. Samoin haja-asumisen arvostajat, he nousevat taulukossa 5.41 tyylikkaiden rakennusten arvostajien edelle.

Vastaajien eri asumispreferenssit saivat arvostusta varsin laajalla skaalalla. Tärkeiksi koettujen preferenssien arvostus vaihteli 93.5 ja 17.3 prosentin välillä. Erittäin tärkeinä pidettyjen preferenssien arvot vaihtelivat aina 50 prosentista 3.8 prosenttiin. Tärkeiksi koetut asuinympäristön ominaispiirteet erottuvat näin ollen selvästi. Turvallisuus, perhe-elämä, luonto ja liikenneyhteydet ovat avainsanoja, joita enemmän kuin kolmasosa vastaajista pitää erittäin tärkeinä ja yli neljä viidesosaa tärkeinä. Edellämainittuihin sanoihin liittyvät asumispreferenssit ovat tämän tutkimuksen puitteissa seudun reuna-alueille muuttavien ihmisten avainpreferenssejä.

6 Johtopäätökset

Kangasalan tapauksessa kunnan todettiin houkuttelevan erityisesti lapsiperheitä. Myös nuoruus, työssäkäynti ja omakotiasuminen ovat tässä tapauksessa seutuistavan muuttajan tunnusmerkkejä. Suoritettaessa vertailua yleisiin ominaispiirteisiin, huomataan tiettyjen piirteiden yhdistävän kaupunkiseudun reuna-alueille muuttajia. Ennen kaikkea muuttajien ikäjakauma ja perheasema ovat samansuuntaisia kautta linjan. Muuton voidaankin katsoa heijastavan perhekeskeiseen elämänvaiheeseen liittyvää asumistarpeen uudelleenarviointia.

Muuttajien tärkeimmiksi arvostavat asumispreferenssit liittyvät vahvasti perhekeskeytyteen. Turvallinen perhe-elämä luonnon helmassa on Kangasalan kuntaan muuttaneiden ihmisten mieltymysten kärkipäätä. Täten voidaan sanoa myös muuttoa ohjailevien asumispreferenssien välittävän kuvaa familistisista asumistarpeen muutoksista kaupunkiseudun sisällä. Liikenteellisillä ja palveluihin liittyvillä tekijöillä ei ihmisten sijoittumisen suhteen ole tässä tapauksessa juurikaan merkitystä. Muuttajien asumispreferenssit kertovat osaltaan siitä, millainen arvomaailma seutuistumista aikaansaavilla muuttajilla on. Muuttajien arvot linkittyvät taas asumistarpeisiin, joita perhekeskeinen elämäntapa preferoi. Kaupunkiseudun reuna-alueet muuttokohteina tuntuvat vastaavan hyvin perhekeskeisten talouksien arvoihin, tarpeisiin, resursseihin ja preferensseihin.

Muuttajilla voidaan katsoa myös olevan meneillään erilaisia elämänprojekteja (mm. Jordan 1987), joissa elämää pyritään pitämään hallinassa. Juuri elämän pituinen muuttoketju saattaa olla monille keskeinen elämänprojekti. Tällaisessa projektissa yhdistyvät yksilön elämänhistoria, elämänvaihe sekä asumiseen liittyvät tavoitteet ja preferenssit. Konkretisoituminen tapahtuu muutoissa, jotka tapahtuvat kulloinkin valitsevissa olosuhteissa (Kumpulainen 1993). Seutumuuuttajat ovat yleensä tavoitemuuttajia, joilla muuttaminen ei tapahdu pakosta kuin korkeintaan omien resurssien sanelemina valintoina. Elämänprojekti ajattelu tuntuu sopivan seudun reuna-alueille tapahtuvien muuttojen yhteydessä luonnollisena tarkasteluvaihtoehtona.

Seutuistuminen näyttää olevan seurausta muuttoliikkeestä, jonka tavoitteena on säävuttaa tilanteeseen sopiva asuminen. Monet toiveet tuntuvat täyttyvän asuinkustan-

nuksiltaan edullisemmilla seudun reuna-alueilla, jossa yleisesti suositaan omakotiasumista. Kun muuttajat voidaan toisaalta luokitella tavoite- ja pakkomuuttajiksi ja muuton syyt jakaa samaan tapaan karkeasti työ- ja asumissyihin, voidaan seutuistumiseen liittyvän muuttoliikkeen helposti olettaa liittyvän vain asumissyihin ja tavoitemuuttoon. Näin onkin ilmeisesti useimmissa tapauksissa asian laita. Kaupunkiseutujen välisessä muuttoliikkeessä tavoitteellisen ja pakonomaisen muuton raja voi kuitenkin hämärtyä, koska molempia tekijöitä voi samanaikaisesti esiintyä yhdessä muuttoprosessissa. Pakkomuuton ei toisin sanoen välttämättä tarvitse noudattaa kaavaa, jossa ensin muutetaan väliaikaiseen asuntoon ja vasta myöhemmin hankitaan se ”kiva omakotitalo jostain vähän kauempaa”.

Liikkumisen yleinen paraneminen ja ennenkaikkea autoistuminen on poistanut monia esteitä asutuksen seudullisen hajaantumisen tieltä. Etäisyydet menettävät merkitystään myös siksi, että ihmiset kokevat ne entistä merkityksettömimmiksi. Näyttää siltä, että matkoihin ollaan valmiita uhraamaan yhä enemmän aikaa, jos sen keinoin asumisen laatua voidaan kohentaa huomattavasti. Tilanteessa on samankaltaisia elementtejä kuin automarketin toimintaperiaatteessa, jossa edulliselle tontille rakennettu suuri halli siirtää kuljetuskustannukset autoilevien asiakkaiden maksettaviksi. Keskustaetäisyyden kasvaessa asumisen kustannukset usein laskevat, toisin kuin liikkumiskustannukset.

Kunta saattaa kuitenkin jäädä sisäisesti hyvin hajanaiseksi, jos hyvän liikkuvuuden ja seudun keskuskunnassa sijaitsevien palveluiden käyttömahdollisuuden perusoletukset sisällytetään liian vahvasti kuntasuunnitteluun. Tosin tällöin seudullinen toiminta saattaa tuntua yhä enemmän tarkoituksenmukaisemmalta. Asia riippuu näkökulmasta: nähdäänkö kunta sisältäpäin ensisijaisesti itsenäisenä yksikkönä vai seudullisena osatoimijana.

Seutuistumisen tematiikkaan liittyy siis vahvasti useita tekijöitä, joista taulukossa 6.1 on lueteltu tämän tutkimuksen kannalta oleellimmat. Seudullisen muuttoliikkeen peruskysymys koskee ihmisten tarpeita, joiden tyydytyksen seutuistuminen mahdollistaa kunnan ja markkinavoimien säätelynä. Elämäntavan perhekeskeisyys on monasti sidoksissa mieltymyksiin, jotka vaativat sekä asuinympäristöltä että asumiselta paljon. Laadukas asuminen merkitsee ihmisille eri asioita, mutta yhtä kaikki se lienee

jokaiselle tärkeää. Kaupunkiseudun laajat ja hintatasoltaan vaihtelevat asuntomarkkinat tarjoavat monelle mahdollisuuden subjektiiviseen laatuasumiseen. Liikkuvuuden helpottuminen on teknologisessa mielessä tämän hetken merkittävin seutuistumisen mahdollistaja. Tarpeiden ja mahdollisuuksien paineessa muutoliike voidaan mieltää välineeksi ja seutuistuminen ilmentymäksi. Asumispreferenssit ovat tässä kentässä henkilökohtaisia arvostuksia, jotka määräävät kunkin ihmisen asumistarpeiden luonteen.

Taulukko 6.1

Seutuistumiseen liittyviä tekijöitä: mahdollistajia ja tarvetta lisääviä seikkoja

1 elämänvaihe: perhekeskeisyys	tarvetta lisäävä
2 asumisen laatu	tarvetta lisäävä
3 asumisen hinta	mahdollistava
4 liikkuvuus	mahdollistava

Tutkimuksen aikana etukäteisprofilointi ja oletukset kuntaan muuttaneista perheistä osoittautuivat paikkansapitäviksi. Myös asumispreferenssien luonne oli samansuuntainen kuin yleisesti kaupunkiseudun sisäisessä muutossa. Sanat omistusasunto, edullinen omakotitalo, luonnonläheisyys, turvallisuus ja rauhallisuus ovat niitä maagisia sanoja, jotka tuntuvat toteutuvan Kangasalle suuntautuvan muuton kautta. Perhekeskeiseen elämäntapaan liittyvät asumispreferenssit siis luovat tarpeen em. asioille ja seudun reuna-alueelle muuttaminen on yksi väline tarpeentyydytykseen. Kaupunkirakenteen hajautuminen ja seutuistuminen ovat seurausta tästä tapahtumaketjusta.

Kunnan näkökulmasta katsottuna parhaimmat säätelymahdollisuudet perustuvat kaavoitukseen. Fyysisen infrastruktuurin, tässä tapauksessa rakennetun kaupunkiseudun, funktionaalisuus ja ekologisuus ovatkin paljolti kunnan päätösvallassa ja vaikuttavat kunnassa tapahtuvaan jokapäiväiseen elämään. Markkinavoimilla on kuitenkin vaikutusta kunnan tekemiin päätöksiin, koska monasti taloudellisen toiminnallisuuden kasautumiseen halutaan tarjota mahdollisimman hyvät edellytykset. Lisäksi seudun kunnat kokevat usein olevansa kilpailuasetelmassa, jossa on parasta ajatella vain omaa etua. Ristiriita onkin olemassa, koska seudullinen epäitsekkyys ja kokonaisu-

den tavoittelu ovat seudun ja sen kuntien etu. Seudullisen yhteistyön kehittämisessä riittääkin sarkaa, koska hallinnolliset ja toiminnalliset aluejaot harvoin yhtenevät.

Tietoyhteiskunnan mukanaan tuomat uudet tuulet; etätyö, tiedonsiirron merkitys, joustava tuotanto ja verkostoituneisuus, tulevat varmasti lisääntymään ja kasvamaan jatkossakin. Koska yhteiskunnan kehitys on aikaisemminkin heijastunut yhdyskuntarakenteellisina muutosilmiöinä, ei ole syytä odottaa, miksei näin kävisi jatkossakin. Informaatioteollistuvassa Suomessa onkin mielenkiintoista seurata, kehittykö seu-
tuistuminen omana trendinään johonkin erityiseen suuntaan vai tuleeeko sen myö-
hemmin syrjäyttämään kokonaan uusi yhdyskuntarakenteen muutoksen suuntaus.

Lähteet:

- Aaltonen, Pasi (1991) Pendelöinti osana kaupungistumiskehitystä. Aluetieteen laitos, B 61/1991, Tampereen yliopisto.
- Aamulehti 12.12.2000, s. A5 (toim.) Anja Mulari-Ikonen ”Sukkulointi pääradalla lisääntynyt, Työmatkaliikenne: Tutkijan mukaan työmatkojen pituudet kasvavat Suomessa”.
- Aamulehti 21.7.2001, s. A6 (toim.) Jorma Huovinen ”Tampereelle povataan yhä yli tuhannen hengen väestönkasvua”.
- Aamulehti 8.8.2001, s. A6, STT ”Suomen kaupunkiverkko yhä harvemman keskuksen varassa”.
- Aamulehti 25.9.2001, s. A8, (toim.) Sirpa Patronen ”Muotialaan tulossa kaivattuja omakotitaloja”.
- Ahonen, Tiina (1997) Seutuistumisen laadulliset vaikutukset. Lisensiaatintutkielma, Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos, Tampereen yliopisto.
- Andersson, Harri (1994) Euroopan alue- ja yhdyskuntajärjestelmä – hierarkioista verkostoihin. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisu A:28. Painosalama Oy, Turku.
- Bogue, D.J. (1969) Principles of Demography. New York.
- Burgess, Ernest (1961) The Growth of the City. Teoksessa Theodorson G.A (ed.) ”Studies in Human Ecology”. Evanston, Illinois.
- Castells, Manuel (1978) City, class and power. 198 PP, The Macmillan Press Ltd, London.
- Christaller, Walter (1933) Central Places in Southern Germany. Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J. 1966.
- Giddens, Anthony (1991) Modernity and Self-Identity. Cambridge.
- Hakanen, Maija (1993a) Asuinympäristö ja kestävä kehitys. Ympäristöministeriön rakennus- ja kaavoitusosaston selvitys 6/1993, Helsinki.
- Hakanen, Maija (1993b) Kestävän kehityksen periaatteet asumisen ja yhdyskunnan suunnittelussa. Teknillinen korkeakoulu, Rakennetun ympäristön tutkimuslaitos. Loppuraportti B 23, Otaniemi.
- Haliseva-Soila, Merja (1986) Turusta työssäkäyntialueelle muuttaminen: selvitys lähtömuuton syistä. Turun yliopiston maantieteen laitoksen monisteita 6.

- Haliseva-Soila, Merja (1993) Maaseudun uudet asukkaat, kaupunkilaisten maaseutukuva ja maallemuuttopotentiaali maaseudun kehittämisen mahdollisuutena. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus A:2, Seinäjoki.
- Harris, Chauncy & Ullman, Edward (1945) The Nature of Cities. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol 242.
- Hautojärvi, Sirkka (1986) Aluerakenteen ja ympäristön kehitys kuntatasolla ja niiden vaikutukset muuttoliikkeeseen. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling ”Muuttoliikesymposium 1985”. Siirtolaisuustutkimuksia A 14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Haverinen, Riitta; Kopomaa, Timo; Sammaljärvi, Esko; Tapaninen, Annika (1994) Hyvä elinympäristö haasteena – sosiaalisen, terveydellisen ja fyysisen kytkentä suunnittelussa. Stakes, raportteja 131, Jyväskylä.
- Heino, Paula (2000) ”Juuret pitävät yliopiston pystyssä”. Aurora 2/2000, www.utu.fi
- Heiskanen, Jarmo (1989) Rakennemuutos ja muuttoliike Tampereen työssäkäyntialueella, Tampere.
- Helsingin Sanomat 24.7.2001 Erkki Paananen (toim.) ”Koulutettu työvoima hakeutuu entistä harvempiin kasvukeskuksiin”.
- Helsingin Sanomat 28.7.2001 Eero Hietala (toim.) ”Keskukset paisuvat yhä syrjäseutujen kustannuksella”.
- Hoikka, Paavo (2000) Ylemmänasteisen itsehallinnon unelma tietointensiivisessä tulevaisuudessa - Kunnallispolitiikan professori Paavo Hoikan jäähyväisluento. Tampereen yliopisto tiedottaa 10.03.2000, www.uta.fi
- Hoyt, Homer (1939) The Structure and Growth of Residential Neighborhoods in American Cities. U.S. Federal Housing Administration. Washington D.C.
- Hämeen työvoimapiiri ja Pirkanmaan TE-keskus (2000) Kangasalan kuntaa koskevia työllisyyslukuja.
- Iisakkala, Jari (toim.); Häkli, Jouni; Siirilä, Seppo; Jaskari, Harri & Kautonen, Mika (1993) Näkökulmia seutuistumiseen. Aluetieteen laitos A 15, Tampereen yliopisto.
- Jallinoja, Riitta (1997) Asumisen tavat ja tyylit. Teoksessa Taipale & Schulman ”Koti Helsingissä, urbaaniin asumisen tulevaisuus, s. 147-167, Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Jordan, Bill (1987) Rethinking Welfare. Worcester.
- Järnegren, Anders & Ventura, Fosco (1977) Tre samhällens förändringshistoria. Statens Råd för Byggnadsforskning, R55.

- Kangasalan kunnan Internet-sivut (2000) Kunnan palveluhakemisto 13.10.2000, www.kangasala.fi
- Kettunen, Pekka (1997) Vuosikertomus, www.jkl.fi/kertomus
- Koivukangas, Olavi (1986) Vuosina 1981 – 85 Suomessa tapahtuneet muuttoliikeilmiöt ja tutkimustilanne. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling (toim.) "Muuttoliikesymposium 1985". Siirtolaisuustutkimuksia A14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Kortelainen, Jarmo & Rannikko, Pertti (1992) "Kuntakeskukset ja tehdasyhdyskunnat käännekohdassa". Alue ja ympäristö 21:2 (1992) s. 8-19.
- Kortesato, Risto (1985) Asumispreferenssit. Pro gradu- tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Kortteinen, Matti; Lankinen, Markku & Vaattovaara, Mari (1999) "Pääkaupunkiseudun kehitys 1990-luvulla: kohti uudenlaista eriytymistä". Yhteiskuntapolitiikka 64(1999):5-6, s. 411-420
- Kumpulainen, Mikko (1993) Maallemuuttajat – Tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista. Kulttuuri- ja suunnittelumaantieteen tutkimuksia. Joensuun yliopisto.
- Kytö, Hannu (1998) Muuttajan muuttavat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvuilla. Muuttoaiheet hyvinvointiteoreettisesta näkökulmasta. Suomen kuntaliitto. Helsinki.
- Lapintie & Koskiahho & Ikonen & Tiilikainen (toim.) (1995) Ekopolis – ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Tammerpaino, Tampere.
- Lehto, Elina (199x) EVA-kirje: Suomi on kaupunkien ja maaseudun kokonaisuus, Elinkeinoelämän valtuuskunta, WWW.eva.fi
- Lehtonen, Hilikka; Hirvonen, Jukka & Esko Eerola (1996) Asumisen ja työn muuttuvat kytkennät II, Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus B73.
- Linnamaa, Reija (1999) Kaupunkiseudun kilpailukyvyn rakenteelliset ja dynaamiset elementit. Teoksessa Sotarauta, Markku (toim.) "Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa". ACTA 106, Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Luomanen, Jussi (1992) Kunta osana seutuistumisilmiötä. Tampereen yliopiston kunnallispolitiikan laitoksen Pro gradu työ.
- Maijala, Olli & Kukkonen, Heikki (1994) Maaseudun yhdyskuntarakenne ja kestävä kehitys, TKK:n arkkitehtiosaston julkaisuja 1994/15, Otaniemi, Espoo.

- Majoinen, Kaija (2001) "Seudullinen yhteistyö osaksi kuntien strategiaa". Suomen Kuntaliiton kuntakehitys- ja tutkimusyksikön päällikkö Kaija Majoinen puhe Seutukuntien tukihankkeen tiedotustilaisuudessa Lappeenrannassa 19.2. 2001
- Marski, Jarmo (1996) Hyvinvoinnin ulottuvuuksia 1995: uhat, mahdollisuudet ja uudet haasteet. Kansaneläkelaitos, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, Helsinki.
- Nevalainen, Risto & Staffans, Aija & Vuorela, Pertti (1990) Asumisen laadun arviointi ja tutkiminen. YTK:n B-sarjan julkaisu, Espoo.
- Paasi, Anssi ja Vartiainen, Perttu (1981) Keskuksen ja ympäristön välinen muuttoliike. TERRA 93/2, Helsinki
- Palomäki, Mauri (1997) Hallinnon alueellinen organisoituminen, <http://www.uwasa.fi/levon/nuf/finnish/mapa.html>
- Pasanen, Tiina (1999) Kunta-alan tulevaisuusbarometri. Kuntalehti 1999:3, s. 15, Helsinki.
- Pekkanen, Johanna (1996) Kaavoihin kangistumattomat – asukkaiden haastattelututkimus haja-asumisen eduista ja haitoista. YTK:n A-sarjan julkaisu, Espoo.
- Pekkanen, Johanna; Maijala, Olli; Piispanen, Esa; Lehtonen, Hilikka (1997) Maaseudun kilpailukykyisyys asuin ympäristönä, esimerkkinä Hämeenlinnan seutu. YTK:n B-sarjan julkaisu, Espoo.
- Piispa, Päivi (1994) Monta mahdollista huomista. Painatuskeskus Helsinki.
- Rannikko, Pertti (1986) "Tietoyhteiskunnan" muuttoliike: omien arvojen toteuttamista vat taloudellisiin pakkoihin sopeutumista. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling (toim.) "Muuttoliikesymposium 1985". Siirtolaisuustutkimuksia A14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Rantahalvari, Vesa (1992) Suomen seutuistuminen. Länsi-Suomen taloudellinen tutkimuslaitos. Julkaisuja No 36, Vaasa.
- Raunio, Mika (2000) Kauniit kaupungit rohkeille osajille – eli kaupunkiympäristö ja imago kaupunkiseudun kehittämisen välineinä. Teoksessa Kurki, Sami & Linnamaa, Reija & Sotarauta, Markku "14 näkökulmaa alueelliseen kehittämiseen". Seinäjoen I aluekehitysseminaarin julkaisu. Sente 5/2000, Tampere.
- Raunio, Mika & Linnamaa, Reija (2000) Asuin- ja elinympäristön laatu ja kaupunkiseutujen kilpailukyky. Tampereen yliopisto, Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö, Sente 9/2000, Tampere.
- Rossi, Jarmo (1986) Asumisrakenne ja muuttoliike Lahdessa – erilaistuneisuudesta muuttopäätöksiin, aggregaattitasolta yksilötasolle, Tampere.

- Sallinen, Aino (1996) "Tavoitteeksi sekä-että". Jyväskylä-Forumin puheenjohtajan, rehtori Aino Sallisen loppuyhteenveto 30.11.1996, www.jkl.fi/forum
- Sargent, Charles Jr. (1976) Land speculation and urban morphology. Teoksessa Adams, John (ed.) "Policymaking and metropolitan dynamics: A comparative geographical analysis", 21-57. Ballinger Publishing Company, Cambridge.
- Saxell, Jani (2000) Kaupunkimeren vihreät saaret". Vihreä lanka 5/2000, www.vihrealanka.fi
- Seppänen, Paavo (1986) Tiedon kasvun ja arvostusten muutosten vaikutukset muuttoliikkeeseen. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling (toim.) "Muuttoliikesymposium 1985". Siirtolaisuustutkimuksia A14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Siirilä, Seppo (1990) Jälkiteollisen yhteiskunnan kaupunkikehitys. Teoksessa Iisakkala (toim.) "90-luvun aluetiedettä". Aluetieteen laitos, sarja A 10, Tampereen yliopisto.
- Siitonen, Pentti (2000) Kaavio kunnallisanalan johdantokurssilla (KUNNP1) syyslukukaudella 2000, Tampereen Yliopisto.
- Simpanen, Matti (1986) Turun lähtömuuttotutkimus. Turusta vuonna 1984 muualle Suomeen muuttaneet. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling (toim.) "Muuttoliikesymposium 1985". Siirtolaisuustutkimuksia A14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Strandell, Anna (1999) Asukasbarometri 1998 – Asukaskysely suomalaisista asuinympäristöistä, YM julkaisuja 343, Vantaa.
- Syvänen, Matti (1981) Ympäristöpsykologia ja toimintamallien teoria, Tampereen yliopiston julkaisuja.
- Söderling, Ismo (1983) Maassamuutto ja muuttovirrat, Vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus, Siirtolaisuustutkimuksia A 11, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Taavila, Antti (1998) Kuntien seudullinen yhteistyö - kuntien seudullisen yhteistyön normatiiviset, organisatoriset ja palvelurakenteelliset lähtökohdat ja perustat. Kunnallispolitiikan lisensiaattitutkielma. Tampereen yliopisto.
- Tamperelainen n:o 96, 9.12.2000, s. 3 (toim.) Jenni Satola, "Oma asuinalue on turvallinen – hyvä naapurisuhde pitää pelot poissa"
- Tanninen, Timo & Staufenbiel, Fred (Toim.) (1981) Asuminen ja yhteiskuntapolitiikka. Gaudeamus, Mäntän kirjapaino.
- Taylor, R.C. (1969) Migration and Motivation; a study of Determinants and Types. Teoksessa Jackson, J.A. (ed.) "Migration". s. 99-134, Cambridge

- Tervamäki, Erkki (1986) Tietoyhteiskunnan aluerakenteen kehitys kuntatasolla ja sen vaikutukset muuttoliikkeeseen. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling (toim.) "Muuttoliikesymposium 1985". Siirtolaisuustutkimuksia A14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Tiilikainen, Ulla (1997) "Ekologinen elämäntapa ja yhteisöllisyys." Yhdyskuntasuunnittelu, vol. 35, 3/1997, s. 41-49.
- Tilastokeskus (1995) Taulut K305 ja K400
- Tossavainen, Johannes (1985) Nokian muuttoliiketutkimus
- Vaattovaara, Mari (1998) Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1998:7, Helsinki.
- Vainio, Riitta (1998) "Vallan menettämisen pelko hidastaa kuntien yhteistyötä - elinvoimainen Päijät-Hämeen seutukunta jäi pelkäksi haaveeksi". Helsingin sanomat 29.9.1998.
- Vartiainen, Perttu (1989) Yhteiskunnan muutos ja yhdyskuntarakenne. Joensuun yliopiston tiedonantoja N:O 13. Joensuu.
- Vartiainen, Perttu (1990) "Kaupungin maaseutu". Yhteiskuntasuunnittelu 1:1990, s. 20-34.
- Vartiainen, Perttu (1991) "Seutuistuminen yhdyskuntasuunnittelun haasteena". TERRA vol. 103:2, s. 76-86.
- Vartiainen, Perttu (1992) "Seudullinen kehittäminen kuntayhteistyön haasteena". Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1/1992, vol. 20:1, s. 57-67.
- Vartiainen, Perttu (1996) "Suomalaisen kaupunkikehityksen uhat ja mahdollisuudet". Dialogi 1996:6, s. 4-6. Stakes, Helsinki
- Vikman, Juha-Pekka (1986) Muuttoliike ja muuttajan arvot. Ylimääräinen työryhmälustus. Teoksessa Koivukangas & Narjus & Söderling "Muuttoliikesymposium 1985". Siirtolaisuustutkimuksia A 14, Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Virkkala, Seija (1992) "Taloudellinen ja alueellinen restrukturaatio Suomessa viime vuosikymmeninä." Yhteiskuntasuunnittelu 4/92, s. 27-39
- Wheaton, William C (1975) Consumer mobility & community tax bases. Journal of Public Economies, vol. 4, 4/1975.
- Wuori, Olli (1986) Kaupunkimalli kaupunkiseudun suunnittelun apuvälineenä. Tampereen yliopisto ser. A vol. 211. Vammalan kirjapaino.
- Yhdyskuntarakenne ja rakennettu ympäristö Pohjois-Pohjanmaalla (12.5.2001)
www.vyh.fi

Ylöjärven kunnan muuttajakysely, julkaisematon moniste. 1999.

Yrittäjäseminaari (1999) Hallitusohjelma ja sen vaikutukset seudulliseen elinkeinopolitiikkaan, Yrittäjäseminaari 4.11.1999, Kerava. www.intermin.fi

Liite 1
Kyselylomake

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää Kangasalan kuntaan muuttaneiden ihmisten asumismieltyymiä sekä odotuksia kunnan suhteen.

1. Mikä on teille mieluisin asumismuoto?

1. ( ) Kerrostalo
2. ( ) Pienkerrostalo
3. ( ) Rivitalo
4. ( ) Omakotitalo
5. ( ) Paritalo
6. ( ) Maatalo

2. Mikä olisi teille sopivin omistusmuoto?

1. ( ) Oma asunto tai talo
2. ( ) Vuokra-asunto tai talon vuokraus
3. ( ) Asumisoikeusasunto

3. Mikä on teille tärkeää asuinpaikan valinnassa? (1=täysin merkityksetön, 2= melko merkityksetön, 3= vaikea sanoa, 4= tärkeä, 5= erittäin tärkeä)

	1	2	3	4	5
1. Ystävät lähellä	( )	( )	( )	( )	( )
2. Lyhyt matka keskustaan	( )	( )	( )	( )	( )
3. Luonnonläheisyys	( )	( )	( )	( )	( )
4. Tyylikkää rakennukset	( )	( )	( )	( )	( )
5. Yhtenäinen ympäristö	( )	( )	( )	( )	( )
6. Perhe-elämän viettäminen	( )	( )	( )	( )	( )
7. Mukavat naapurit	( )	( )	( )	( )	( )
8. Vapaa-ajanviettomahdollisuudet	( )	( )	( )	( )	( )
9. Palvelujen läheisyys	( )	( )	( )	( )	( )
10. Hyvät liikenneyhteydet	( )	( )	( )	( )	( )
11. Asuinympäristön maine	( )	( )	( )	( )	( )
12. Lyhyet työmatkat	( )	( )	( )	( )	( )
13. Edullinen sijainti mökkimatkojen kannalta	( )	( )	( )	( )	( )
14. Asuinympäristön turvallisuus	( )	( )	( )	( )	( )
15. Joukkoliikenteen toimivuus	( )	( )	( )	( )	( )
16. Kunnan sijainti	( )	( )	( )	( )	( )
17. Kunnallisteknisten palvelujen saatavuus	( )	( )	( )	( )	( )
18. Asuminen haja-asutusalueella	( )	( )	( )	( )	( )

4. Mitä asioita arvostatte Kangasalla asumisessa verrattuna Tampereella tai jossain muussa isossa keskuksessa asumiseen?

(1= täysin merkityksetön, 2= melko merkityksetön,
3= vaikea sanoa, 4= tärkeä, 5= erittäin tärkeä)

	1	2	3	4	5
1. Taloudelliset syyt					
1.1. Tonttien / asuntojen halvempi hinta	( )	( )	( )	( )	( )
1.2. Edullisemmat palvelut	( )	( )	( )	( )	( )
2. Turvallisuus					
2.1. Lapsille hyvä asuinympäristö	( )	( )	( )	( )	( )
2.2. Rikollisuuden vähäisyys	( )	( )	( )	( )	( )
2.3. Ei vilkasta liikennettä	( )	( )	( )	( )	( )
3. Omavaraisuuteen tai ekologiseen elämäntapaan pyrkiminen					
3.1. Kasvimaa / puutarha	( )	( )	( )	( )	( )
3.2. Vähäinen energiankulutus liikkumisessa tai asumisessa	( )	( )	( )	( )	( )
3.3. Jokin muu _____	( )	( )	( )	( )	( )
4. Elämänvaiheeseen liittyvät syyt					
4.1. Lasten kotoa pois muuttaminen	( )	( )	( )	( )	( )
4.2. Eläkeiän saavuttaminen	( )	( )	( )	( )	( )
4.3. Lasten syntyminen	( )	( )	( )	( )	( )
4.4. Perheen merkityksen korostuminen	( )	( )	( )	( )	( )
5. Luonto ja sen antimet lähellä asuntoa					
5.1. Järvet, veneily, kalastus	( )	( )	( )	( )	( )
5.2. Metsät, ulkoilu, sienestys, marjastus, hiihto	( )	( )	( )	( )	( )

5. Mitkä seuraavista taloudellisista seikoista ovat vaikuttaneet muuttopäätökseenne?

(1=ei lainkaan, 2= vähän, 3=vaikea sanoa, 4=jonkin verran, 5=paljon)

1. Terveyskeskusmaksut	( )	( )	( )	( )	( )
2. Päivähoitomaksut	( )	( )	( )	( )	( )
3. Veroäyrin suuruus	( )	( )	( )	( )	( )
4. Tonttien hintataso	( )	( )	( )	( )	( )
5. Kunnallistekniset maksut (vesi, viemäröinti yms.)	( )	( )	( )	( )	( )
6. Asuntojen/vuokrien hintataso	( )	( )	( )	( )	( )
7. Vanhushuollon maksut	( )	( )	( )	( )	( )

6. Mitkä seuraavista palveluihin liittyvistä seikoista ovat vaikuttaneet muuttopäätökseenne?

(1=ei lainkaan, 2= vähän, 3=vaikea sanoa, 4=jonkin verran, 5=paljon)

1. Koulutusmahdollisuudet	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
2. Yritysneuvonta	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
3. Terveystuotopalvelut	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
4. Harrastus- ja liikuntamahdollisuudet	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
5. Päivähoito	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
6. Vanhustenhuolto	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
7. Kunnan vuokra-asunnot	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
8. Kunnan omakotitonttitarjonta	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
9. Kaupallisten palveluiden tavoittaminen	( ) ( ) ( ) ( ) ( )
10. Kulttuuripalvelut	( ) ( ) ( ) ( ) ( )

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

7. Sukupuoli   1. ( ) Nainen   2. ( ) Mies
8. Ikä   1. ( ) alle 20   2. ( ) 20-29   3. ( ) 30-39
                          4. ( ) 40-49   5. ( ) 50-59   6. ( ) 60-69
                          7. ( ) 70 tai enemmän
9. Perheen koko
                          Aikuisia _____ ja lapsia _____
10. Lasten iät
                          _____
11. Ammatti   1. ( ) Yrittäjä   2. ( ) Toimihenkilö
                          3. ( ) Työntekijä   4. ( ) Eläkeläinen
                          5. ( ) Opiskelija   6. ( ) Kotiäiti tai koti-isä
                          7. ( ) Muu, mikä? _____
12. Koulutus   1. ( ) Kansakoulu tai vähemmän
                          2. ( ) Keski- tai peruskoulu
                          3. ( ) Ylioppilastutkinto
                          4. ( ) Opistoasteen koulutus tai vastaava
                          5. ( ) Akateeminen koulutus

13. Tämänhetkinen työtilanteenne

1. (___) Kokopäivätyö
2. (___) Osa-aikatyö
3. (___) Työtön
4. (___) Ei ansiotyössä (opiskelu, kotiäiti, eläkkeellä)

14. Mikä on taloutenne tuloluokka, kun perheen vuositulot lasketaan yhteen veroja vähentämättä?

1. (___) alle 80 000 mk/vuosi
2. (___) 80 001 - 120 000 mk/vuosi
3. (___) 120 001 - 160 000 mk/vuosi
4. (___) 160 001 - 240 000 mk/vuosi
5. (___) yli 240 000 mk/vuosi

15. Onko taloudessanne auto tai autoja käytettävissä?

1. (___) Ei ole
2. (___) Kyllä, _____ kpl .

16. Millaisessa asunnossa asutte tällä hetkellä?

1. (___) Kerrostalo
2. (___) Pienkerrostalo
3. (___) Rivitalo
4. (___) Omakotitalo
5. (___) Paritalo
6. (___) Maatalo

17. Asutteko

1. (___) Omistajana
2. (___) Vuokralaisena
3. (___) Asumisoikeusasunnossa
4. (___) Muuten, miten _____

KIITOS OSALLISTUMISESTA KYSELYYN